

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

**WYPADKI PRZY PRACY
I CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
ORAZ
DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRUS
W 2017 ROKU**

Warszawa 2018

KASA ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

**WYPADKI PRZY PRACY
I CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
ORAZ
DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRUS
W 2017 ROKU**

Warszawa 2018

Spis treści

Wstęp	5
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników	6
A. Wypadki przy pracy rolniczej.....	6
1. Wypadki zgłoszone	6
2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej.....	7
2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania	7
2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, rodzaj zdarzeń i ich skutki zdrowotne	8
2.2.1 Wskaźnik wypadkowości	8
2.2.2 Struktura wypadków według grup zdarzeń.....	10
2.2.3 Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej.....	10
2.2.4 Wypadki śmiertelne.....	12
B. Choroby zawodowe rolników.....	15
II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	20
1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS	20
2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników	21
2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki	21
2.2. Miejsce zdarzenia	22
2.3. Rodzaj wykonywanej pracy	24
2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń stosowanych w działalności rolniczej	24
2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia	25
2.6. Przyczyny wypadków	26
2.7. Grupy wypadkowe	28
3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin.....	42
4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.....	56
4.1. Konkursy wiedzy	56
4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych.....	74
4.3. Stoiska informacyjne KRUS.....	75
4.4. Pokazy i wystawy	76
4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu	79
4.6. Seminaria i konferencje	80
4.7. Udział Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedlekarskiego.....	80
5. Oddziaływanie KRUS na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej	82
6. Współpraca z innymi instytucjami.....	84
6.1. Bayer	84
6.2. Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin	85
6.3. Syngenta.....	86
7. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS z Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.....	86
Podsumowanie	87
Wnioski	88

Wstęp

Opracowanie *Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników oraz działania prewencyjne KRUS w 2017 roku* zawiera dane statystyczne opisujące wypadkowość w gospodarstwach rolnych oraz analizę przyczyn i okoliczności zdarzeń wypadkowych zaistniałych w roku 2017, będącą podstawą do wyznaczenia kierunków i form działań o charakterze prewencyjnym, realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Celem działań prewencyjnych jest ograniczenie liczby wypadków i chorób zawodowych rolników, a jego realizacja opiera się o szereg różnorodnych działań, których skuteczność potwierdza systematyczne obniżanie się wskaźnika wypadkowości.

Zakres działań prewencyjnych podejmowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego określa ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 2336). W art. 63 ust. 1 określono, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) prowadzi działalność na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy rolniczej i rolniczym chorobom zawodowym, obejmującą w szczególności:

- 1) analizowanie przyczyn tych wypadków i chorób;
- 2) prowadzenie dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz postępowania w razie wypadku przy pracy rolniczej;
- 3) upowszechnianie wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi, a także znajomości zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz zasad postępowania w razie wypadku;
- 4) podejmowanie starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.

Opracowanie niniejsze jest dostępne w formie elektronicznej na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl, w zakładce *Prewencja*.

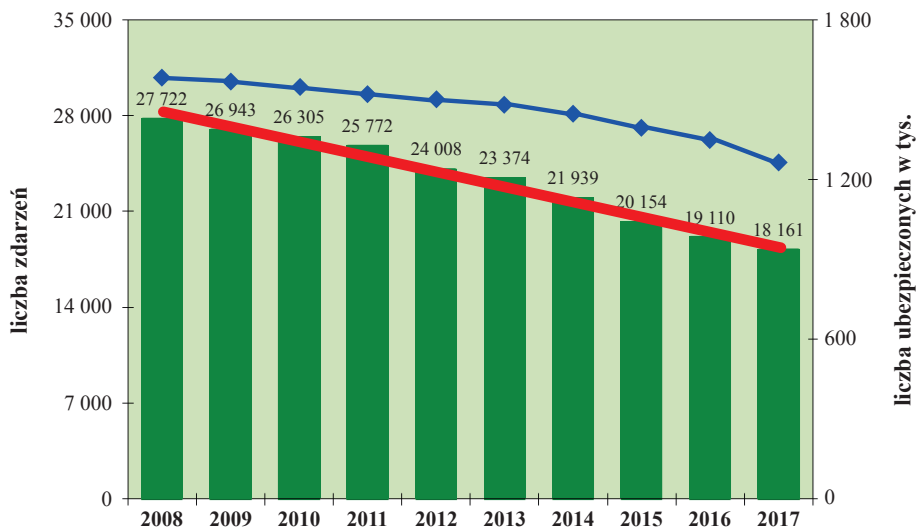
I. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników

A. Wypadki przy pracy rolniczej

1. Wypadki zgłoszone

W 2017 roku do KRUS zgłoszono 18 161 zdarzeń wypadkowych, o 949 (5%) mniej niż w 2016 roku, przy spadku liczby osób ubezpieczonych o 71 535 (5,4%) z 1 335 198 do 1 263 663. Od 2008 roku liczba zgłoszonych wypadków zmniejszyła się o 9 561 (34,5%), a osób ubezpieczonych o 321 221 (20,3%).

Liczba zdarzeń zgłoszonych jako wypadki przy pracy rolniczej w latach 2008–2017 na tle liczby ubezpieczonych

Odnotowany każdego roku spadek liczby zgłaszanych wypadków świadczy o poprawie stanu bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych osób ubezpieczonych w KRUS. Wieloletnie oddziaływanie Kasy i innych instytucji oraz organizacji społecznych na świadomość mieszkańców wsi – zapoznanie ich z zasadami ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz poinformowanie o zagrożeniach wypadkowych związanych z pracą rolniczą – spowodowało, że wielu rolników zaangażowało się w poprawę warunków pracy i życia, m.in. eliminując istniejące nieprawidłowości w miejscu ich pracy. Coraz bardziej powszechne jest stosowanie przez rolników odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony osobistej, dbałość o stan podwórzy i obejść gospodarskich, lepsza, bardziej przemyślana organizacja pracy. Na wsi nastąpiła wymiana pokoleniowa, gospodarstwa przejmują młodzi, wykształceni ludzie, przywiązujący dużą wagę do bezpieczeństwa pracy. W wielu przypadkach nastąpiła poprawa infrastruktury gospodarstw – powstały nowoczesne budynki, wiaty, garaże, wymieniono maszyny i narzędzia na nowoczesne, o wysokim standardzie bezpieczeństwa pracy, a niektóre zadania zlecane są firmom specjalistycznym. Na poprawę warunków pracy i życia rolników oraz ich rodzin pozytywnie wpłynęły również obserwowane na wsi w ostatnich latach zmiany w strukturze i wielkości gospodarstw rolnych oraz stosowanie przez rolników nowych technologii produkcji eliminujących zagrożenia wypadkowe.

Aktualny stan prawny nie nakłada sankcji na rolników nieprzestrzegających zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, a ich udział w działaniach prewencyjnych jest dobrowolny. Mimo to działania prewencyjne prowadzone przez KRUS, których kierunki i formy planuje się w oparciu o analizę przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych, są efektywne i przyczyniły się do spadku liczby zgłaszanych wypadków, wypłaconych jednorazowych odszkodowań (w tym z tytułu wypadków śmiertelnych), a także do obniżenia wskaźnika wypadkowości, tj. liczby wypadków przypadającej na 1 000 osób ubezpieczonych w KRUS. Zestawienie danych na temat zgłoszonych wypadków w latach 2008–2017 w województwach przedstawiono w załączniku nr 1.

2. Decyzje podjęte w sprawie jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej

Do jednostek terenowych KRUS wpłynęło 18 325 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci spowodowanej wypadkiem przy pracy rolniczej. Decyzje podjęto wobec 19 436 wypadków (łącznie z wnioskami niezalatwionymi w roku 2016 i sprawami z odwołań sądowych).

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) uznano 17 212 zdarzeń, o 436 (2,5%) mniej niż w roku poprzednim.

Wśród zakończonych spraw było:

- 13 250 decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie (68,2% spraw) – w tym 167 na podstawie odwołań;
- 5 787 decyzji odmawiających jednorazowego odszkodowania (29,8% spraw);
- 399 umorzeń z powodu rezygnacji z roszczeń (2,0% spraw).

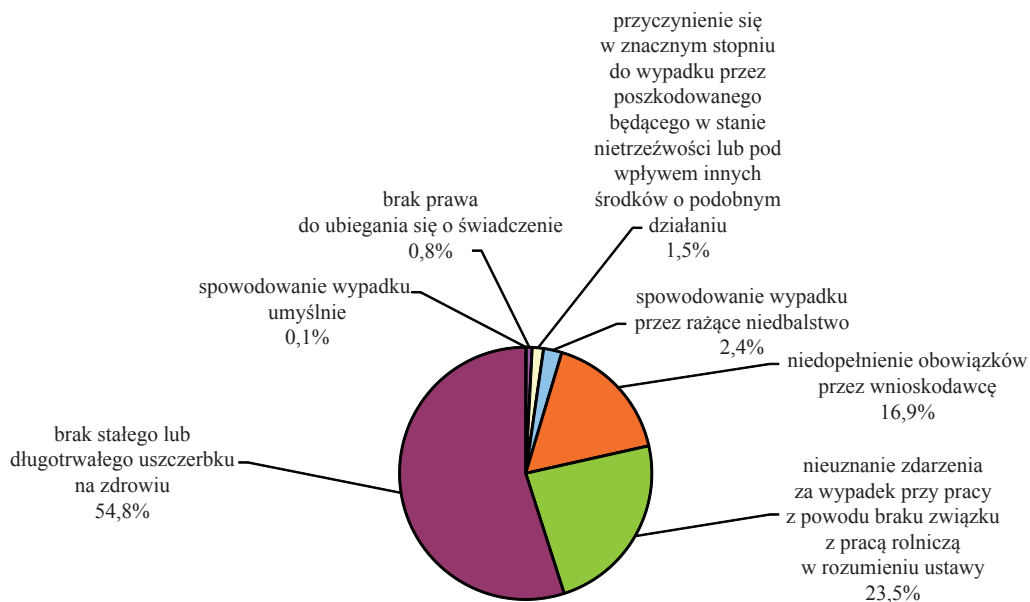
2.1. Wypadki zakończone odmową prawa do jednorazowego odszkodowania

W 2017 roku wydano decyzje odmowne w sprawie 5 787 wypadków, o 113 (1,9%) mniej niż w 2016 roku. Dane o liczbie wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania zestawiono w tabeli poniżej.

Liczba decyzji odmownych w latach 2008-2017

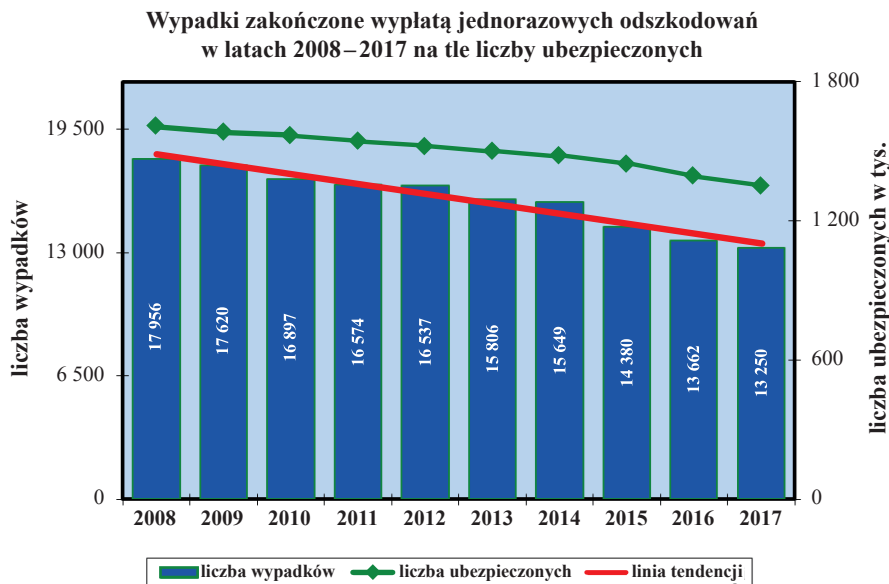
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba wypadków zakończonych decyzją odmawiającą prawa do jednorazowego odszkodowania	11 313	9 995	9 762	9 062	8 362	7 825	7 352	6 625	5 900	5 787

Decyzje odmowne w 2017 roku

2.2. Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań, rodzaj zdarzeń i ich skutki zdrowotne

Liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 412 (3%) – z 13 662 w 2016 roku do 13 250 w 2017 roku. W ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2008 roku) spadła o 4 706 (26,2%) wypadki. Zestawienie danych na temat liczby wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2008-2017, według województw, przedstawiono w załączniku nr 2.

Wiek i płeć osób poszkodowanych w wypadkach w 2017 roku

Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w wypadkach ogółem:		Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych							
			<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
kobiety	a	4 156	0	0	158	736	1 374	1 684	162	42
	b	31,4%	0%	0%	1,2%	5,5%	10,5%	12,7%	1,2%	0,3%
mężczyźni	a	9 094	0	14	959	1 764	2 499	3 186	592	79
	b	68,6%	0%	0,1%	7,2%	13,3%	18,9%	24,1%	4,4%	0,6%

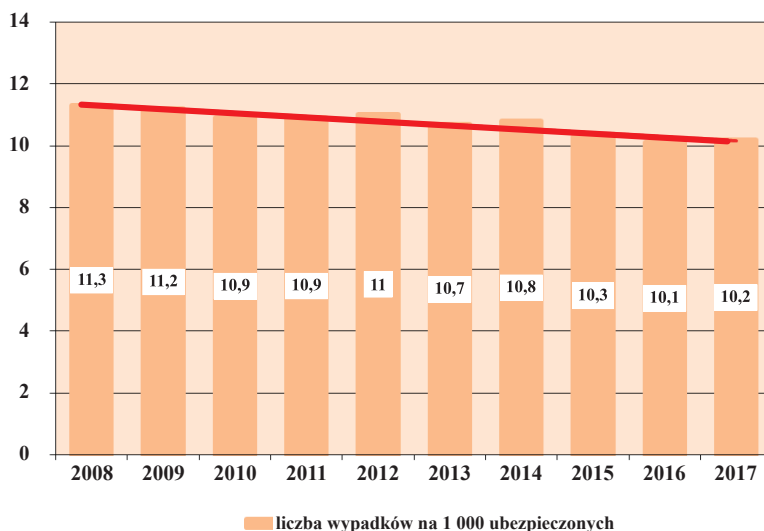
Większość poszkodowanych – 68,6% – stanowili mężczyźni, przede wszystkim osoby w grupach wiekowych: **50-59 lat** (24,1% wszystkich poszkodowanych stanowili mężczyźni, 12,7% kobiety), **40-49 lat** (18,9% mężczyźni, 10,5% kobiety) oraz **30-39 lat** (13,3% mężczyźni, 5,5% kobiety).

2.2.1 Wskaźnik wypadkowości

W 2017 roku wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w rolnictwie indywidualnym wyniósł 10,2. W porównaniu do 2016 roku był o 0,1 wyższy. Od 2008 roku wskaźnik wypadkowości w rolnictwie indywidualnym obniżył się z 11,3 do 10,2, tj. o 1,1.

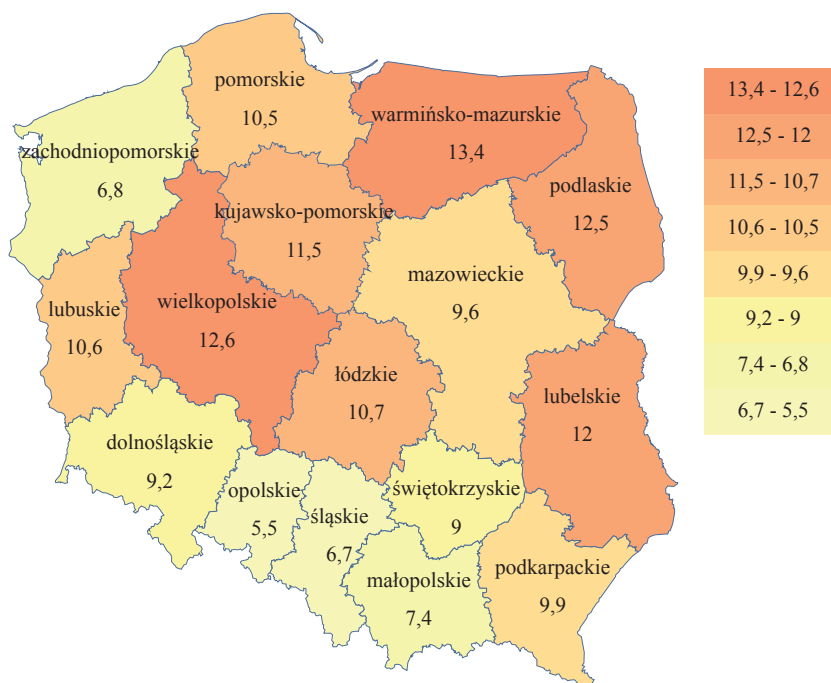

Liczba wypadków na 1 000 ubezpieczonych w latach 2008–2017
według decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań

Odnotowano duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami: najniższy był w województwach: opolskim (5,5), śląskim (6,7), zachodniopomorskim (6,8), małopolskim (7,4), a najwyższy w województwach: warmińsko-mazurskim (13,4), wielkopolskim (12,6), podlaskim (12,5) i lubelskim (12). Wpływ na duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami ma różnica ukształtowania terenu, warunki klimatyczne regionu, specyfika produkcji rolnej na danym terenie oraz sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych. Zestawienie danych na temat wskaźnika wypadkowości w latach 2008-2017 stanowi załącznik nr 3.

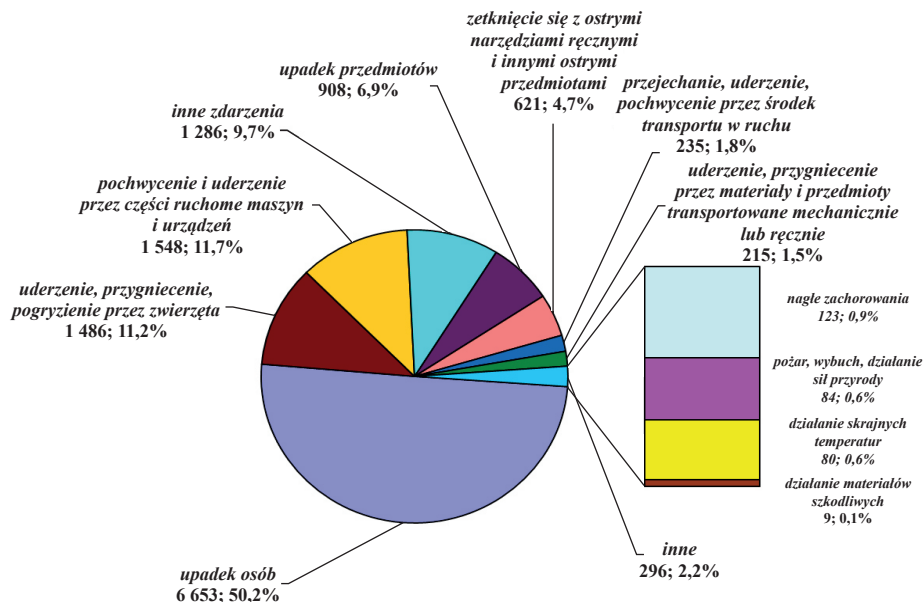
Wskaźnik wypadkowości w 2017 roku

2.2.2 Struktura wypadków według grup zdarzeń

Struktura grup wypadkowych (wg zdarzeń powodujących urazy) nie uległa istotnym zmianom. Ponad połowę (6 653, tj. 50,2%) wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań w 2017 roku stanowiły zdarzenia z grupy *upadek osób*, 1 548 (11,7%) – *pochwycenia i uderzenia przez ruchome części maszyn i urządzeń*, a 1 486 (11,2%) – *uderzenia, przygniecenia i pogryzienia przez zwierzęta*. Liczbę wypadków, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2008–2017, według grup wypadkowych, zestawiono w załączniku nr 4.

Struktura wypadków w 2017 roku według grup wypadkowych

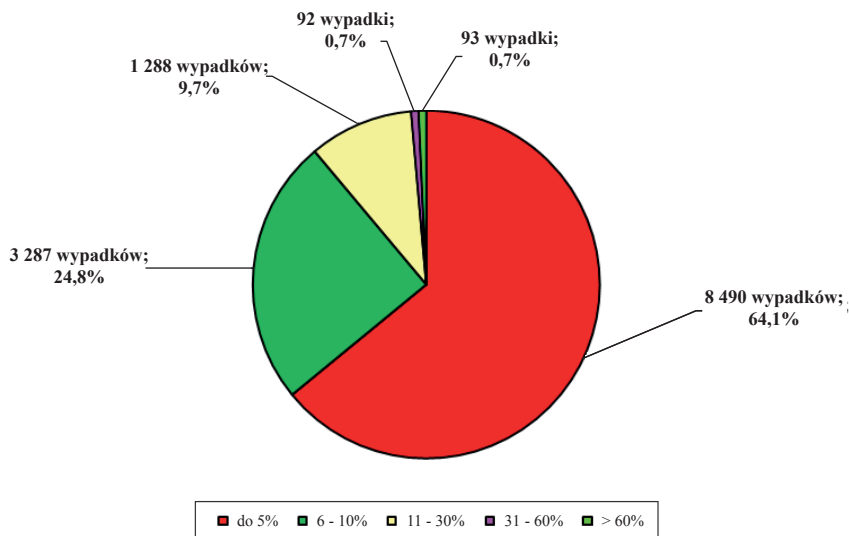
2.2.3 Skutki zdrowotne wypadków przy pracy rolniczej

Dokonano oceny uszczerbku na zdrowiu w 16 360 sprawach wypadkowych. W 3 179 przypadkach nie orzeczono uszczerbku na zdrowiu (sprawy te stanowiły ok. 19,4% wypadków kierowanych do orzecznictwa lekarskiego). Większość wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania (64,1%) spowodowało uszczerbki na zdrowiu nie przekraczające 5%. Udział wypadków z uszczerbkiem powyżej 60% od kilku lat utrzymuje się na poziomie 0,6-0,8%.

Wypadki zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2008–2017 według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Liczba wypadków z uszczerbkiem na zdrowiu	Rok									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
do 5%	11 356	11 084	10 729	10 444	10 569	10 045	9 992	9 164	8 681	8 490
6-10%	4 374	4 400	4 128	4 138	4 085	3 904	3 849	3 509	3 374	3 287
11-30%	1 899	1 840	1 752	1 713	1 590	1 607	1 558	1 487	1 378	1 288
31-60%	200	160	166	158	173	133	139	133	127	92
> 60%	127	136	122	121	120	117	111	87	102	93
Suma	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250

Struktura wypadków w 2017 roku według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu

Niezdolność do samodzielnej egzystencji wskutek wypadku przy pracy rolniczej orzeczono u 22 osób (0,17% wypadków zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań). Najczęściej była skutkiem zdarzeń z grupy *upadek osób*.

Struktura uszczerbku na zdrowiu w 2017 roku w grupach wypadkowych

Grupa wypadkowa	Udział % uszczerbku w grupie wypadkowej						Liczba poszkodowanych z ustaloną niezdolnością do samodzielnej egzystencji
	do 5%	6-10%	11-20%	21-30%	31-60%	powyżej 60%	
02 upadek osób	57,4	30,8	9,9	1,1	0,5	0,3	13
03 upadek przedmiotów	76,1	16,4	4,8	1,4	0,4	0,9	1
04 zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami	83,7	11,2	4,0	0,3	0,8	0,0	0
05 uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	76,0	12,4	8,8	0,9	1,4	0,5	0
06 przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu	44,7	23,4	12,3	6,4	3,8	9,4	2
07 pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	66,5	20,8	8,8	1,9	1,2	0,8	2
08 uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	70,3	21,9	6,5	0,7	0,3	0,3	1
09 pożar, wybuch, działanie sił przyrody	64,3	14,3	14,3	1,2	1,2	4,7	0
10 działanie skrajnych temperatur	81,2	12,5	6,3	0,0	0,0	0,0	0
11 działanie materiałów szkodliwych	33,3	11,1	11,1	0,0	0,0	44,5	0
12 nagle zachorowania	43,1	34,2	9,7	4,9	1,6	6,5	2
13 inne zdarzenia	72,9	17,5	5,3	2,1	1,6	0,6	1
Ogółem	64,1	24,8	8,3	1,4	0,7	0,7	22

Wskutek wypadków przy pracy rolnicy doznali **14 534 urazów powodujących stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu**. Podobnie jak w latach poprzednich na urazy najbardziej narażone były kończyny górne – 7 191 urazów (49,5%) i kończyny dolne – 5 482 urazy (37,7%).

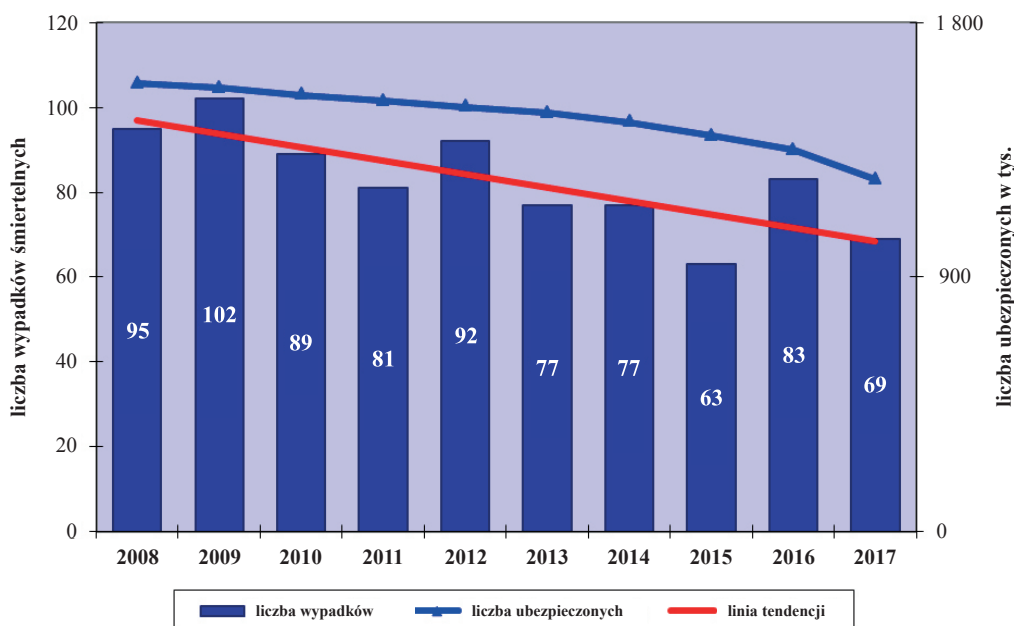
Struktura urazów w 2017 roku

Urazy		Liczba urazów											liczba ostrych zatruc i ich następstw
		głowy i twarzy	narządu wzroku	narządu słuchu	szyi, krtani, tchawicy i przetyku	klatki piersiowej i ich następstwa	brzucha i ich następstwa	narządów moczowo-płciowych	kręgosłupa, rdzenia kręgowego i ich następstwa	miednicy	kończyn górnych	kończyn dolnych, porażenia i niedowładny poszczególnych nerwów obwodowych	
liczba	14 534	676	164	23	8	359	79	11	468	73	7 191	5 482	0
w %	100	4,6	1,1	0,2	0,05	2,6	0,5	0,05	3,2	0,5	49,5	37,7	0,0

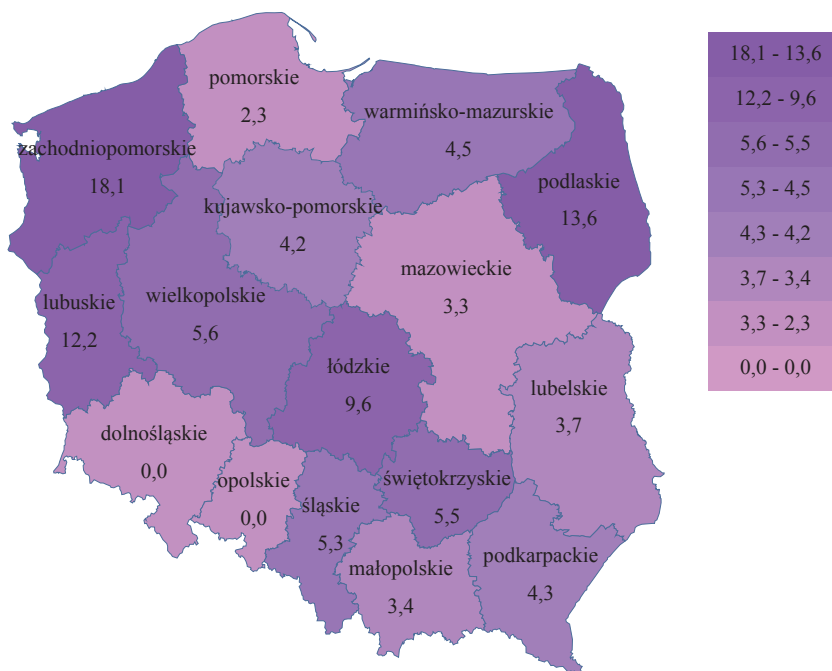
2.2.4 Wypadki śmiertelne

Wyplacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci wskutek 69 wypadków przy pracy rolniczej, o 14 (16,9%) mniej niż w 2016 roku. Liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się w ciągu ostatnich dziesięciu lat o 26 (27,4%) – z 95 w 2008 do 69 w 2017 roku. Wypadki śmiertelne stanowiły 0,52% wszystkich wypadków zakończonych wypłatą świadczeń. Częstotliwość tych wypadków wynosiła 5,3 na 100 000 ubezpieczonych.

Wypadki śmiertelne zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2008–2017 na tle liczby ubezpieczonych

Częstotliwość wypadków śmiertelnych w 2017 roku
liczba wypadków na 100 000 ubezpieczonych, według województw

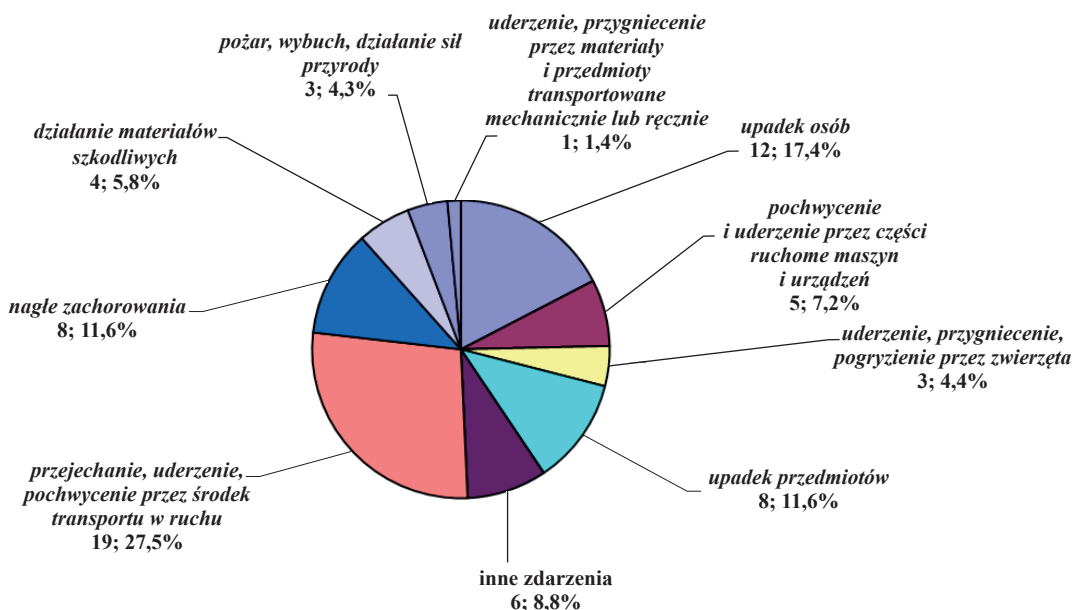

Odnotowano duże zróżnicowanie pomiędzy województwami w liczbie wypadków śmiertelnych, przypadających na 100 000 ubezpieczonych (od 0,0 do 18,1). Najwięcej wypadków śmiertelnych na 100 000 ubezpieczonych przypadło w województwach: zachodniopomorskim (18,1), podlaskim (13,6) i lubuskim (12,2), a najmniej w województwach: pomorskim (2,3), mazowieckim (3,3) oraz małopolskim (3,4). Nie odnotowano wypadków śmiertelnych w województwie opolskim i dolnośląskim. Dane o liczbie wypadków śmiertelnych w latach 2008-2017, według województw, zestawiono w **załączniku nr 5**.

Wiek i płeć ofiar wypadków śmiertelnych w 2017 roku

Wyszczególnienie a – liczba poszkodowanych b – udział % w wypadkach śmiertelnych ogółem:		Razem	Liczba wypadków w grupach wiekowych							
			<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
kobiety	a	7	0	0	0	2	1	3	1	0
	b	10,2	0,0	0,0	0,0	3,0	1,4	4,4	1,4	0,0
mężczyźni	a	62	0	1	1	8	17	23	12	0
	b	89,8	0,0	1,4	1,4	11,7	24,6	33,3	17,4	0,0

Struktura wypadków śmiertelnych w 2017 roku według grup zdarzeń

Wypadkom śmiertelnym ulegli najczęściej mężczyźni (89,8% poszkodowanych), w wieku **50-59 lat** (33,3% wszystkich poszkodowanych) i **40-49 lat** (24,6%). Wśród ofiar wypadków śmiertelnych było 7 kobiet. Najwięcej wypadków ze skutkiem śmiertelnym wystąpiło w grupach: *przejechanie, uderzenie i pochwylenie przez środek transportu w ruchu* (19 ofiar), *upadek osób* (12 ofiar), *nagle zachorowania* (8 ofiar) i *upadek przedmiotów* (8 ofiar).

W porównaniu do 2016 roku odnotowano zmniejszenie liczby wypadków śmiertelnych w grupach: *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (o 7), *nagle zachorowania* (o 5), *inne zdarzenia* (o 5), *upadek osób* (o 4).

Wzrosła liczba wypadków śmiertelnych w grupach: *upadek przedmiotów* (o 4), *działanie materiałów szkodliwych* (o 3), *pożar, wybuch, działanie sił przyrody* (o 2).

W 2017 roku odnotowano:

- 19 zgonów w grupie *przejechanie, uderzenie i pochwylenie przez środek transportu w ruchu*, w tym 7 przygnięć przez przewrócone ciągniki rolnicze, wynikających z niewłaściwej techniki jazdy na pochyłych i grząskich terenach, a w kilku przypadkach dodatkowo pracy po spożyciu alkoholu, 3 przejechania przez pojazdy, tj. ciągniki, beczkowóz, oraz 9 wypadków komunikacyjnych na drogach publicznych, których przyczyną było nieprzebranie przepisów prawa o ruchu drogowym (nadmierna prędkość, nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu) oraz niezachowanie należytej ostrożności przez rolników lub innych użytkowników dróg publicznych;
- 12 wypadków ze skutkiem śmiertelnym w grupie *upadek osób*, które najczęściej spowodowane były upadkiem osób z wysokości, tj. dachów, schodów, maszyn rolniczych, a w jednym z przypadków z wiaty; były one wynikiem braku zabezpieczeń podczas pracy na wysokości i niedostatecznej koncentracji uwagi na wykonywanej czynności;
- 8 zgonów w grupie *nagle zachorowania* podczas wykonywania różnych prac w gospodarstwie rolnym, m.in. przy obsłudze maszyn rolniczych oraz podczas prac związanych z dźwiganiem, których przyczynami były długotrwały i nadmierny wysiłek fizyczny, często obciążony stresem;

- 3 wypadki śmiertelne w grupie *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta*, do których doszło podczas obrządku bydła hodowlanego; poszkodowani zostali zaatakowani przez byki, czego przyczyną były agresja zwierząt oraz nieodpowiedni sposób ich obsługi, a także wady konstrukcyjne stanowisk, w których przebywały, np. brak korytarza paszowego;
- 8 zgonów w grupie *upadek przedmiotów*; najczęściej (6 przypadków) to wypadki związane z wycinką drzew; ich przyczyną były niewłaściwy sposób wykonywania czynności oraz przebywanie w strefie zagrożenia; ponadto jedno zdarzenie dotyczyło zaważenia stodoły wskutek warunków atmosferycznych, a kolejne przygniecenia przez naprawiany kombajn na skutek złego zabezpieczenia przed opadnięciem;
- 5 wypadków *pochwycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń*, z których 3 dotyczyły niewłaściwej i nieostrożnej obsługi rozrzutnika; odnotowano także 1 wypadek związany z pracą na prasie rolującej wynikający z niewyłączenia maszyny podczas regulacji/naprawy; doszło również do jednego pochwycenia przez wałek przekazu mocy, spowodowanego brakiem osłony;
- 1 zdarzenie w grupie *uderzenia, przygniecenia przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie*, którego główną przyczyną było zerwanie liny nośnej windy towarowej podczas alokacji skrzynio-palet z warzywami; dodatkowo do wypadku przyczyniły się brak zabezpieczeń windy oraz niewłaściwy sposób pracy;
- 4 zgony wskutek *działania materiałów szkodliwych*, wśród nich wypadek zatrucia tlenkiem węgla podczas dogrzewania się butlą gazową w samochodzie; ponadto zatrucia szkodliwymi gazami przy oczyszczaniu zbiornika gnojowicy oraz podczas usuwania awarii w studziencie odpływowej – przyczyną w/w zgonów był brak świadomości występowania i działania substancji szkodliwych; odnotowano także jedno uduszenie w komorze beztlenowej, wynikające z nieużywania aparatu tlenowego;
- 3 przypadki zgonów w grupie *pożar, wybuch, działanie sił przyrody*, w tym 2 wynikające z rozległego poparzenia ciała podczas rozpalania w piecu oraz przy paleniu gałęzi; ich przyczyną było nieodpowiednie użycie środków łatwopalnych oraz w jednym z przypadków dodatkowo praca pod wpływem alkoholu; trzeci wypadek dotyczył poparzenia rolnika przy próbie gaszenia ścierniska na polu;
- 6 zgonów w grupie *inne zdarzenia*, w tym 3 przypadki porażenia prądem, jeden z nich wynikał z poślizgnięcia przy próbie przywrócenia zasilania po zwarciu instalacji; do kolejnego doszło w skutek kontaktu ze stycznikiem podczas przygotowywania paszy; ponadto porażenia prądem doznał rolnik naprawiający pompę wodną – przyczyną tych wypadków były zły stan techniczny instalacji elektrycznych oraz brak osłon.

Zestawienie danych o wypadkach śmiertelnych w latach 2008–2017 według grup wypadkowych zawiera załącznik nr 6.

B. Choroby zawodowe rolników

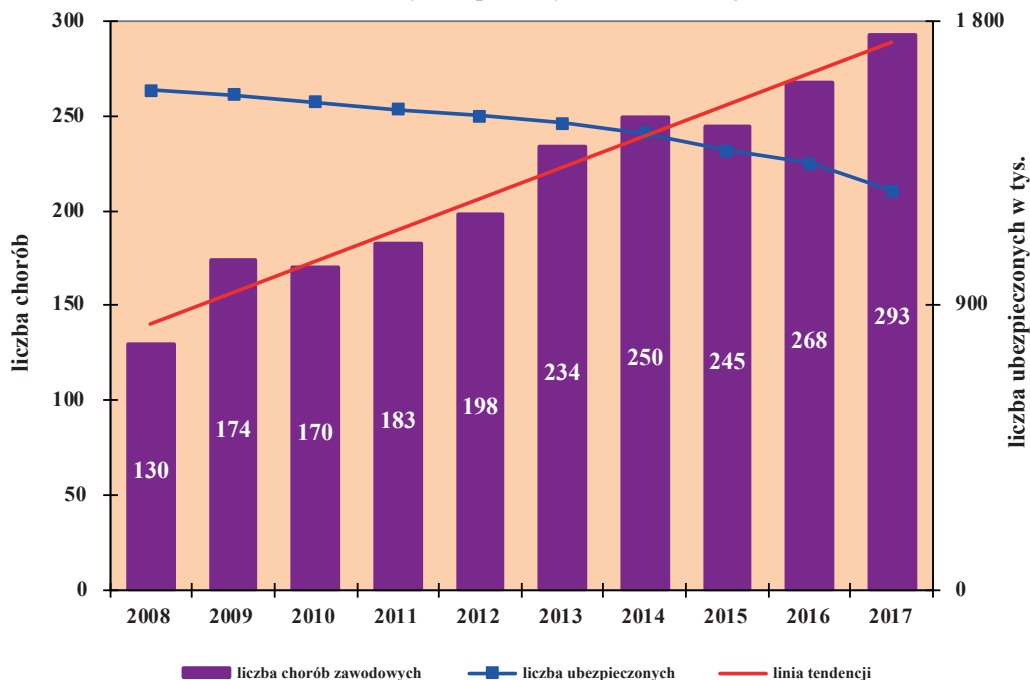
Do oddziałów regionalnych i placówek terenowych KRUS zgłoszono ogółem 399 wniosków o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej. Decyzje podjęto wobec 410 spraw (łącznie z wnioskami pozostałymi z 2016 roku i 13 sprawami z odwołań sądowych).

Odmownie rozpatrzono 116 wniosków, w tym w 14 przypadkach wnioskodawcy nie posiadali uprawnień do ubiegania się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników, a w 101 przypadkach – z powodu braku uszczerbku na zdrowiu. W jednym przypadku wnioskodawca nie dopełnił obowiązku dostarczenia zaświadczenia o stanie zdrowia (N-14).

Stwierdzone choroby zawodowe, z tytułu których wydano decyzje odmowne w 2017 roku

Jednostka lub grupa chorobowa	Pozycja w wykazie chorób zawodowych	Liczba odmów			
		ogółem	z powodu:		
			braku uprawnień	niestwierdzenia uszczerbku na zdrowiu	niedopełnienia obowiązków przez poszkodowanego
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	26	107	10	96	1
Alergiczny nieżyt nosa	12	3	0	3	0
Astma oskrzelowa	6	2	1	1	0
Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	7	1	1	0	0
Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	18	1	1	0	0
Przewlekłe zapalenie nakłykcia kości ramiennej	20	1	0	1	0
Zespół cieśni w obrębie nadgarstka	20	1	1	0	0
Suma		116	14	101	1

Choroby zawodowe zakończone wypłatą jednorazowych odszkodowań w latach 2008–2017 na tle liczby ubezpieczonych i linii tendencji

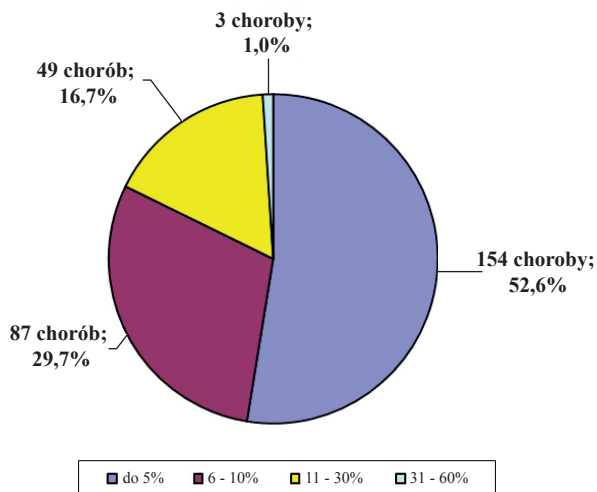

Przyznano 293 jednorazowe odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową. W porównaniu do 2016 roku wypłacono o 25 (9,3 %) odszkodowań więcej.

Dominowały choroby zakaźne (253 przypadki) i choroby układu oddechowego (32 przypadki). Odnotowano wzrost zachorowań na choroby zawodowe zakaźne o 20 oraz choroby układu oddechowego o 14, nastąpił spadek liczby chorób skóry o 4. Zestawienie rozpoznanych chorób zawodowych w latach 2008-2017 stanowi załącznik nr 7.

Struktura uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej w 2017 roku

W większości przypadków (ponad 80% spraw) uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych nie przekroczył 10%.

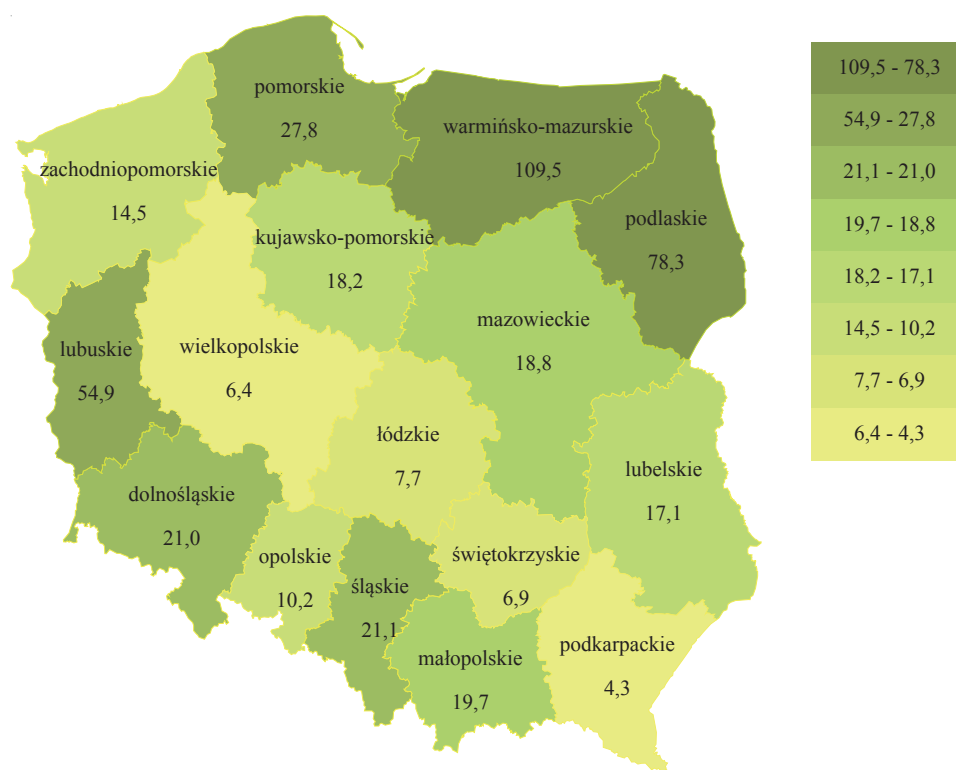
Struktura uszczerbku na zdrowiu dla chorób/grup chorobowych w 2017 roku

% uszczerbek na zdrowiu	astma oskrzelowa	zewnątrżochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	alergiczny nieżyt nosa	choroby skóry	przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	choroby zakaźne w tym:	borelioza	kleszczowe zapalenie opon mózgowych	toksoplazmoza oczna	toksokaroza	bąblowica wątroby	tularemia	Suma
do 5%	0	0	0	2	2	150	139	8	1	0	1	1	154
6-10%	7	6	3	1	0	70	62	7	0	1	0	0	87
11-30%	7	6	1	1	2	32	30	1	0	0	1	0	49
31-60%	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
powyżej 61%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suma	14	14	4	4	4	253	232	16	1	1	2	1	293

**Zestawienie liczby chorób zawodowych w latach 2008-2017
według orzeczonego uszczerbku na zdrowiu**

Liczba chorób z uszczerbkiem	Rok									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
do 5%	42	52	63	81	80	109	109	104	159	154
6 do 10%	55	68	61	60	76	85	91	98	71	87
11 do 30%	29	51	42	40	38	36	47	41	36	49
31 do 60%	2	3	3	0	2	3	1	2	2	3
powyżej 60%	2	0	1	2	2	1	2	0	0	0
Ogółem	130	174	170	183	198	234	250	245	268	293

**Liczba chorób zawodowych przypadająca na 100 000 ubezpieczonych w 2017 roku
według decyzji przyznających jednorazowe odszkodowanie**

W 2017 roku na 100 000 ubezpieczonych w KRUS przypadło 22,7 chorób zawodowych zakończonych przyznaniem jednorazowego odszkodowania. Największą liczbę chorób zawodowych rolników stwierdzono w województwach: warmińsko-mazurskim (109,5), podlaskim (78,3), lubuskim (54,9) i pomorskim (27,8). Najmniej w podkarpackim (4,3), wielkopolskim (6,4), świętokrzyskim (6,9) i łódzkim (7,7). Dane o liczbie chorób zawodowych w latach 2008-2017 według województw zawiera **załącznik nr 8**.

Wiek i płeć osób, u których stwierdzono uszczerbek na zdrowiu wskutek chorób zawodowych w 2017 roku

Wyszczególnienie		Razem	Liczba chorób w grupach wiekowych							
a – liczba poszkodowanych b – udział % w chorobach ogółem:			<18	18-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
kobiety	a	123	0	0	2	5	33	76	6	1
	b	42,0	0,0	0,0	0,7	1,8	11,3	25,9	2,0	0,3
mężczyźni	a	170	0	0	4	10	51	86	17	2
	b	58,0	0,0	0,0	1,4	3,4	17,4	29,3	5,8	0,7

Najwięcej przypadków zachorowań odnotowano u osób w wieku: **50-59 lat** (29,3% ogółu chorujących stanowili mężczyźni, a 25,9% kobiety), **40-49 lat** (17,4% kobiety i 11,3% mężczyźni).

II. Działania prewencyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

1. Formy i kierunki działalności prewencyjnej KRUS

Działania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników, prowadzone od 1993 r. na terenie całego kraju, realizowane są zgodnie z postanowieniami **ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 2017, poz. 2336)**.

W **art. 63** ustawodawca zobowiązał Kasę do:

1. analizowania przyczyn wypadków i chorób zawodowych;
2. prowadzenia dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym;
3. upowszechniania wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia;
4. podejmowania starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.

Prezes Kasy, w porozumieniu z Radą Rolników i ministrami właściwymi do spraw: zdrowia, zabezpieczenia społecznego, rozwoju wsi, określił w 1995 r. *Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*, będące zaleceniami dotyczącymi wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób w nim pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą, które zostały uaktualnione w 2008 r. i dostosowane do obowiązujących w krajach Unii Europejskiej unormowań prawnych i dobrych praktyk rolniczych. Upowszechnianie tych zasad jest głównym celem działań prewencyjnych realizowanych przez jednostki terenowe Kasy.

Art. 56 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników umożliwia Prezesowi KRUS dochodzenie od dostawców wyrobów i usług dla rolnictwa – których wadliwość była wyłączną lub główną przyczyną wypadków przy pracy rolniczej albo choroby zawodowej – zwrotu wypłaconych poszkodowanemu rolnikowi świadczeń z tytułu ubezpieczenia.

W oparciu o analizę przyczyn i okoliczności zgłoszonych wypadków oraz chorób zawodowych Prezes Kasy ustanowił w 2016 r. następujące **kierunki działalności prewencyjnej KRUS**:

- a) upowszechnianie *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* oraz *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat* wśród rolników, ich rodzin i dzieci oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim;
- b) oddziaływanie na likwidację zagrożeń i zapobieganie najczęściej występującym wypadkom z grup: *upadek osób; pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń; uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta; upadek przedmiotów* oraz *inne zdarzenia* poprzez popularyzowanie:
  - poprawy stanu nawierzchni podwórzy i ciągów komunikacyjnych w gospodarstwach;
  - stosowania ochron pracy;
  - używania podczas pracy na wysokości podestów i drabin, posiadających zabezpieczenie przed przechyłem i osunięciem;
  - likwidowania progów i uskoków w budynkach i przejściach;
  - prawidłowego sposobu wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych;
  - dbania o wyposażenie maszyn i urządzeń w osłony i zabezpieczenia ich ruchomych elementów;
  - zapoznawania się z instrukcjami obsługi stosowanych maszyn i urządzeń;
  - zasad wyłączania napędu maszyn i urządzeń podczas wykonywania ich napraw i regulacji;
  - prawidłowego zabezpieczania maszyn, urządzeń i narzędzi w trakcie postoju i w ruchu;
  - stosowania zasad bezpiecznego pozyskiwania drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego;
  - bezpiecznego agregowania maszyn i urządzeń rolniczych;
  - konieczności zapewnienia zwierzętom dobrostanu i odpowiedniego traktowania, poznanie ich fizjologii i naturalnych zachowań;
  - dbałości o stan psychofizyczny rolnika – zdrowy styl życia, diagnostykę i zapobieganie chorobom, prawidłową organizację pracy, m.in. przeciwdziałanie spiętrzeniu prac i przemęczeniu, a także popularyzowanie sposobów zapobiegania przeciążeniom układu ruchu;
- c) oddziaływanie na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej poprzez:
  - informowanie rolników o wyrobach oznaczonych *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* oraz posiadających wyróżnienia targowe Prezesa KRUS pn. *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych* i zachęcanie do ich nabywania i stosowania;
  - prowadzenie postępowań prewencyjnych i regresowych w celu eliminowania z rynku wyrobów, których wady konstrukcyjne, wykonanie lub błędne informacje w instrukcji były lub mogą być przyczyną wypadku lub stanowić zagrożenie dla użytkowników;

- d) informowanie rolników o sposobach zapobiegania chorobom zawodowym – głównie o zapobieganiu ukąszeniom przez kleszcze oraz o zasadach postępowania w przypadku ukąszenia;
- e) zapoznavanie rolników z zasadami postępowania w razie wypadku oraz podstawowymi sposobami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Ponadto Prezes Kasy zobowiązał dyrektorów oddziałów regionalnych do nadzorowania prawidłowego określania przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników i prowadzenia adekwatnych do nich działań prewencyjnych, zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i wymienionymi wyżej kierunkami działalności prewencyjnej.

2. Analiza przyczyn i okoliczności wypadków oraz chorób zawodowych rolników

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego każdego roku dokonuje analizy przyczyn oraz okoliczności wypadków przy pracy rolniczej. Pozwala to na rozpoznanie zagrożeń będących przyczyną zaistniałych wypadków przy pracy rolniczej i chorób zawodowych rolników, a dzięki temu umożliwia zaplanowanie efektywnych działań profilaktycznych.

Pracownicy Kasy obsługujący wypadki rolnicze mają za zadanie zidentyfikować przyczyny tych zdarzeń i na ich podstawie wydać poszkodowanym lub ich rodzinom zalecenia prewencyjne w celu ograniczenia ryzyka ponownego zaistnienia wypadku. Podczas prowadzenia postępowania powypadkowego uzyskują informacje od poszkodowanych i świadków zdarzeń, dokonują oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami, oceniają przy tym metody pracy i stan techniczny stosowanych środków produkcji oraz zapoznają się z dokumentacją medyczną związaną z udzieleniem pierwszej pomocy lekarskiej i dokumentacją przekazaną przez organy ścigania.

Analiza przyczyn i okoliczności wypadków, w których zakończono postępowanie powypadkowe w okresie od 1.01.2017 r. do 31.12.2017 r.

Postępowanie dowodowe prowadzono w sprawie 20 010 wypadków (w tym 1 849 zgłoszonych w poprzednich latach). Za wypadki przy pracy rolniczej uznano 16 384 zdarzenia.

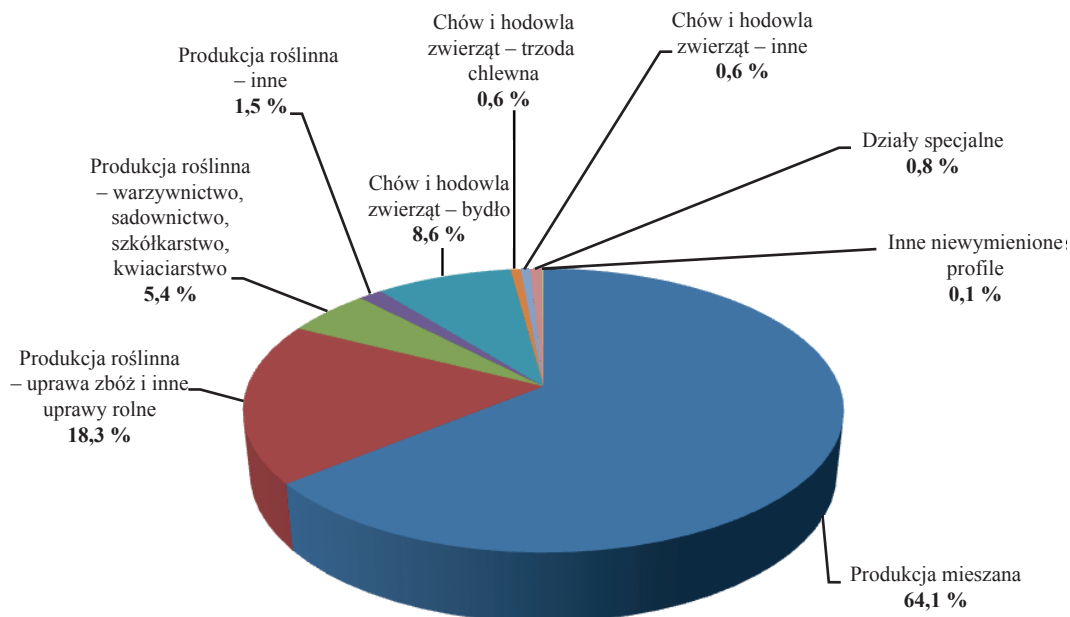
2.1. Powierzchnia i profil gospodarstw, w których zgłoszono wypadki

Blisko 80% wypadków odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni nie przekraczającej 15 ha przeliczeniowych, w większości (44,2%) w gospodarstwach od 1 do 5 ha przeliczeniowych. Najwięcej wypadków (64,1%) zgłoszono w gospodarstwach rolnych o mieszanym profilu produkcji. Duża liczba wypadków wystąpiła również u rolników prowadzących gospodarstwa rolne o profilu roślinnym, w których uprawiane były zboża i inne uprawy rolne (18,3%) oraz w gospodarstwach z chowem i hodowlą bydła (8,6%), a także z produkcją warzywniczą, sadowniczą i ogrodniczą (5,4%).

Wielkość powierzchni gospodarstw, w których odnotowano zgłoszone wypadki w latach 2016-2017

Lp.	Powierzchnia gospodarstwa w ha przeliczeniowych	2016	2017	Udział w procentach:		2017-2016	2017/2016 w %
				2016	2017		
1.	0,00- 1,00	1 158	1 107	6,6	6,7	-51	95,6
2.	1,01- 5,00	6 558	6 132	37,4	37,4	-426	93,5
3.	5,01-10,00	4 114	3 751	23,4	22,9	-363	91,2
4.	10,01- 15,00	2 147	1 926	12,2	11,8	-221	89,7
5.	15,01- 20,00	1 184	1 094	6,7	6,7	-90	92,4
6.	20,01-30,00	1 133	1 126	6,5	6,9	-7	99,4
7.	30,01-40,00	545	540	3,1	3,2	-5	99,1
8.	40,01-50,00	276	289	1,6	1,8	13	104,7
9.	50,01-100,00	348	326	2,0	2,0	-22	93,7
10.	>100	88	93	0,5	0,6	5	105,7
Ogółem		17 551	16 384	100,0	100,0	-1 167	93,4

Wypadki przy pracy rolniczej w 2017 roku według profilu produkcji w gospodarstwie

Profil produkcji gospodarstw, w których zgłoszono wypadki w latach 2016-2017

Lp.	Profil produkcji	Liczba wypadków		Udział w %		2017-2016	2017/2016 w %
		2016	2017	2016	2017		
1.	produkcja mieszana	11 145	10 505	63,5	64,1	-640	94,3
2.	produkcja roślinna - zboża i inne uprawy rolne	3 175	3 005	18,1	18,3	-170	94,6
3.	produkcja roślinna - warzywnictwo, sadownictwo i ogrodnictwo	1 003	873	5,8	5,4	-130	87,0
4.	produkcja roślinna - inne	251	246	1,4	1,5	-5	98,0
5.	chów i hodowla zwierząt - bydło	1 515	1 414	8,6	8,6	-101	93,3
6.	chów i hodowla zwierząt - trzoda chlewna	153	104	0,9	0,6	-49	68,0
7.	chów i hodowla zwierząt - inne	128	99	0,7	0,6	-29	77,3
8.	działy specjalne	163	125	0,9	0,8	-38	76,7
9.	inne niewymienione	18	13	0,1	0,1	-5	72,2
Ogółem		17 551	16 384	100,0	100,0	-1 167	93,4

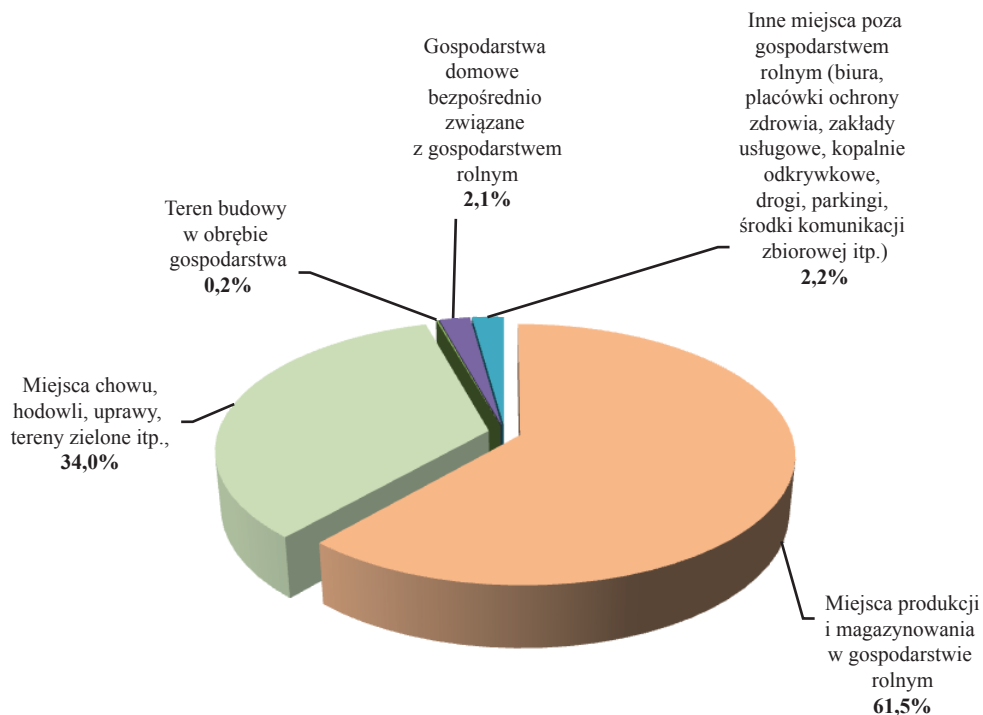
2.2. Miejsce zdarzenia

Najczęściej do wypadków dochodziło w miejscu produkcji i magazynowania płodów rolnych w gospodarstwie rolnym (10 080 wypadków, tj. 61,5%) oraz miejscach chowu, hodowli, uprawy, na terenach zielonych itp. (5 577 wypadków, tj. 34,0%).

Struktura wypadków według miejsca zdarzenia

Lp.	Miejsce zdarzenia	Liczba wypadków	Udział w %
1.	Miejsca produkcji i magazynowania w gospodarstwie rolnym, w tym:	10 080	61,5
	Miejsce przetwarzania produktów rolnych i przygotowywania paszy	240	1,5
	Miejsce magazynowania i składowania produktów rolnych, paszy itp.	1306	8,0
	Miejsce składowania obornika, gnojowicy (w tym szamba, kanały ściekowe itp.)	58	0,4
	Miejsce garażowania, składowania, konserwacji i napraw maszyn, urządzeń i innych środków technicznych (np. warsztaty, wiaty, garaże, place itp.)	918	5,6
	Podwórze, w tym place manewrowe i ciągi komunikacyjne w obrębie obejścia gospodarczego	7311	44,6
	Inne miejsca w gospodarstwie rolnym	247	1,5
2.	Miejsca chowu, hodowli, uprawy, tereny zielone itp., w tym:	5 577	34,0
	Miejsce hodowli – pomieszczenia inwentarskie, wybiegi dla zwierząt	3326	20,3
	Miejsce hodowli poza gospodarstwem, np. pastwiska	193	1,2
	Miejsce upraw (pola, łąki, sady, szklarnie itp.)	1833	11,2
	Teren leśny	128	0,8
	Inne tereny zielone, miejsca upraw i hodowli (w tym ogrody przydomowe, stawy rybne itp.)	97	0,6
3.	Teren budowy w obrębie gospodarstwa	21	0,2
4.	Gospodarstwa domowe bezpośrednio związane z gospodarstwem rolnym	349	2,1
5.	Inne miejsca poza gospodarstwem rolnym (biura, placówki ochrony zdrowia, zakłady usługowe, kopalnie odkrywkowe, drogi, parkingi, środki komunikacji zbiorowej itp.)	357	2,2
Ogółem		16 384	100,0

Wypadki przy pracy rolniczej w 2017 roku według miejsca zdarzenia

2.3. Rodzaj wykonywanej pracy

Większość wypadków odnotowano podczas prac związanych z obsługą zwierząt (3 399 wypadków, tj. 20,7%), przemieszczania się po gospodarstwie bez obciążenia, do i z miejsca (2 529 wypadków, tj. 15,4%), ręcznych prac transportowych: chodzenia z przenoszeniem w rękach, na barku itp. (2 341 wypadków, tj. 14,3%) oraz pozyskiwania i obróbki drewna (1 499 wypadków, tj. 9,1%).

Struktura wypadków w latach 2016-2017 według rodzaju wykonywanej pracy

Lp.	Rodzaj wykonywanej pracy	Liczba wypadków		Udział w %		2017-2016	2017/2016 w %
		2016	2017	2016	2017		
1.	Obsługa zwierząt (karmienie, dojenie, zabiegi zoohigieniczne, przepędzanie itp.)	4 016	3 399	22,9	20,7	-617	84,6
2.	Przemieszczanie się bez obciążenia (do i z miejsca)	2 357	2 529	13,4	15,4	172	107,3
3.	Ręczne prace transportowe – chodzenie z przenoszeniem w rękach, na barku itp.	2 067	2 341	11,8	14,3	274	113,3
4.	Pozyskiwanie i obróbka drewna (przygotowanie opału, materiału budowlanego itp.)	1 581	1 499	9,0	9,1	-82	94,8
5.	Obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (w tym agregowanie i regulacja, praca w polu, sadzie i na łące)	1 396	1 634	8,0	10,0	238	117,0
6.	Prace na wysokości (drzewach, stogach, przydach, strychach, poddaszach, rusztowaniach itp.)	1 134	878	6,6	5,4	-256	77,4
7.	Remont i naprawa maszyn i urządzeń rolniczych	848	764	4,8	4,7	-84	90,1
8.	Transport płodów rolnych i środków produkcji	830	443	4,7	2,7	-387	53,4
9.	Konserwacja, remont, budowa i rozbiórka obiektów budowlanych	617	511	3,5	3,1	-106	82,8
10.	Prace porządkowe w obejściu gospodarstwa	565	499	3,2	3,0	-66	88,3
11.	Prace ręczne w gospodarstwie rolnym, w tym z narzędziami prostymi (grabiami, motykami, widłami, nożami, sekatorami itp.)	524	402	3,0	2,5	-122	76,7
12.	Przygotowanie karmy dla zwierząt (parowanie, rozdrabnianie itp.)	356	350	2,0	2,1	-6	98,3
13.	Transport ładunków przy pomocy taczek, wózków itp.)	220	238	1,3	1,5	18	108,2
14.	Prace rolnicze w gospodarstwie domowym	149	127	0,8	0,8	-22	85,2
15.	Załatwianie spraw urzędowych, zakup środków produkcji itp.	128	116	0,7	0,7	-12	90,6
16.	Przetwórstwo produktów rolnych (owoców, warzyw, mięsa, mleka, zbóż itp.)	57	51	0,3	0,3	-6	89,5
17.	Inne	706	587	4,0	3,6	-119	83,1
18.	Prace w wykopach, zbiornikach i zagłębieniach	-	16	-	0,1	-	-
Ogółem		17 551	16 384	100,0	100,0	-1 167	93,4

2.4. Wypadki z udziałem maszyn i urządzeń stosowanych w działalności rolniczej

Wypadki, w których brały udział maszyny i urządzenia rolnicze stanowiły 34,9% wszystkich zdarzeń poddanych analizie w okresie sprawozdawczym. Było ich 5 717 – o 527 mniej niż w 2016 roku. Większość miała miejsce podczas obsługi: ciągników rolniczych (1 223 wypadki, tj. 7,5 % wszystkich analizowanych wypadków), maszyn i urządzeń do pozyskiwania i obróbki drewna (1 135 wypadków, tj. 6,9%), środków transportowych – przyczep, wozów konnych, samochodów dostawczych (928 wypadków, tj. 5,7%). Najczęściej przy pracy z maszynami i urządzeniami dochodziło do pochwylenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń, głównie przez pilarki tarczowe i łańcuchowe oraz elektronarzędzia. Liczne były też upadki osób

podczas wchodzenia i schodzenia na maszyny i urządzenia, urazy kończyn podczas zeskakiwania z nich, a także urazy kończyn spowodowane przygnieceniem podczas sprzęgania maszyn i urządzeń rolniczych.

Struktura wypadków w 2017 roku według rodzaju maszyn i urządzeń

Lp.	Rodzaj maszyn/urządzeń	Liczba wypadków	Udział w %
1.	Ciągniki rolnicze	1 223	21,4
2.	Środki komunikacyjne (samochody osobowe, motocykle, rowery, środki komunikacji zbiorowej itp.)	252	4,4
3.	Środki transportowe (przyczepy, wozy konne, samochody dostawcze itp.)	928	16,2
4.	Maszyny i narzędzia uprawowe (brony, plugi, agregaty uprawowe itp.)	186	3,3
5.	Maszyny i urządzenia do siewu, sadzenia, nawożenia i deszczowania, w tym:	247	4,3
	Siewniki do zboża	72	1,3
	Sadzarki do ziemniaków	22	0,4
	Rozrzutnik obornika	94	1,6
	Rozsiewacz nawozów	44	0,8
	Inne maszyny i urządzenia do siewu, sadzenia, nawożenia i deszczowania	15	0,3
6.	Maszyny i narzędzia do pielęgnacji roślin (do produkcji polowej, warzywniczej, sadowniczej itp.)	59	1,0
7.	Maszyny i urządzenia do ochrony roślin (w tym zaprawiania) oraz dezynfekcji (np. opryskiwacze, zaprawiarki itp.)	45	0,8
8.	Maszyny i urządzenia do zbioru ziemiopłodów, w tym:	478	8,4
	Kombajny zbożowe	185	3,2
	Kombajny i inne maszyny do zbiorów okopowych	98	1,7
	Maszyny do zbioru siana, słomy i zielonek	181	3,2
	Inne maszyny i urządzenia do zbioru ziemiopłodów	14	0,2
9.	Maszyny i urządzenia omlotowe, suszarnie i urządzenia pomocnicze	40	0,7
10.	Maszyny i urządzenia do czyszczenia, sortowania ziemiopłodów i owoców	21	0,4
11.	Maszyny i urządzenia do przetwórstwa paszowego (śrutowniki, mieszalniki itp.)	104	1,8
12.	Maszyny oraz urządzenia do chowu i hodowli zwierząt (do zadawania pasz, usuwania obornika, pielęgnacji zwierząt itp.)	101	1,8
13.	Maszyny, urządzenia do pozyskiwania i obróbki drewna, w tym:	1 135	19,9
	Pilarki tarczowe	659	11,5
	Pilarki łańcuchowe	332	5,8
	Inne urządzenia do pozyskiwania i obróbki drewna	144	2,5
14.	Pozostałe maszyny, urządzenia i narzędzia, w tym:	898	15,7
	Elektronarzędzia ręczne	360	6,3
	Inne maszyny, urządzenia i narzędzia	538	9,4
	Ogółem	5 717	100,0

2.5. Wypadki według pory dnia, dni tygodnia

Struktura wypadków wg dni tygodnia i pór dnia nie uległa istotnym zmianom. Nadal największa liczba wypadków wydarzyła się w soboty i poniedziałki, w godz. 12⁰⁰-18⁰⁰.

Wypadki w latach 2016–2017 według pory dnia

Lp.	Pora dnia	Liczba wypadków		Udział w %	
		2016	2017	2016	2017
1.	rankiem (06:01 do 12:00)	6 394	5 894	36,4	36,0
2.	po południu (12:01 do 18:00)	8 427	8 014	48,0	48,9
3.	wieczorem (18:01 do 24:00)	2 536	2 057	14,4	12,5
4.	nocą (00:01 do 6:00)	194	419	1,2	2,6
Ogółem		17 551	16 384	100,0	100,0

Wypadki według dni tygodnia

Lp.	Dzień tygodnia	Liczba wypadków		Udział w %	
		2016	2017	2016	2017
1.	poniedziałek	2 801	2 659	16,0	16,2
2.	wtorek	2 594	2 488	14,8	15,2
3.	środa	2 610	2 394	14,9	14,6
4.	czwartek	2 498	2 295	14,2	14,1
5.	piątek	2 618	2 505	14,9	15,3
6.	sobota	3 054	2 839	17,4	17,3
7.	niedziela	1 376	1 204	7,8	7,3
Ogółem		17 551	16 384	100,0	100,0

2.6. Przyczyny wypadków

Przyczyny wypadków w 2017 roku według kategorii

Lp.	Kategoria przyczyn	Liczba wypadków	Udział w %
		2017	2017
1.	Inne przyczyny:	1 217	7,4
	Inne przyczyny	1 217	7,4
2.	Ludzkie:	8 669	52,9
	Niewłaściwe postępowanie rolnika	3 172	19,4
	Niewłaściwe posługiwanie się maszynami, urządzeniami i narzędziami	1 922	11,7
	Stan psychofizyczny rolnika, niezapewniający bezpiecznego wykonywania pracy, w tym	755	4,6
	Nieużywanie ochrony pracy i urządzeń zabezpieczających	1 507	9,2
	Zachowanie rolnika	1 313	8,0
3.	Organizacyjne	1 634	10,0
4.	Techniczne:	4 864	29,7
	Niewłaściwy stan maszyn, urządzeń i narzędzi, w tym:	650	4,0
	Niewłaściwy stan obiektów budowlanych	678	4,1
	Niewłaściwy stan podwórza, ciągów komunikacyjnych, placów manewrowych itp. w gospodarstwie rolnym	2 971	18,2
	Niewłaściwy stan techniczny drabin, podestów, rusztowań i innych urządzeń pomocniczych wykorzystywanych w gospodarstwie rolnym	331	2,0
	Niewłaściwy stan ciągów komunikacyjnych (dróg, chodników itp.) oraz obiektów budowlanych poza gospodarstwem rolnym	197	1,2
	Pozostałe nieprawidłowości techniczne	37	0,2
Ogółem		16 384	100,0

Przyczyną większości wypadków było nieprawidłowe zachowanie się rolnika (8 669 wypadków, tj. 52,9%):

- niewłaściwe postępowanie rolnika (3 172 wypadki, tj. 19,4%), w tym:
  - niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia (943 wypadki, tj. 5,8%);
  - niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych (852 wypadki, tj. 5,2%);
  - niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokościach (382 wypadki, tj. 2,2%);
- niewłaściwe posługiwanie się maszynami, urządzeniami i narzędziami (1 922 wypadki, tj. 11,7%), w tym:
  - niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy (781 wypadków, tj. 4,8%);
  - nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp. (481 wypadków, tj. 2,9%);
  - niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych: regulacja, naprawy, agregowanie (233 wypadki, tj. 1,4%);
- nieużywanie ochrony pracy i urządzeń zabezpieczających (1 507 wypadków, tj. 9,2%), w tym:
  - nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego (993 wypadki, tj. 6,1%);
  - nieużywanie środków ochrony indywidualnej: ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp. (249 wypadków, tj. 1,5%);

a także przyczyny techniczne (4 864 wypadki, tj. 29,7%):

- niewłaściwy stan podwórza, ciągów komunikacyjnych, placów manewrowych itp. w gospodarstwie rolnym (2 971 wypadków, tj. 18,2%), w tym:
  - zły stan nawierzchni: nierówne, śliskie, grząskie (2 843 wypadki, tj. 17,4%);
- niewłaściwy stan obiektów budowlanych (678 wypadków, tj. 4,1%), w tym:
  - wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. (519 wypadków, tj. 3,2%);
- niewłaściwy stan maszyn, urządzeń i narzędzi (650 wypadków, tj. 4,0%), w tym:
  - brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych (324 wypadki, tj. 2,0%);
  - zły stan techniczny spowodowany brakiem napraw i konserwacji albo niewłaściwą eksploatacją maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych (132 wypadki, tj. 0,8%).

Najczęstsze przyczyny wypadków w 2017 roku

Lp.	Kategoria przyczyn	Liczba przyczyn	Udział w %
		2017	2017
1.	zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie)	2 843	17,4
2.	nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego	993	6,1
3.	niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia	943	5,8
4.	niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności	925	5,6
5.	niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych	852	5,2
6.	niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy	781	4,8
7.	narowistość i agresja zwierząt, niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.)	715	4,4
8.	wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp.	519	3,2
9.	nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp.	481	2,9
10.	niewłaściwe tempo pracy, pośpiech	391	2,4
11.	niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości	382	2,3
12.	brak ubrania i obuwia roboczego	342	2,1
13.	brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych	324	2,0
14.	nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechylem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.)	262	1,6
15.	nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.)	249	1,5
16.	niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.)	233	1,4
17.	pozostałe ogółem	5 149	31,4

Przyczyny wypadków, zaistniałych w 2017 roku, nie uległy istotnym zmianom w porównaniu do 2016 roku. Nadal przyczyną większości wypadków był zły stan nawierzchni, nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego, niewłaściwe postępowanie rolników w czasie obsługi zwierząt oraz maszyn i urządzeń rolniczych.

2.7. Grupy wypadkowe

Struktura grup zdarzeń wypadkowych odnotowanych przez KRUS od lat jest taka sama. Najliczniejszą grupę wypadków w 2017 r. stanowiły *upadki osób* (7 858 wypadków, tj. 48,0%). Kolejne istotne grupy wypadkowe to: *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (1 962 wypadki, 12,0%), *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (1 857 wypadków, 11,3%), *inne zdarzenia* (1 821 wypadków, 11,1%), *upadek przedmiotów* (1 048 wypadków, 6,4%), *zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami* (841 wypadków, 5,1%). W ośmiu grupach wypadkowych odnotowano zmniejszenie liczby wypadków, a w czterech wzrost. Największy spadek liczby wypadków w porównaniu do 2016 roku odnotowano w grupach *upadek osób* (o 354), *uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta* (o 291), *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (o 247), a także *upadek przedmiotów* (o 195). Szczegóły w tabeli poniżej.

Struktura wypadków w latach 2016-2017 według grup zdarzeń

Grupa wypadkowa	Liczba wypadków		Różnica wypadków 2017-2016	Udział w % 2017/2016	Udział w wypadkach ogółem w %	
	2016	2017			2016	2017
<i>upadek osób</i>	8 212	7 858	-354	95,7	46,8	48,0
<i>upadek przedmiotów</i>	1 243	1 048	-195	84,3	7,1	6,4
<i>zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami</i>	809	841	32	104,0	4,6	5,1
<i>uderzenie i przygnięcie przez przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie</i>	277	285	8	102,9	1,5	1,7
<i>przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu</i>	345	275	-70	79,7	2,0	1,7
<i>pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń</i>	2 104	1 857	-247	88,3	12,0	11,3
<i>uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta</i>	2 253	1 962	-291	87,1	12,8	12,0
<i>pożar, wybuch, działanie sił przyrody</i>	113	117	4	103,5	0,6	0,7
<i>działanie skrajnych temperatur</i>	169	161	-8	95,3	1,0	1,0
<i>działania materiałów szkodliwych</i>	12	31	19	258,3	0,1	0,2
<i>nagle zachorowania</i>	160	128	-32	80,0	0,9	0,8
<i>inne zdarzenia</i>	1 854	1 821	-33	98,2	10,6	11,1
Ogółem	17 551	16 384	-1 167	93,4	100,0	100,0

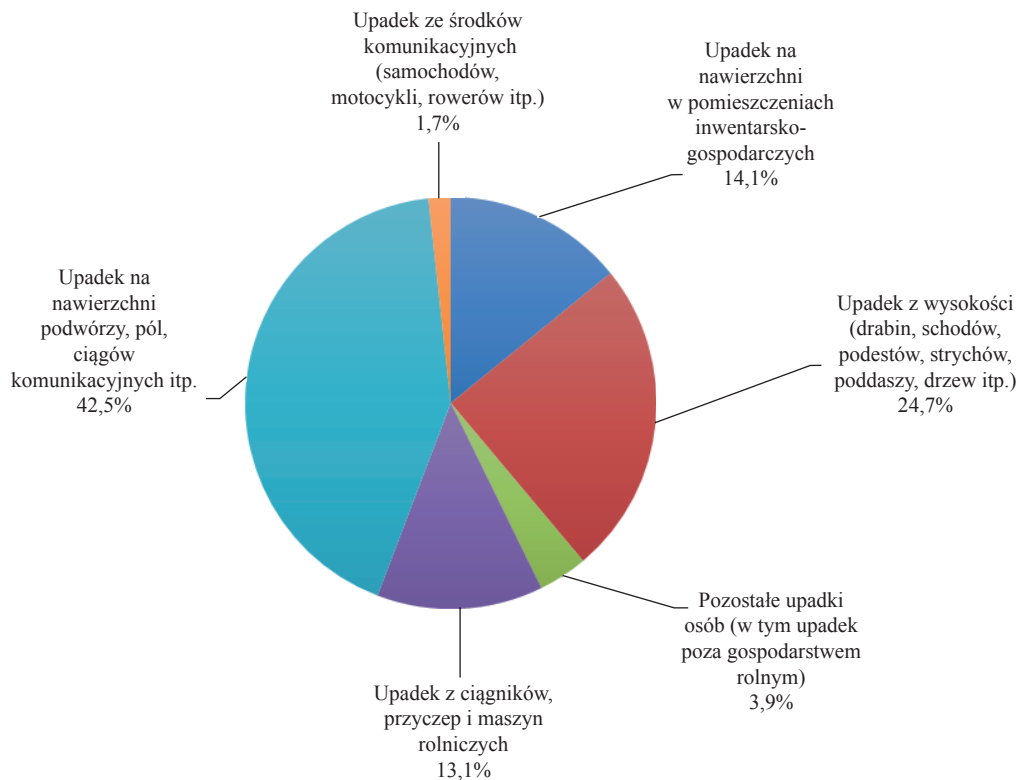
Okoliczności i przyczyny wypadków w grupach wypadkowych (w kolejności od najliczniejszej grupy do najmniej licznej)

Grupa 2 – upadek osób

Analizie poddano 7 858 wypadków, co stanowiło 48,0% wszystkich zdarzeń zakończonych uznaniem za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wśród nich odnotowano wypadki:

- na nawierzchni podwórzy, pól, ciągów komunikacyjnych itp. – 3 336 wypadków;
- z wysokości (drabin, schodów, podestów, strychów, poddaszy, drzew itp.) – 1 944 wypadki;
- na nawierzchni w pomieszczeniach inwentarsko-gospodarczych – 1 111 wypadków;
- z ciągników, przyczep i maszyn rolniczych – 1 026 wypadków;
- pozostałe upadki osób (w tym upadek poza gospodarstwem rolnym) – 303 wypadki;
- ze środków komunikacyjnych (samochodów, motocykli, rowerów itp.) – 137 wypadków.

Struktura zdarzeń z grupy upadek osób w 2017 roku

Do upadków osób dochodziło najczęściej podczas przemieszczania się bez obciążenia (2 184 wypadki, tj. 27,8%), ręcznych prac transportowych (1 815 wypadków, tj. 23,1%), obsługi zwierząt (1 142 wypadki, tj. 14,5%) oraz prac na wysokości: drzewach, schodach, drabinach, poddaszach, strychach (815 wypadków, tj. 10,4%).

Przyczyną wypadków z tej grupy były:

- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie) – 2 595 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 807 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 499 wypadków;
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. – 401 wypadków;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp. – 394 wypadki;
- niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości – 344 wypadki;
- brak ubrania i obuwia roboczego – 261 wypadków;
- nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechylem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.) – 258 wypadków;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech – 237 wypadków.

Grupa 8 – uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 1 962 wypadków, co stanowiło 12% wszystkich zdarzeń zakończonych uznaniem za wypadek przy pracy rolniczej, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z 20.12.1990 r. Większość wypadków (2 183 wypadki, tj. 96,9%) odnotowano podczas codziennej obsługi zwierząt – zadawania karmy, udoju, zabiegów zoohigienicznych, czyszczenia pomieszczeń inwentarskich w obecności zwierząt oraz przepędzania lub załadunku zwierząt na środki transportu. Dochodziło do nich najczęściej w pomieszczeniach produkcyjnych (1 888 wypadków, tj. 83,8%), na podwórzu gospodarstwa (186 wypadków, tj. 8,2%), a także na polach i łąkach (69 wypadków, tj. 3,1%).

Przyczyną tych zdarzeń były:

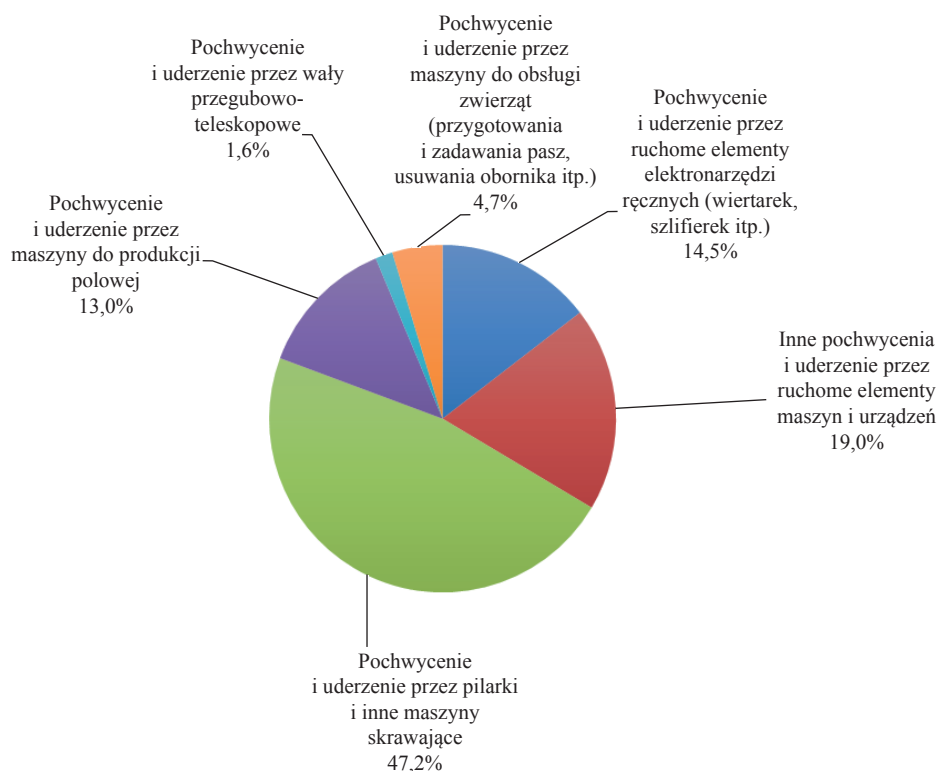
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych – 699 wypadków;
- narowistość i agresja zwierząt niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.) – 601 wypadków;
- niezapewnienie dobrostanu zwierząt (nadmierne ich zagęszczenie, brak dostępu do paszy, wody i wybiegów) i wynikająca z tego reakcja zwierząt – 180 wypadków;
- wejście pomiędzy zwierzęta bez ich uprzedzenia – 88 wypadków;
- niezajomość zachowań zwierząt (behawiorystyki) – 75 wypadków;
- nieużywanie poskromów, płyt przepędowych itp. przy obsłudze zwierząt – 58 wypadków;
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp. – 52 wypadki;
- niedostosowanie do rodzaju prowadzonej produkcji i stosowanej technologii produkcji – 43 wypadki.

Grupa 7 – *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń*

Zakończono postępowanie dowodowe w 1 857 sprawach, stanowiących 11,3% wszystkich analizowanych w okresie sprawozdawczym. Wśród tych wypadków odnotowano pochwylenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń, w tym:

- przez pilarki i inne maszyny skrawające – 875 wypadków;
- przez ruchome elementy maszyn i urządzeń – 353 wypadki;
- przez ruchome elementy elektronarzędzi ręcznych (wiertarek, szlifierek itp.) – 270 wypadków;
- przez maszyny do produkcji polowej – 242 wypadki;
- przez maszyny do obsługi zwierząt (przygotowywania i zadawania pasz, usuwania obornika itp.) – 87 wypadków;
- przez wały przegubowo-teleskopowe – 30 wypadków.

**Struktura wypadków z grupy
*pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń w 2017 roku***

Najczęściej dochodziło do nich podczas pozyskiwania i obróbki drewna (789 wypadków, tj. 42,5%), obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (386 wypadków, tj. 20,8%), remontu i napraw maszyn rolniczych (228 wypadków, tj. 12,3%) oraz konserwacji, remontu, budowy i rozbiórki obiektów budowlanych (153 wypadki, tj. 8,2%).

Przyczynami tych wypadków były:

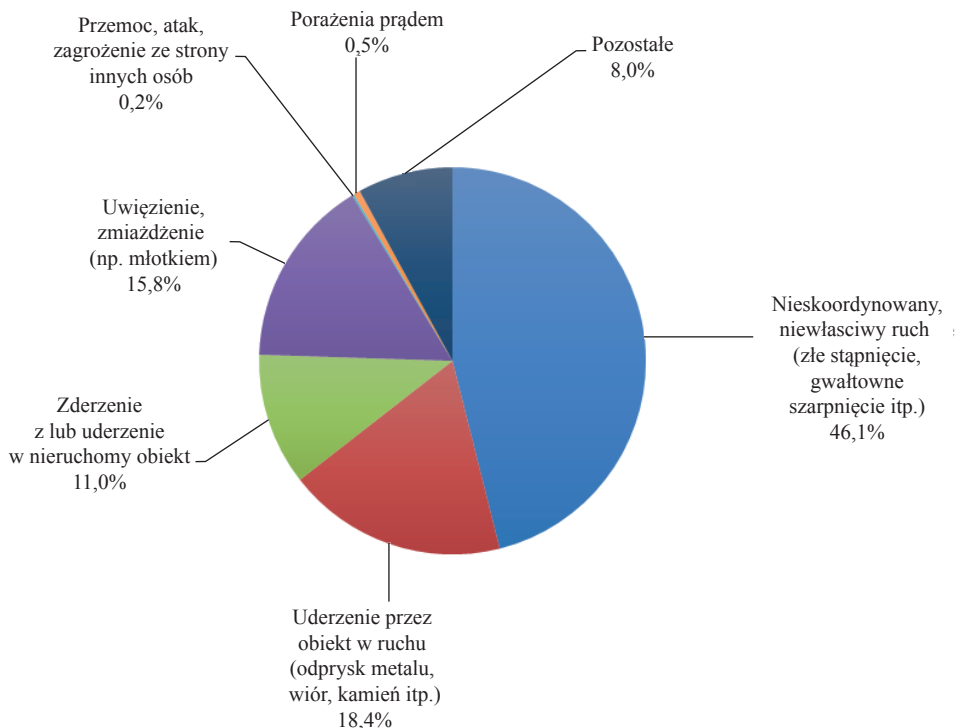
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 418 wypadków;
- brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych – 267 wypadków;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 260 wypadków;
- wykonywanie czynności bez usunięcia zagrożenia (np. niewyłączenie maszyny lub zasilania) – 130 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 80 wypadków;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 75 wypadków;
- wadliwe zainstalowanie, zamocowanie, zawieszenie narzędzi, obrabianego materiału i innych przedmiotów pracy – 51 wypadków;
- niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych (m.in. nieustalenie sposobu komunikacji) – 45 wypadków.

Grupa 13 – inne zdarzenia

Do tej grupy zaklasyfikowano 1 821 zdarzeń, stanowiących 11,1% wszystkich wypadków. Wśród nich wyodrębniono przypadki:

- nieskoordynowanego, niewłaściwego ruchu (złego stąpienia, gwałtownego szarpnięcia) – 335 wypadków;
- uderzeń przez obiekt w ruchu (odprysk metalu, wiór, kamień itp.) – 335 wypadków;
- uwięzień, zmiążdżeń (np. młotkiem) – 288 wypadków;
- zderzenie z lub uderzenie w nieruchomy obiekt – 201 wypadków;
- pozostałych zdarzeń – 145 wypadków;
- porażań prądem – 10 wypadków;
- przemoc, ataku, zagrożenia ze strony innych osób – 3 wypadki.

Struktura wypadków z grupy *inne zdarzenia* w 2017 roku

Do wypadków z tej grupy dochodziło głównie podczas eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (309 wypadków, tj. 17%), obsługi zwierząt (233 wypadki, tj. 12,8%), przemieszczania się po gospodarstwie bez żadnego obciążenia (224 wypadki, tj. 12,3%), remontów i napraw maszyn i urządzeń rolniczych (198 wypadków, tj. 10,9%).

Przyczyny tych zdarzeń to:

- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 193 wypadki;
- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie) – 168 wypadków;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 111 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 107 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 85 wypadków;
- nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie, brak przerw na odpoczynek, wymuszona postawa – 82 wypadki;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp. – 78 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 76 wypadków;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech – 75 wypadków;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 50 wypadków.

Grupa 3 – upadek przedmiotów

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 1 048 wypadków, które stanowiły 6,4% wszystkich analizowanych zdarzeń. Dochodziło do nich podczas obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (273 wypadki, tj. 26%), pozyskiwania i obróbki drewna (163 wypadki, tj. 15,6%), ręcznych prac transportowych (136 wypadków, tj. 13%) oraz podczas remontów i napraw maszyn i urządzeń rolniczych (122 wypadki, tj. 10%). Najczęściej odnotowywane były w czasie obsługi przyczep transportowych i wozów konnych (284 wypadki, tj. 22,8%), ciągników rolniczych (142 wypadki, tj. 11,4%) oraz maszyn i urządzeń uprawowych (87 wypadków, tj. 7%).

Przyczyny tych wypadków to:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 134 wypadki;
- nieprawidłowe ułożenie ładunku, niezabezpieczenie ładunku przed osunięciem i upadkiem – 88 wypadków;
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu – 83 wypadki;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 80 wypadków;
- wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej – 53 wypadki;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 48 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 41 wypadków;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 37 wypadków;
- przechodzenie, przejeżdżanie lub przebywanie w miejscach niedozwolonych lub w strefie zagrożenia – 36 wypadków;
- niewłaściwe usytuowanie urządzeń, maszyn i narzędzi na stanowisku pracy – 34 wypadki;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 33 wypadki;
- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie) – 28 wypadków.

Grupa 4 – zetknięcie z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 841 wypadków (5,1% analizowanych). Do zetknięcia z ostrymi narzędziami ręcznymi i ostrymi przedmiotami dochodziło podczas przygotowywania i obróbki opału w gospodarstwie (296 wypadków, tj. 36,6%), wykonywania konserwacji i remontu maszyn rolniczych (108 wypadków, tj. 13,3%), prac ręcznych, w tym z prostymi narzędziami (90 wypadków, tj. 11,1%) oraz obsługi zwierząt (60 wypadków, tj. 7,4%).

Najczęstsze przyczyny tych zdarzeń wypadkowych:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 201 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 191 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 66 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 63 wypadki;
- brak odpowiednich środków ochrony indywidualnej – 24 wypadki;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech – 22 wypadki;
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego – 20 wypadków;
- nieodpowiednie przejścia i dojścia (zastawione, z wystającymi elementami itp.) – 19 wypadków.

Grupa 5 – uderzenie, przygniecenie przez materiały transportowane mechanicznie lub ręcznie

W tej grupie odnotowano 285 wypadków (1,7%). W większości przypadków dochodziło do nich podczas ręcznych prac transportowych (79 wypadków, tj. 27,7%) oraz obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (58 wypadków, tj. 20,3%), jak również przy pozyskiwaniu drewna i jego obróbce (25 wypadków, tj. 8,8%).

Przyczyną tych wypadków było:

- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 25 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 23 wypadki;
- wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej – 21 wypadków;
- niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych (m.in. nieustalenie sposobu komunikacji) – 20 wypadków;
- nieprawidłowe ułożenie ładunku, niezabezpieczenie ładunku przed osunięciem i upadkiem – 19 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 16 wypadków;
- przechodzenie, przejeżdżanie lub przebywanie w miejscach niedozwolonych lub w strefie zagrożenia – 12 wypadków;
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu – 12 wypadków.

Grupa 6 – przejechanie, uderzenie, pochycenie przez środek transportu w ruchu

W tej grupie odnotowano ogółem 275 wypadków (1,7% analizowanych). Do największej liczby wypadków doszło podczas obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (66 wypadków, tj. 24%), załatwiania spraw urzędowych, zakupów środków produkcji itp. (63 wypadki, tj. 22,9%) oraz transportu mechanicznego zwierząt, płodów rolnych i środków produkcji (41 wypadków, tj. 14,9%). Były to zwłaszcza wypadki z udziałem środków komunikacyjnych: samochodów osobowych, motocykli, rowerów itp. (94 wypadki, tj. 34,2%), ciągników rolniczych (85 wypadków, tj. 30,9%) oraz środków przewozu: przyczep transportowych, wozów konnych, samochodów ciężarowych (56 wypadków, tj. 20,4%).

Przyczyną tych wypadków było:

- nieprzestrzeganie prawa o ruchu drogowym przez innych użytkowników – 99 wypadków;
- niewłaściwe zabezpieczenie maszyn, urządzeń i narzędzi podczas postoju i w ruchu – 26 wypadków;
- nieprzestrzeganie prawa o ruchu drogowym – 25 wypadków;
- przechodzenie, przejeżdżanie lub przebywanie w miejscach niedozwolonych lub w strefie zagrożenia – 21 wypadków;
- niewłaściwa koordynacja prac zbiorowych (m.in. nieustalenie sposobu komunikacji) – 14 wypadków;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 12 wypadków.

Grupa 10 – działanie skrajnych temperatur

W tej grupie odnotowano 161 wypadków (1% analizowanych). Miały one miejsce podczas przygotowywania karmy dla zwierząt (68 wypadków, tj. 42,2%), korzystania z maszyn i urządzeń rolniczych (28 wypadków, tj. 17,4%) oraz przenoszenia przedmiotów bez użycia sprzętu wspomagającego (22 wypadki, tj. 13,7%).

Najczęściej powodem tych zdarzeń były:

- brak odpowiednich środków ochrony indywidualnej – 16 wypadków;
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) – 15 wypadków;
- zły stan techniczny spowodowany brakiem napraw i konserwacji albo niewłaściwą eksploatacją maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych – 14 wypadków;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy – 11 wypadków;
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.) – 10 wypadków;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności – 10 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 9 wypadków;
- zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem – 8 wypadków.

Grupa 12 – nagłe zachorowania

Odnotowano 128 wypadków w grupie *nagłe zachorowania* (0,8% analizowanych przypadków). Dochodziło do nich przede wszystkim podczas ręcznych prac transportowych: chodzenia z przenoszeniem w rękach lub na barkach (49 wypadków, tj. 38,3%), obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych (19 wypadków, tj. 14,8%) oraz obsługi zwierząt (18 wypadków, tj. 14,1%). Nagłe zachorowania były skutkiem

nadmiernego wysiłku fizycznego i przemęczenia długotrwałą pracą w trudnych warunkach atmosferycznych lub wymuszonej pozycji ciała, wykonywania pracy niewspółmiernej do stanu psychofizycznego lub w niedostatecznej obsadzie osobowej. Zachorowaniu sprzyjał stres, pośpiech i niewłaściwe tempo pracy.

Najczęściej powodami występowania zdarzeń z tej grupy były:

- nadmierny wysiłek fizyczny, przemęczenie, brak przerw na odpoczynek, wymuszona postawa – 67 wypadków;
- nagle zachorowanie, niedyspozycja fizyczna, choroba samoistna (w tym choroba psychiczna) – 22 wypadki;
- wykonywanie pracy ręcznie zamiast przy użyciu maszyn, urządzeń i narzędzi – 12 wypadków;
- wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej – 6 wypadków.

Grupa 9 – pożar, wybuch, działanie sił przyrody

Do wypadków tej grupy zdarzeń zakwalifikowano 117 wypadków (0,7% analizowanych). Związane były one z obsługą i eksploatacją maszyn i urządzeń rolniczych, w tym agregowaniem i regulacją, pracą w polu, sadzie i na łące (17 wypadków, tj. 14,5%), remontem i naprawą maszyn i urządzeń rolniczych (11 wypadków, tj. 9,4%). Ponadto wypadki o tym charakterze zdarzały się podczas ręcznych prac transportowych – chodzenia z przenoszeniem w rękach, na barku itp. (12 wypadków, tj. 10,3%), jak i przemieszczania się bez obciążenia do i z miejsca (11 wypadków, tj. 9,4%).

Przyczyną wypadków były:

- działanie sił przyrody (np. opady atmosferyczne, wichury, burze itp.) – 42 wypadki;
- zły stan techniczny spowodowany brakiem napraw i konserwacji albo niewłaściwą eksploatacją maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych – 8 wypadków;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia – 7 wypadków;
- inne niewymienione lub nieokreślone nieprawidłowości w posługiwaniu się maszynami, urządzeniami i narzędziami – 6 wypadków;
- inne niewymienione lub nieokreślone nieprawidłowości dotyczące stanu technicznego maszyn, urządzeń i narzędzi – 6 wypadków.

Grupa 11 – działanie materiałów szkodliwych

Zakończono postępowanie dowodowe w sprawie 31 wypadków z tej grupy (0,2% ogółu wypadków). Dochodziło do nich zwykle podczas konserwacji, remontu, budowy i rozbiórki obiektów budowlanych (8 wypadków, tj. 25,8%) oraz obsługi i eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych, w tym agregowania i regulacji, prac w polu, sadzie i na łące (6 wypadków, tj. 19,3%). Przyczyny tych zdarzeń to przede wszystkim brak odpowiednich środków ochrony indywidualnej lub ich nieużywanie (ochrona głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.) oraz zły stan techniczny spowodowany brakiem napraw i konserwacji albo niewłaściwą eksploatacją maszyn, urządzeń i narzędzi rolniczych.

Zagrożenia wypadkowe w gospodarstwach rolnych, na podstawie dokumentacji zdjęciowej, wykonanej podczas oględzin miejsc i przedmiotów związanych z wypadkami:

- nieutwardzone, nierówne, nieodwodnione (błotniste i grząskie), śliskie, nieuprzątnięte i zastawione podwórza;

- zły stan techniczny lub nieprawidłowo skonstruowane schody (strome, o zbyt krótkich stopnicach), bez barierek, poręczy i zadaszenia;

- wady konstrukcyjne budynków – progi w przejściach i otworach drzwiowych, niezabezpieczone kanały gnojowe;

- używanie starych, wyeksploatowanych i nieprawidłowo skonstruowanych drabin, bez zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciami, zbyt krótkich, ustawionych na miękkim i niestabilnym podłożu, pod niewłaściwym kątem;

- brak zabezpieczenia drzwi przed samowolnym zamykaniem się;

- niestosowanie obuwia roboczego lub stosowanie obuwia nieodpowiedniego – zniszczonego, zabrudzonego, bez protektora i usztywnionej kostki;

- użytkowanie starych, wyeksploatowanych, niesprawnych ciągników i maszyn rolniczych, bez schodków do wchodzenia i schodzenia;

- nieprawidłowe lub brak właściwego zabezpieczenia maszyn i urządzeń podczas postoju, ustawianie ich na nierównym i miękkim podłożu;

- usuwanie zapchań i regulowanie pracy maszyny przy włączonym napędzie;

- brak osłon elementów ruchomych maszyn i urządzeń, bałagan wokół nich;

- nieprzestrzeganie prawa o ruchu drogowym przez rolników i innych użytkowników dróg;

- brak korytarzy pasowych wymuszający konieczność wchodzenia pomiędzy zwierzęta podczas ich obsługi, agresywne reakcje zwierząt na niezapewnienie: odpowiedniej przestrzeni do życia, karmy, wody i możliwości zaspakajania instynktów;

- zagrożenia spowodowane warunkami atmosferycznymi (np. wichurami, burzami) oraz pożarami.

3. Dobrowolne i nieodpłatne szkolenia dla ubezpieczonych i ich rodzin

W 2017 r. oddziały regionalne i placówki terenowe KRUS przeprowadziły ogółem **4 480 szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym** dla ponad **157 tys. osób**.

Szkolenie to podstawowa forma upowszechniania wiedzy na temat zagrożeń wypadkowych oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, realizowana przez jednostki terenowe KRUS. W przeprowadzonych działaniach brali udział rolnicy ubezpieczeni w KRUS, ich rodziny, sołtysi, uczniowie szkół rolniczych, osoby związane ze środowiskiem wiejskim, dzieci i młodzież szkolna.

W zależności od adresatów szkolenia przybierały różne formy. W przypadku rolników były to często wykłady z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych, filmów oraz innych materiałów urozmaicających przekazywaną wiedzę. Pracownicy Kasy uczestniczyli również w konferencjach poświęconych bezpieczeństwu w rolnictwie, propagując zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych oraz dobre praktyki związane z pracą rolnika, a także wiedzę o zagrożeniach wypadkowych.

Szkolenia organizowane były głównie przez Kasę lub były częścią spotkań i imprez organizowanych przez władze lokalne i inne instytucje zainteresowane tematyką bezpieczeństwa pracy na terenach wiejskich. Odbywały się one w miejscach zamieszkania rolników, siedzibach władz samorządowych i związkowych lub innych instytucji związanych z rolnictwem. Szkolenia prowadzono w miejscowościach, w których odnotowano najwięcej wypadków.

Tematyka szkoleń z zakresu bhp przygotowywana była w oparciu o analizę przyczyn i okoliczności wypadków, do których dochodziło w poprzednim roku, i dotyczyła przede wszystkim zagadnień związanych z upadkami osób, uderzeniami, przygnieceniami, pogryzieniami przez zwierzęta, pochwyconiami i uderzeniami przez części ruchome maszyn i urządzeń, a także innymi zdarzeniami dominującymi wśród zgłoszonych wypadków oraz zapobieganiu chorobom zawodowym zakaźnym – przede wszystkim boreliozie i odkleszczowemu zapaleniu mózgu. Program spotkań dostosowywano również do grupy odbiorców, profilu produkcji oraz zagrożeń wypadkowych i chorobowych występujących w rejonie.

Podczas szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym omawiano następujące zagadnienia:

- podstawowe informacje na temat działania Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zagadnienia związane z ubezpieczeniem społecznym rolników;
- zagrożenia zdrowia i życia rolników;
- zasady bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi;
- zasady bezpiecznej pracy przy obsłudze zwierząt;
- bezpieczeństwo w transporcie rolniczym;
- bezpieczeństwo w pracy na wysokości, w zagłębieniach i zbiornikach;
- zasady bezpiecznej pracy ze środkami chemicznymi;
- bezpieczne użytkowanie instalacji i urządzeń elektrycznych;
- udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach.

Najczęściej zgłaszanymi do Kasy zdarzeniami wypadkowymi były *upadki osób* i to właśnie tej grupie poświęcano najwięcej uwagi podczas spotkań z rolnikami. Szczególnie akcentowano przyczyny oraz sposoby zapobiegania upadkom osób na nawierzchni podwórzy, pół, ciągów komunikacyjnych oraz z wysokości (drabin, schodów, podestów, strychów, poddaszy, drzew). Wskazywano sposoby minimalizacji ryzyka upadku poprzez:

- utwardzanie nawierzchni podwórzy;
- odprowadzanie wód opadowych;
- posypywanie mokrych, oblodzonych ciągów komunikacyjnych piaskiem lub popiołem;
- likwidowanie progów i uskoków w budynkach i przejściach;
- używanie obuwia roboczego na protektorowanej podeszwie, z usztywnioną kostką i wzmocnionymi noskami;
- stosowanie ochron pracy;
- prawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych;
- stosowanie podestów i drabin posiadających zabezpieczenia przed przechyłem i osunięciem;
- zadbanie o właściwe oświetlenie miejsc pracy i ciągów komunikacyjnych;
- wydzielenie miejsca odpoczynku i placu zabaw dla dzieci;
- niepodejmowanie pracy po spożyciu alkoholu;
- dbałość o stan zdrowia (regularne badanie wzroku i słuchu, poznawanie skutków ubocznych leków, które mogłyby doprowadzić do utraty równowagi i zaburzeń koordynacji ruchowej).

Podczas spotkań z rolnikami przypomniano o konieczności dbania o właściwy stan techniczny maszyn i urządzeń, zapoznawania się z instrukcjami ich obsługi oraz uzupełnienia brakujących osłon i zabezpieczeń, wyposażania wałów przegubowo-teleskopowych w sprawne i kompletne osłony, dokonywania napraw, regulacji, usuwania zapchań i awarii tylko przy wyłączonym napędzie, a także o przestrzeganiu zaleceń

producentów dotyczących prawidłowej i bezpiecznej eksploatacji sprzętu. Zwracano uwagę na zagrożenia związane z pozyskiwaniem drewna na potrzeby gospodarstwa rolnego, prezentowano zasady bezpiecznego posługiwania się pilarkami tarczowymi i łańcuchowymi oraz elektronarzędziami. Zachęcano do stosowania odzieży i ochron pracy (przyłbic, okularów ochronnych, ochronników słuchu, kasków) przy pozyskiwaniu i obróbce drewna. Promowano wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* i wyróżnieniem targowym Prezesa Kasy, *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*, tj. prawidłowo wykonane urządzenia i narzędzia do użytku w gospodarstwie rolnym, ochrony osobiste, maszyny, drabiny z zabezpieczeniami przed przewróceniem, odzież i obuwie robocze.

Tematykę szkoleń rozszerzono o omówienie zagrożeń najczęściej występujących na danym terenie, związanych m.in. z:

- **obsługą zwierząt gospodarskich i ryzykiem zarażenia się chorobami odzwierzęcymi** (np. w rejonach gdzie większość gospodarstw jest ukierunkowana na produkcję zwierzęcą poruszano zagadnienia związane z bezpiecznym karmieniem, dojeniem krów, zapewnieniem zwierzętom odpowiedniej przestrzeni i przyjaznym ich traktowaniem; ponadto zachęcano rolników do stosowania zasady ograniczonego zaufania wobec zwierząt, jak również do organizowania bezpiecznego ich transportu, a także przestrzegania higieny osobistej podczas kontaktu ze zwierzętami);
- **stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów;**
- **szkodliwym oddziaływaniem azbestu na organizm ludzki;**
- **zagroženiami w czasie wzmózonych prac polowych;**
- **wplywem stanu psychofizycznego rolnika na bezpieczeństwo pracy;**
- **obecnością w środowisku wiejskim kleszczy**, mogących przenosić patogeny wywołujące boreliozę i kleszczowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych; szczególną uwagę zwracano na profilaktykę ukąszeń i umiejętność rozpoznawania pierwszych objawów zakażenia organizmu.

W celu podniesienia atrakcyjności i efektywności szkolenia łączono z konkursami, pokazami bezpiecznego użytkowania maszyn i urządzeń (np. pilarki do obróbki drewna), bezpiecznych drabin, odzieży ochronnej pilarza, odzieży roboczej, środków ochrony osobistej, a także z pokazami udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej. W miejscach, w których odbywały się szkolenia prezentowano roll'upy, zwracające uwagę rolników na najistotniejsze zagadnienia z obszaru prewencji wypadkowej.

Szkolenia dzieci i młodzieży przybierały często formę spotkań i pogadanek, podczas których przekazywano wiedzę na temat bezpiecznego przebywania w gospodarstwie rolnym i jego otoczeniu, a także bezpiecznego pomagania rodzicom. Zapoznawano także najmłodszych z *Wykazem czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.*

Spotkania dla najmłodszych mieszkańców wsi organizowane były w szkołach, ale też podczas półkolonii, kolonii i innych form wypoczynku w wakacje i ferie. Szkolenia na temat bezpieczeństwa w gospodarstwie rolnym są również częścią programu letnich turnusów rehabilitacyjnych dla dzieci, organizowanych przez KRUS od 1993 r.

Szkolenia, konferencje i spotkania szkoleniowe z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzone przez oddziały regionalne KRUS w 2017 roku

Grupa odbiorców	Liczba szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych	Liczba uczestników
Ogółem, w tym:	4 480	157 220
rolnicy	2 500	48 360
osoby związane ze środowiskiem wiejskim	111	3 865
dzieci i młodzież	1 653	99 398
uczniowie szkół rolniczych	216	5 597

Dokumentacja zdjęciowa szkoleń, konferencji, spotkań szkoleniowych oraz pogadanek, zrealizowanych przez jednostki terenowe KRUS w 2017 roku

OR KRUS w Białymstoku
– szkolenie dla rolników w Rutkach

OR KRUS w Bydgoszczy
– szkolenie dla rolników w Grabkowie

OR KRUS w Koszalinie
– szkolenie dla rolników w UM w Białym Borze

OR KRUS w Łodzi
– szkolenie dla rolników w Zapolicach

OR KRUS w Gdańsku
– szkolenie dla rolników w Lichnowach

OR KRUS w Olsztynie
– szkolenie dla rolników
w siedzibie W-MODR w Olsztynie

OR KRUS w Olsztynie
– pogadanka dla uczniów SP w Bukwałdzie

OR KRUS w Gdańsku
– pogadanka dla dzieci z Mikołajek Pom.

OR KRUS we Wrocławiu
– szkolenie dla dzieci we wzorcowym gospodarstwie

OR KRUS w Częstochowie
– szkolenie dla dzieci w Samborowicach

OR KRUS w Gdańsku
– pogadanka w Zespole Szkół w Starym Targu

OR KRUS w Warszawie
– szkolenie dla dzieci ze SP w Starej Wsi

OR KRUS w Białymstoku
– Konferencja *Sytuacja i Wyzwania w Rolnictwie*

OR KRUS w Olsztynie
– szkolenie dla uczniów ZSR w Dobrocinie

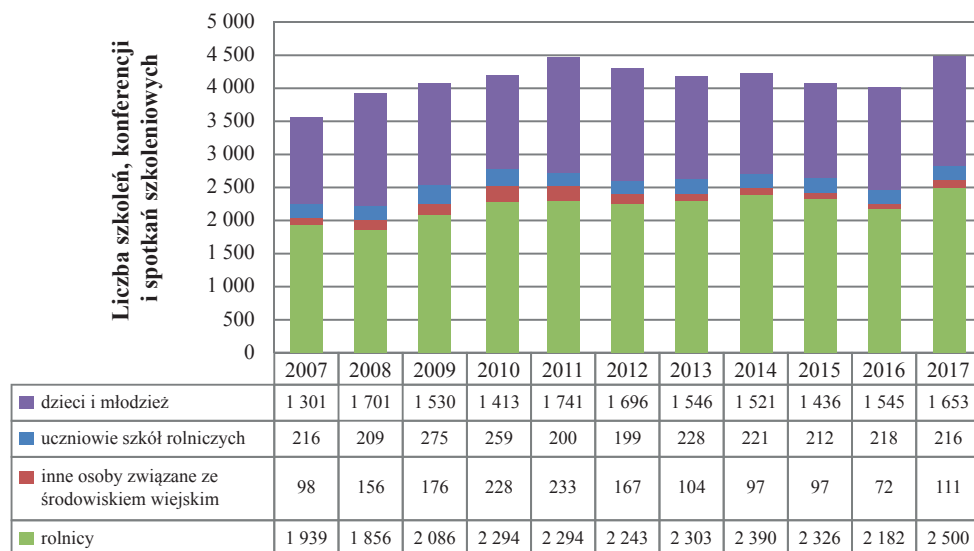

OR KRUS w Bydgoszczy
– szkolenie dla uczniów Zespołu Szkół
Kształcenia Rolniczego w Sypniewie

Liczba uczestników szkoleń, konferencji spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w latach 2007–2017

Liczba szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym, przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w latach 2007-2017

Szkolenia i spotkania szkoleniowe uzupełniały projekcje filmów prewencyjnych pt.: *Zadbaj o zdrowie i bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*, *Czy tak musiało być*, *Nie tylko plony potrzebują ochrony* (film PSOR), *Dobre praktyki związane z chowem i bezpieczną obsługą zwierząt gospodarskich*, *Zabawa i praca bywają niebezpieczne*, *Bezpieczeństwo dzieci na wsi*, *Bezpieczna praca w gospodarstwie rolnym – SZANUJ ŻYCIE* (film PIP), *Jak pracować z piłą łańcuchową*, *Bezpieczna obsługa i eksploatacja kos spalinowych, podkaszarek i użytkownika elektronarzędzi*, a także filmów edukacyjnych zrealizowanych przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich we współpracy z OR KRUS w Białymstoku oraz OR KRUS w Łodzi pt.: *Zapobieganie upadkom*, *Zapobieganie pochwyconiom przez ruchome części maszyn i urządzeń*, *Zapobieganie wypadkom związanym z obsługą zwierząt*, *Bezpieczne rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne w gospodarstwach rolnych*, *BHP w rolnictwie*. Podczas spotkań z dziećmi prezentowano film pt. *Rodzina Porażków*. Wykorzystywano również prezentacje multimedialne, zdjęcia z wypadków, plansze, plakaty, banery oraz hasła prewencyjne.

Logotypy i hasła propagujące działania prewencyjne Kasy

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

**ODKLESZCZOWE CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
- LEPIEJ ZAPOBIEGAĆ NIŻ LECZYĆ**

Kleszcze przenoszą wiele chorób - zabezpiecz się przed ukąszeniem. Jeśli podejrzewasz u siebie ugryzienie przez kleszcza, zaobserwowałeś np. rumień wędrujący, koniecznie powiedz o tym swojemu lekarzowi!

www.krus.gov.pl/zadania-krus/prewencja

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Dbam o zdrowie i życie swoje i najbliższych

Przestrzegam zasad
ochrony zdrowia i życia
w gospodarstwie rolnym.

www.krus.gov.pl/prewencja

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Otocz dzieci
parasolem bezpieczeństwa

- ✓ Zapewnij dzieciom opiekę dorosłych.
- ✓ Oddziel część mieszkalną gospodarstwa rolnego od części produkcyjnej.
- ✓ Zorganizuj miejsce do zabaw.
- ✓ Nie powierzaj dzieciom wykonania czynności przekraczających ich możliwości psychofizyczne.

www.krus.gov.pl/prewencja

Roll'upy wykorzystywane podczas działań prewencyjnych

Uczestnicy szkoleń otrzymywali broszury i ulotki tematyczne, a także kalendarze prewencyjne, które w 2017 roku poświęcone były popularyzacji *Wykazu prac szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie należy powierzać dzieciom poniżej 16 lat*. Wszystkie wydawnictwa dotyczyły zasad bezpiecznej pracy i zachęcały do ich praktycznego stosowania w swoim gospodarstwie rolnym.

Kasa
Rolniczego
Ubezpieczenia
Społecznego

ROLNIKU, POWIEDZ STOP UPADKOM!

Upadki osób w gospodarstwie rolnym to najliczniejsza grupa wśród wszystkich zdarzeń wypadkowych corocznie zgłaszanych do KRUS.

GLÓWNE PRZYCZYNY TYCH WYPADKÓW TO:

- ✓ Zły stan nawierzchni podwórz i ciągów komunikacyjnych.
- ✓ Brak odprowadzenia wód opadowych, np. brak rynien.
- ✓ Używanie nieodpowiedniego obuwia (bez protektorowanej podeszwy i usztywnienia kostki) lub obuwia zabrudzonego.
- ✓ Nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych.
- ✓ Brak odpowiednich przejść i obejść.
- ✓ Bałagan w obejściu, pomieszczeniach gospodarczych i produkcyjnych.
- ✓ Niestosowanie drabin, podestów i szkielet podczas pracy na wysokości.
- ✓ Niezabezpieczone i nieprawidłowo skonstruowane drabiny.
- ✓ Brak poręczy i barierki przy schodach.
- ✓ Zbyt wysokie i nieoznakowane progi.
- ✓ Niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe.
- ✓ Przebywanie na ładunkach podczas transportu.
- ✓ Pośpiech podczas pracy.
- ✓ Niedostateczna koncentracja na wykonywanej czynności.
- ✓ Przystępowanie do pracy po spożyciu alkoholu lub innych środków odurzających.

PAMIĘTAJ!

TWOJA WIEDZA I NIEWIELKIE ZMIANY ORGANIZACYJNE OGRANICZAJĄ RYZYKO WYSTĄPIENIA UPADKU!

Utwórz i wyrownaj podwórze gospodarstwa, zadbaj o odprowadzenie wód opadowych, posypuj zimną nawierzchnię piaskiem, popiołem itp. Urzymuj ład i porządek w obejściu.

Korzystaj z drabinek montowanych przy maszynach, przyczepach. Pamiętaj o wchodzeniu i schodzeniu z maszyn i urządzeń rolniczych twarzą do szczebli. Dbaj o czystość schodów i drabinek.

Ustawiaj maszyny i urządzenia rolnicze na równej, utwardzonej powierzchni – najlepiej w garażu, pod zadaszoną wiatą lub w innym wydzielonym miejscu.

Używaj wygodnego i bezpiecznego obuwia z protektorowaną podeszwą i usztywnieniem kostki oraz z zabezpieczeniem palców w postaci np. metalowego noska. Oczyszcz buty po zakończeniu pracy.

Dbaj o stan zdrowia, przystępuj do pracy wypoczęty i uboszą przerwę na odpoczynek.

Wyposaż schody i otwory zrzutowe w poręcze i balustrady. Schody i drabiny utrzymuj w czystości. Progi i nierówności oznacz tak, by były widoczne dla osób poruszających się po gospodarstwie, np. poprzez pomalowanie intensywnym kolorem.

Używaj pasów transportowych lub taśm do zabezpieczenia transportowanych materiałów. Przewoź pasażerów tylko na miejscu do tego przeznaczonym, nigdy na ładunkach objętościowych, białniku ciągnika czy zaczepach.

Informacje o szkoleniach, konkursach i innych działaniach promocyjnych i ogólnowarstwowych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego znajdują się na stronie www.wydarzenia-promocyjne.krus.gov.pl
Egemplarz bezpłatny, wydany ze środków Funduszu Promocji i Rehabilitacji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Ulotka informująca o sposobach zmniejszania ryzyka upadku osób w gospodarstwie rolnym

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

2017

Więcej o nas powiadomisz czytając w skrybnicach zadających i dostępując do naszego portalu internetowego www.krus.gov.pl

Ryzyko wypadkowe w gospodarstwie rolnym jest wysokie, szczególnie dla osób dorosłych, w tym dla dzieci i młodzieży. Dlatego ważne jest, aby rodzice i opiekunowie dbali o bezpieczeństwo swoich podopiecznych. W tym celu warto skorzystać z porad i materiałów edukacyjnych, które pomagają w zapobieganiu wypadkom. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.krus.gov.pl.

LISTOPAD 2017		poniedziałek	wtorek	środa	czwartek	piątek	sobota	niedziela
29	31	1	2	3	4	5		
6	7	8	9	10	11	12		
13	14	15	16	17	18	19		
20	21	22	23	24	25	26		
27	28	29	30	1	2	3		
		* PAŹDZIERNIK		1		2	3	4
		* GRUDZIEŃ		1		2	3	4

Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat

- 1. Obsługa ciągników oraz maszyn rolniczych, w tym sprężarki oraz agregatów.**
- 2. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 3. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 4. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 5. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 6. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 7. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 8. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 9. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 10. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 11. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 12. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 13. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 14. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 15. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 16. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 17. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 18. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 19. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**
- 20. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.**

Pracownicy zatrudnieni w gospodarstwie rolnym nie mogą być zatrudnieni do obsługi maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

1. Obsługa ciągników oraz maszyn rolniczych, w tym sprężarki oraz agregatów.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

2. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

3. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

4. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

5. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

6. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

7. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

8. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

9. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

10. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

11. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

12. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

13. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

14. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

15. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

16. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

17. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

18. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

19. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

20. Działania przy prowadzeniu obrotów mechanicznych ciągniętych.

Czynności te wymagają wiedzy i doświadczenia, dlatego nie wolno powierzać wykonywania ich osobom do lat 16. Wykaz czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

1. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

2. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

3. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

4. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

5. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

6. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

7. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

8. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

9. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

10. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

11. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

12. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

13. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

14. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

15. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

16. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

17. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

18. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

19. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

20. Niebezpieczne dla dzieci są prace związane z obsługą maszyn rolniczych, w tym sprężarek oraz agregatów, poniżej 16 lat.

ZABRONIONE JEST POWIERZANIE DZIECIOM OBSŁUGI CIĄGNIKÓW ORAZ MASZYN ROLNICZYCH, W TYM SPRĘŻARKA ORAZ AGREGOWANIA

Kalendarz prewencyjny dla rolników na 2017 rok

Kasa Rolniczo Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Schody

PAMIĘTAJ!

Schody powinny być mocne, wykonane z antypoślizgowego materiału i wyposażone w wygodne poręcze umieszczone z obu stron na wysokości 1,1 m – jeżeli mają powyżej 5 stopni.

Najbardziej bezpieczne są schody o kącie nachylenia 30°, stopniach o wysokości 0,17 m i głębokości około 0,29 m, wyposażone w poręcze i barierki o mocnej, stabilnej konstrukcji.

BEZPIECZNA PRACA NA WYSOKOŚCI, W WYKOPACH I ZBIORNIKACH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Pamiętaj o używaniu właściwego obuwia, które zmniejsza niebezpieczeństwo poślizgnięcia się w czasie pracy oraz chroni palce przed przycięciem.

Obuwie robocze powinno być dostosowane do rodzaju wykonywanej pracy.

Czyste stopnie i właściwe obuwie zmniejszają ryzyko upadku podczas korzystania z drabiny.

podszewka obciężony, podszewka przyszyw, pasek gumowy, podstopnia, wzmocniona warstwa podszewki (PULPU), poliuretan, zwiększona warstwa podszewki (podszewka PULPU), portosek matałowy, matałowa wkładka (E100N)

Kasa Rolniczo Ubezpieczenia Społecznego

BEZPIECZNA OBSŁUGA ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

Bydło domowe

Krowy to zwierzęta z natury spokojne, jednak z uwagi na ich dużą masę mogą stanowić poważne zagrożenie dla osób zajmujących się ich obsługą. Podczas pracy przy krowach – zadawania paszy, usuwania obornika, udoju, przeprowadzania na pastwisko oraz segregacji sztuk chorych lub zaszuszonych, dochodzi do wielu wypadków. Najczęściej są to kopnięcia, przygniecenia i uderzenia, będące efektem niebezpiecznych dla człowieka reakcji zwierząt na stres, ból, zaskoczenie, okres ru, wzmożony instykt macierzyński po porodzie, występowanie owadów w oborze.

Utrzymanie ładu, porządku i czystości nawierzchni w pomieszczeniach inwentarskich chroni zwierzęta i ludzi przed upadkiem.

Trzoda chlewna

Nowe technologie chowu i hodowli trzody chlewniej wprowadzone w ostatnich latach znacznie ograniczyły ryzyko wypadku podczas pracy z tymi zwierzętami. W nowoczesnych, specjalistycznych gospodarstwach rolnych praca przy tych zwierzętach jest w większości zmechanizowana.

Do niepożądanych zdarzeń dochodzi najczęściej w małych chlewniach, gdzie stosuje się tradycyjne metody pracy. Wypadki odnotowywane są podczas obsługi zwierząt w rui i okresie porodowym, przepędzania i sprzedaży świń, oraz wykonywania zabiegów zoohigienicznych.

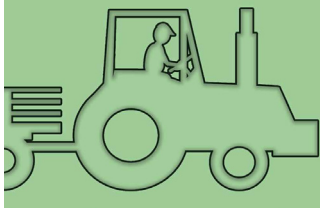
Czynnikiem decydującym o bezpieczeństwie pracy z trzodą chlewną jest infrastruktura gospodarstwa: stan zagrod i korytarzy, nawierzchni podłóg i ramp załadunkowych oraz używanych maszyn i urządzeń.

Okresem wymagającym szczególnej uwagi jest obsługa macior i krowów w okresie rozrodowym. W tym czasie zwierzęta te powinny

Czynnikiem stwarzającym jest nadmierne zagęszczenie stada. Zwierzęta, tracąc swojego terytorium, stają się niebezpieczne dla innych osobników i ludzi.

BEZPIECZNA OBSŁUGA MASZYN I URZĄDZEŃ W GOSPODARSTWIE ROLNYM

PAMIĘTAJ!

- ✓ Maszyny rolnicze mogą obsługiwać osoby dorosłe, zdrowe, przeszkolone w zakresie obsługi konkretnej maszyny oraz zasad bezpieczeństwa pracy (bhp), posiadające wymagane uprawnienia (np. prawo jazdy kategorii T).
- ✗ Nie przystępuj do pracy, jeżeli odczuwasz jakikolwiek dolegliwości – masz zle samopoczucie.

Przygotowanie maszyn

Aby zmniejszyć ryzyko wypadku, maszyny wyposaża się w osłony i obudowy. Zwykle oznaczone są one żółtym kolorem ostrzegawczym. Maszyny wykorzystywane w gospodarstwie powinny być wyposażone w kompletnie i nieuszkodzone osłony.

Jeśli posiadacz lub nabywca maszyny zdekompletowaną, konieczne wyposaża ją w brakujące osłony. Jeśli zdjąłeś osłonę na czas remontu lub smarowania, załóż ją z powrotem po zakończeniu tych czynności. Pozwoli to uchronić osobę obsługującą przed uderzeniem lub pochwyceniem przez ruchome elementy.

Oslonę powinny być wszystkie mechanizmy napędowe, silniki, koła pasowe i zębatki, łańcuchy, wały, przesłabnie, przeguby, wały przegubowo-teleskopowe (na całej długości), końcówki wałów wystające poza korpus maszyny i inne ruchome elementy. Oslonę powinny być także elementy robocze: noże, białki (osłonami zamontowanymi na stałe), tarcza płyty i szafki kątowej (osłonami regulowanymi), elementy tnące maszyn zniwowych (osłonami zdejmowanymi wyłącznie na czas pracy).

2

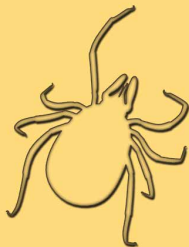
Stabilnie podpieraj zapasy maszyn, aby zapobiec ich opadnięciu.

Parkuj maszyny w taki sposób, aby nie stwarzały zagrożenia dla poruszających się w pobliżu osób.

9

BORELIOZA I KLESZCZOWE ZAPALENIE OPON MÓZGOWO-RZDENIOWYCH

Rumień wędrujący

U 30-40% osób zakażonych boreliozą w miejscu ukąszenia pojawia się tzw. rumień wędrujący. To odpowiadające obrzęknięciu na rozleglejszym obszarze. Najczęściej jest to koncentryczna, czerwona plama o sztywnej krawędzi (średnica zwykle ok. 5 cm). Środek rumienia jest znacząco ciemniejszy od otoczenia.

Odczyn czy rumień?

Rumienia nie należy mylić z odczynem, który pojawia się na skórze po ukąszeniu przez kleszcza. Odczyn, w przeciwieństwie do rumienia, pojawia się już w momencie przegrzania skóry. Znika po kilku dniach od usunięcia pasożyta. To zwykle niewielkie zaczerwienienie o jednolitej barwie, bez charakterystycznych kręgów.

Rumień

Odczyn

Testy diagnostyczne

Wykrycie boreliozy jest możliwe na kilka sposobów, choć postawienie diagnozy nie zawsze jest łatwe i jednoznaczne. Do diagnostyki choroby służą testy wykonywane z próbek krwi lub tkanki – Western Blot, ELISA, PCR i PCR RT.

9

BORELIOZA

I KLESZCZOWE ZAPALENIE OPON MÓZGOWO-RZDENIOWYCH

Kleszczowe zapalenie opon mózgowo-rzdeniowych

KZM to choroba, która daje objawy podobne do grypy. Tworzący jej germy, bołe głowy, nudności i wymioty. Choć zwykle choroba przebiega łagodnie, to u starszych przypadkach może prowadzić do uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego – porażenia nerwów, niedowładów kończyn. KZM, podobnie jak borelioza, daje w przeważającej fazie objawy grypopodobne – bóle głowy, gorączkę, bóle mięśni, które utrzymać się mogą od kilku dni do dwóch tygodni. U niektórych osób następuje nasilenie objawów: Roznie gorączka, pojawiają się wymioty i objawy ze strony układu neurologicznego (m.in. srywnotki karłow). Nie podjęcie na czas leczenia może trwale uszkodzić układ

Mapa zapadalności na KZM wg województw w 2012 r. (na 100 tys. mieszkańców)

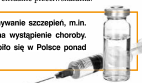
Źródło: Ministerstwo Zdrowia, Państwowy Instytut Epidemiologii i Higieny

nerwowy. Nosiicielami wirusa mogą być także zwierzęta gospodarskie, jednak same nie chorują na KZM.

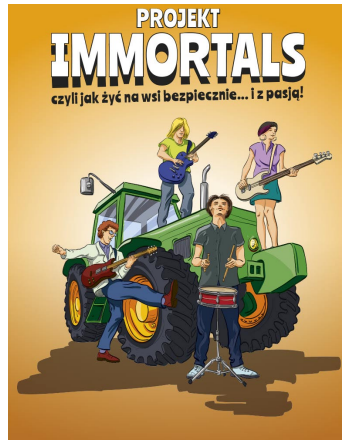
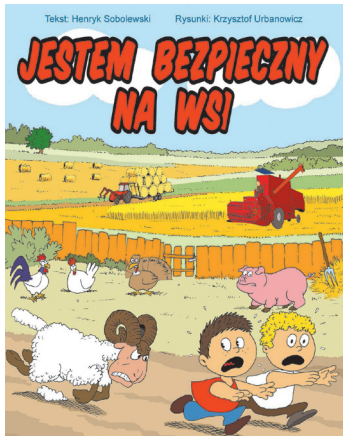
Szczepienia przeciwko KZM

Na rynku dostępne są szczepionki przeciwko KZM. Odporność nabywa się zwykle po podaniu dwóch dawek zalecane jest podanie trzeciej. Szczepienie wymaga co pięć lat podania dawki przypominającej. O podaniu dostępnych na rynku szczepionek decyduje lekarz, wykluczając ewentualne przeciwwskazania.

Ministerstwo Zdrowia zaleca wykonywanie szczepień, m.in. u rolników jako grupy narażonej na wystąpienie choroby. W 2012 r. przeciwko KZM zaszczepiło się w Polsce ponad 25 tysięcy osób.

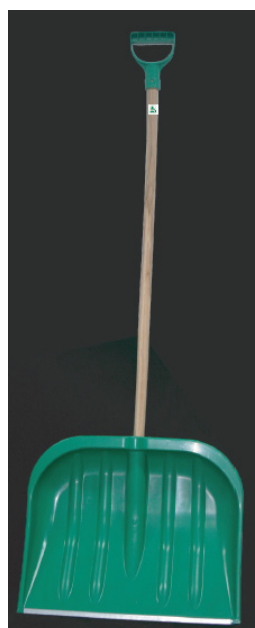
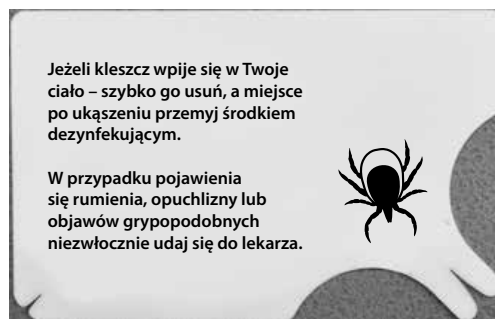

10

Broszury i wydawnictwa udostępniane rolnikom oraz ich rodzinom podczas szkoleń, konferencji, spotkań szkoleniowych oraz pogadarek na temat prewencji wypadkowej

Zakupiono i przekazano do jednostek terenowych Kasy łopaty i szufle do odśnieżania i posypywania piaskiem, żwirkiem lub popiołem zaśnierzonych i oblodzonych ciągów komunikacyjnych oraz karty do usuwania kleszczy, pomocne szczególnie w okresie wzmożonej aktywności tych pajęczaków.

Materiały prewencyjne zakupione i przekazane do OR KRUS w 2017 roku

Uczestnicy działań prewencyjnych zostali zapoznani z listami Prezesa KRUS. Jeden z nich dotyczył bezpieczeństwa podczas stosowania środków ochrony roślin. Prezes apelował w nim m.in. o nabywanie środków ochrony roślin u sprawdzonych i wiarygodnych dostawców, o przechowywanie ich w oryginalnych, szczelnych opakowaniach, a także o bezpieczny transport ś.o.r. – bez kontaktu z ludźmi, zwierzętami, artykułami spożywczymi czy paszami. Drugi z listów adresowany był do dzieci i ich opiekunów – dotyczył bezpieczeństwa dzieci podczas wakacji. Listy udostępniane były w salach obsługi interesantów jednostek terenowych Kasy, w instytucjach współpracujących, publikowane na samorządowych stronach internetowych oraz na stronie internetowej www.krus.gov.pl.

PREZES
KASY ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Adam Sekściński

Szanowni Rolnicy,

przed rozpoczęciem kolejnego sezonu agrotechnicznego pragnę zwrócić Państwa uwagę na bezpieczeństwo pracy z powszechnie stosowanymi nawozami i środkami ochrony roślin, zapewniającymi wysokie i dobre jakościowo plony płodów rolnych.

Wykorzystując w swoich gospodarstwach nawozy i pestycydy, są Państwo narażeni na ich negatywne oddziaływanie. Substancje chemiczne mogą wnikać do organizmu człowieka i zwierząt przez drogi oddechowe, układ pokarmowy i skórę, powodując ostre lub przewlekłe zatrucia objawiające się wieloma dolegliwościami psychofizycznymi, a nawet śmiercią.

Aby zmniejszyć ryzyko ich negatywnego oddziaływania, szczególnie przestrzegajcie Państwo następujących zasad:

- nabywajcie środki ochrony roślin tylko u sprawdzonych i wiarygodnych dostawców, w oryginalnych i szczelnie zamkniętych opakowaniach z etykietą w języku polskim, zawierającą czytelną i trwałą instrukcję użytkowania, datę produkcji oraz okres ważności;
- nie transportujcie takich środków jednocześnie z ludźmi, zwierzętami i artykułami spożywczymi, płodami rolnymi oraz paszami;
- przechowujcie te substancje w oryginalnych opakowaniach, w wydzielonym, oznakowanym pomieszczeniu zamkniętym na klucz, ze sprawną wentylacją, oświetleniem i zmywalną podłogą; resztki pestycydów i opróżnione po nich opakowania są silnie toksycznymi odpadami i nie wolno ich wykorzystywać ponownie, należy je zwrócić do miejsca zakupu;
- używajcie sprawnego technicznie sprzętu, posiadającego aktualne atesty bezpieczeństwa;
- stosujcie środki ochrony indywidualnej w postaci ubrania ochronnego, rękawic, obuwia, gogli oraz ochron układu oddechowego;
- oznakujcie opryskane pole i bezwzględnie przestrzegajcie okresów prewencji i karencji;
- nie przechowujcie środków ochrony roślin w budynkach mieszkalnych i inwentarskich, spichlerzach, garażach, sieniach czy stodołach.

Pamiętajcie Państwo, że zabiegi agrotechniczne z użyciem chemicznych środków mogą wykonywać jedynie osoby dorosłe, zdrowe, posiadające odpowiednią wiedzę i doświadczenie. Nie zapominajcie też, że wrażliwość na zatrucie pestycydami wzrasta, jeżeli na organizm działają jednocześnie leki, alkohol, rozpuszczalniki, farby, a nawet używki, takie jak tytoń czy kawa.

Życzę Państwu w nadchodzącym sezonie efektywnej i bezpiecznej pracy oraz wysokich plonów.

z pewnością

PREZES
KASY ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Adam Sekściński

Szanowni Rolnicy, Drogie Dzieci!

Lato to organizacyjnie bardzo trudny czas dla rolników i ich rodzin. Gorączka sianokosów, żniw, zbiorów owoców i zabiegów pielęgnacyjnych, dodatkowo w warunkach wysokich temperatur, sprzyja wypadkom podczas wykonywanej pracy. Ponadto Dzieci przebywające na wakacjach, pozostawione bez należytego nadzoru na terenie gospodarstwa narażone są na wiele zagrożeń.

Pamiętajcie więc Państwo o bezpiecznym użytkowaniu ciągników, maszyn i narzędzi rolniczych, urządzeń, o bezpiecznym transporcie, obsłudze zwierząt i stosowaniu środków ochrony roślin.

- Wyposażcie maszyny w osłony i zabezpieczenia przed pochwytem, zwłaszcza wały odbioru mocy.
- Bezwzględnie wyłączajcie silnik ciągnika wychodząc z kabiny a wszelkie naprawy maszyn wykonujcie przy wyłączonym napędzie.
- Nie przewoźcie osób na ładunkach, błotnikach ciągników, zaczepach oraz innych miejscach do tego nieprzeznaczonych.
- Utrzymujcie ład i porządek na terenie obejścia.
- Dbajcie o bezpieczeństwo prac na wysokości – w pomieszczeniach gospodarczych, wykopach, zbiornikach i na drabinach.
- Wychodźcie z kabiny ciągnika twarzą do maszyny z zachowaniem trzypunktowego podparcia, a z załadowanej przyczepy schodźcie zawsze po drabinie.
- Pracujcie w odzieży roboczej oraz obuwiu o należytej przyczepności do podłoża i usztywniającym nogę w stawie skokowym, wyposażeni w odpowiednie ochrony pracy.
- Uważajcie też na kleszcze zabezpieczając skórę przed ich ukąszeniem.

Rodzice, nie zapominajcie o dzieciach!

- Zapewnijcie maluchom opiekę dorosłych.
- Oddzielcie część mieszkalną od produkcyjnej i stwórzcie dla nich w gospodarstwie bezpieczne miejsce do zabawy.
- Nie angażujcie ich do prac zawartych w wykazie czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat.

Szeroki zakres informacji na temat bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym znajduje się w broszurach i innych opracowaniach zamieszczonych na stronie internetowej www.krus.gov.pl w zakładce Prewencja, a także w placówkach terenowych KRUS.

Na zakończenie życzę Wam Rodzice-Rolnicy spokojnej i bezpiecznej pracy oraz obfitych plonów, a Dzieciom radosnych i udanych wakacji.

Czerwiec 2017

*2 powierzeniem,
Adam U. Sekściński*

4. Pozaszkoleniowe formy upowszechniania wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi oraz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

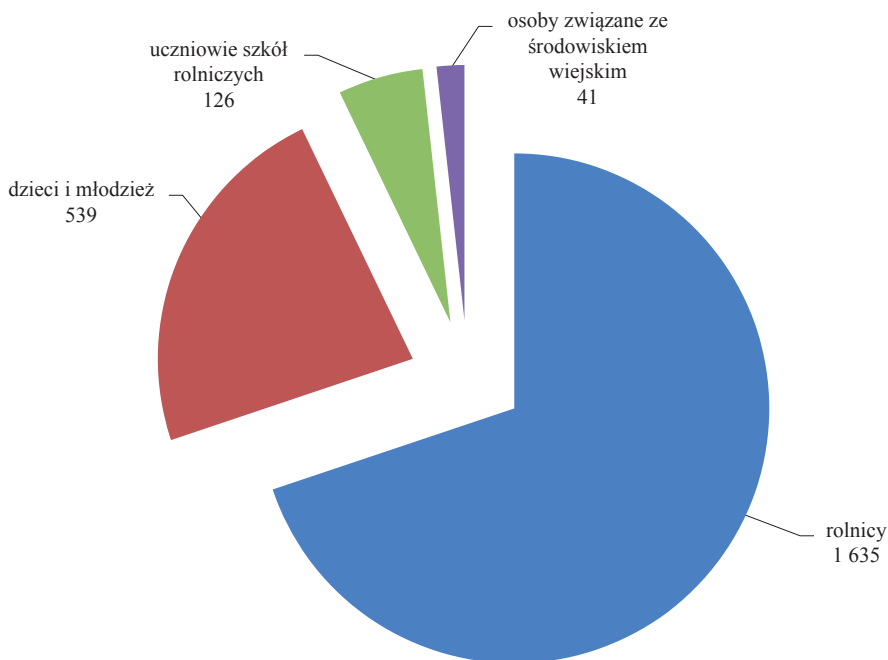
4.1. Konkursy wiedzy

Samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami, jednostki organizacyjne Kasy przeprowadziły 2 341 konkursów wiedzy o bhp lub z elementami tej wiedzy. Wzięło w nich udział łącznie ponad 87 tys. uczestników.

Najwięcej konkursów zorganizowano dla rolników. Najczęściej odbywały się one na zakończenie szkoleń, a także przy stoiskach informacyjnych Kasy podczas imprez rolniczych. Tematyka konkursów związana była z przyczynami wypadków najczęściej występujących przy pracy rolniczej i dotyczyła sposobów zapobiegania upadkom osób, zasad bezpiecznej obsługi maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwach rolnych, a także bezpiecznej obsługi zwierząt gospodarskich. Aby urozmaicić i uatrakcyjnić udział w zmaganiach konkursowych, wykorzystywano różnorodne formy sprawdzania wiedzy uczestników: najczęściej były to testy, złożone z pytań dotyczących problematyki bezpieczeństwa. Dla uczniów szkół średnich organizowano olimpiady, podczas których młodzież poszerzała swoją wiedzę na temat zasad ochrony zdrowia i życia oraz sposobów zapobiegania wypadkom podczas pracy rolniczej. W 2017 roku odbyły się również konkursy plastyczne i konkurs graficzny (multimedialny) dla dzieci.

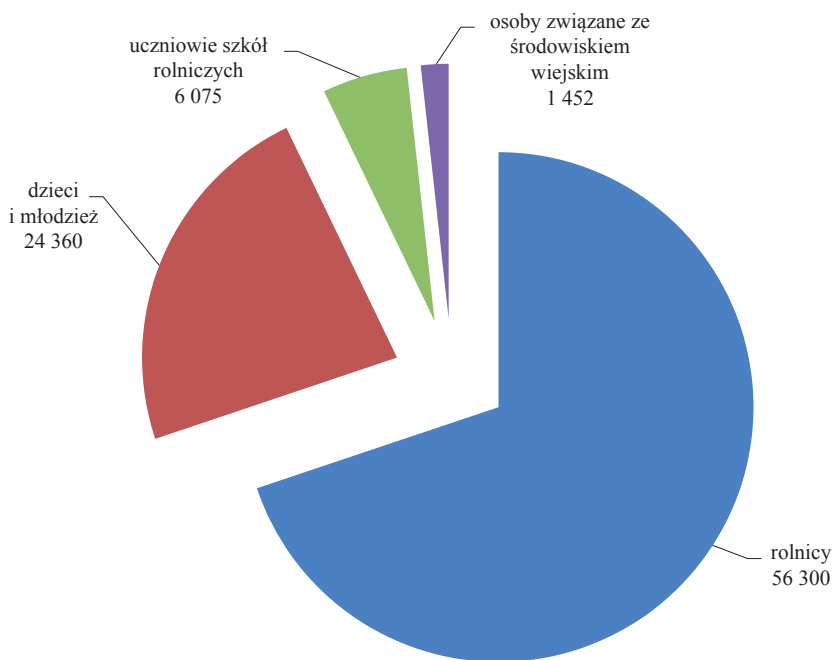
Laureaci otrzymywali nagrody rzeczowe w postaci materiałów poprawiających bezpieczeństwo pracy rolnika, tj. m.in.: rękawic, masek i okularów ochronnych, narzędzi, latarek, kamizelek i opasek odbłaskowych, a w przypadku dzieci – zabawek edukacyjnych, gier planszowych, materiałów plastycznych, sprzętów sportowych oraz drobnych sprzętów elektronicznych.

Liczba konkursów przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w 2017 roku według grup odbiorców

Liczba uczestników konkursów przeprowadzonych przez jednostki terenowe KRUS w 2017 roku według odbiorców

VII Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi to podstawa – środki chemiczne to nie zabawa!*

W 2017 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zorganizowała siódmą edycję Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci *Bezpiecznie na wsi*, która przebiegła pod hasłem *Bezpiecznie na wsi to podstawa – środki chemiczne to nie zabawa*. Honorowy patronat nad konkursem sprawował Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a medialnie inicjatywę wspierały redakcje: dwutygodnika *AGRO SERWIS*, Telewizji Interaktywnej *Agronews.com.pl*, *Tygodnika Poradnika Rolniczego*, *Magazynu Rolniczego Agro Profil* oraz portal *Gospodarz.pl Twój Portal Rolniczy*.

Celem konkursu było promowanie wśród uczniów szkół podstawowych z terenów wiejskich pozytywnych zachowań związanych z pracą i zabawą na terenie gospodarstwa rolnego oraz popularyzowanie *Wykazu czynności szczególnie niebezpiecznych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, których nie wolno powierzać dzieciom poniżej 16 lat*. Zadanie konkursowe polegało na wykonaniu pracy plastycznej w dowolnej technice, w formacie A-3, na temat zapobiegania wypadkom dzieci związanym z obecnością w gospodarstwie rolnym substancji chemicznych. W większości szkół, które zgłosiły chęć uczestnictwa w konkursie, odbyły się spotkania szkoleniowe dzieci z pracownikami Kasy, których celem było przygotowanie merytoryczne młodych artystów, ponieważ ocenie komisji – zarówno etapów wojewódzkich, jak i centralnego – podlegały nie tylko walory estetyczne pracy, ale też zgodność z tematyką konkursu i jej trafne przedstawienie.

W zmaganiach konkursowych wzięło udział 36 774 uczniów z 2 797 szkół podstawowych. Ich prace oceniane były w dwóch kategoriach wiekowych: dla uczniów klas 0-3 oraz 4-6. Do etapu centralnego Konkursu oddziały regionalne przekazały 96 prac, a Centralna Komisja Konkursowa złożona z pracowników KRUS, Mazowieckiego Kuratorium Oświaty oraz przedstawicieli współorganizatora i patronów medialnych wyłoniła 52 laureatów.

Prace laureatów VII Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci
Bezpiecznie na wsi to podstawa – środki chemiczne to nie zabawa!

Karol Westfahl, kl. 0,
 Zespół Szkół w Bogdańcu, woj. lubuskie

Kamila Patyk, kl. III,
 PSP Księdza Prałata Władysława Gibały
 w Piotrkowicach, woj. małopolskie

Wiktoria Biniak, kl. VI,
 Zespół Szkolno-Przedszkolny
 w Łąkiem, woj. wielkopolskie

Maja Branicka, kl. III,
 PSP w Trzebuczy, woj. mazowieckie

Wojciech Bomber, kl. V,
 SP w Wizajnach, woj. podlaskie

Patrycja Warda, kl. V,
 SP nr 2 w Pieniężnej, woj. kujawsko-pomorskie

Laureaci otrzymali nagrody ufundowane przez KRUS – sprzęt multimedialny, a także zestawy upominków przygotowane przez MRiRW, PIP, firmę Bayer CropScience, Mazowieckiego Kuratora Oświaty, *Magazyn Rolniczy Agro Profil*, dwutygodnik *AGRO SERWIS*, *Tygodnik Poradnik Rolniczy*, firmę SWIMER, GRUPĘ AZOTY Zakłady Azotowe Puławy S.A., Telewizję Interaktywną *AgroNews.com.pl* oraz miesięcznik *Agrotechnika*. Uroczyste podsumowanie Konkursu odbyło się w Sali Kolumnowej Sejmu RP. Dodatkową atrakcją gali finałowej było zwiedzanie z przewodnikiem gmachu Sejmu oraz udział w warsztatach edukacyjnych zorganizowanych przez firmę Bayer CropScience.

Laureaci Konkursu tuż po odebraniu nagród i dyplomów z rąk organizatorów i patronów

Podczas gali w Sejmie nauczyciele, którzy przygotowali uczestników do Konkursu, otrzymali dyplomy gratulacyjne Prezesa KRUS.

Laureaci Konkursu podczas warsztatów edukacyjnych w siedzibie firmy Bayer

Warsztaty zorganizowane przez firmę Bayer dotyczyły różnorodności biologicznej.

IX Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego włączyła się w organizację olimpiad i konkursów wiedzy o bhp w gospodarstwie rolnym dla młodzieży – uczniów szkół ponadpodstawowych. Jednym z takich działań prowadzonych przez inne instytucje był IX Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie, zorganizowany przez Wydział Inżynierii i Produkcji SGGW, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także redakcję dwumiesięcznika *Bez Pluga. Magazyn technologii bezorkowych*. W konkursie wzięło udział 2 863 uczniów ze 115 szkół ponadgimnazjalnych o profilu rolniczym lub leśnym z całej Polski. W wielu szkołach eliminacje poprzedzone były szkoleniami z zakresu wiedzy o bhp w rolnictwie i ergonomii, które prowadzili pracownicy KRUS. Etap centralny odbył się na terenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – 91 finalistów zmierzyło się z dwuetapowym egzaminem, po którym komisja złożona z przedstawicieli organizatorów wyłoniła pięciu laureatów nagrodzonych indeksami na wybrany kierunek Wydziału Inżynierii Produkcji SGGW.

Prezes Kasy ufundował nagrody dla pięciu nauczycieli, których uczniowie wykazali się największą wiedzą z zakresu ergonomii i bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym.

Uroczyste wręczenie nagród

Laureaci Konkursu, ich nauczyciele oraz organizatorzy i fundatorzy tuż po wręczeniu nagród

Kasa wspierała także **Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej**, którego głównym organizatorem był Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP. Pytania konkursowe kierowane do uczniów szkół rolniczych i ponadpodstawowych z klasami o profilu rolniczym, układane przy wsparciu specjalistów ds. prewencji w KRUS, dotyczyły wiedzy na temat zapobiegania pożarom oraz zasad bezpiecznej i higienicznej pracy w gospodarstwie rolnym.

Olimpiada Młodych Producentów Rolnych – to kolejny cykliczny konkurs adresowany do producentów branży rolnej w przedziale wiekowym 17-40 lat, który Kasa współorganizuje poprzez opracowanie zestawów pytań konkursowych oraz delegowanie pracowników do udziału w pracach jury. Finał krajowy ostatniej olimpiady odbył się podczas Międzynarodowych Targów Techniki Rolniczej AGROTECH w Kielcach. Prezes KRUS był fundatorem nagrody dla jednego z laureatów.

Laureaci Olimpiady Młodych Producentów Rolnych wraz z organizatorami

XV Ogólnokrajowy Konkurs *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*

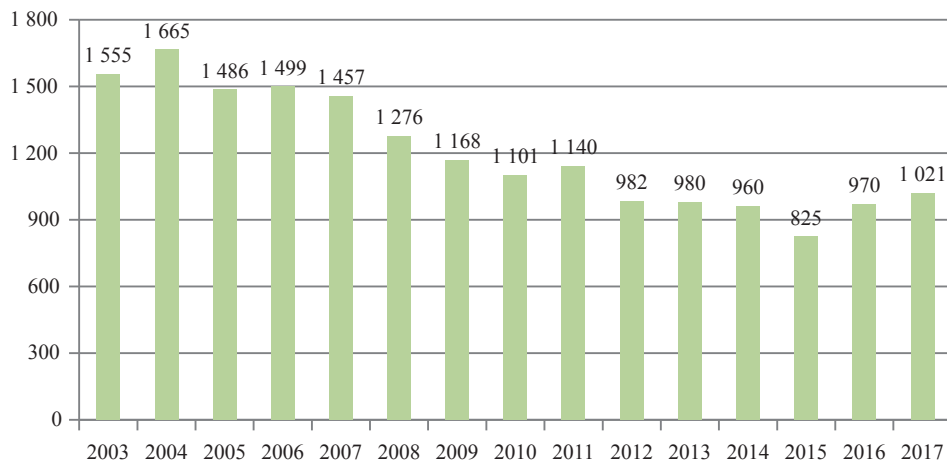
Do działań promujących zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, wpływających na poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, porządek i estetykę w obejściach gospodarskich, należą konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne. W 2017 r. brało w nich udział 1 192 gospodarstwa rolników ubezpieczonych w KRUS. Najwięcej z nich zostało zgłoszonych do Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*. Konkurs ten przyczynia się do upowszechniania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych, obejmując dwie kategorie: *gospodarstwa indywidualne* oraz *zakłady rolne*. W 2017 roku odbyła się jego XV, jubileuszowa edycja.

Organizatorami Konkursu byli: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz Państwowa Inspekcja Pracy. Realizację przedsięwzięcia wspierały również samorządy terytorialne: od władz gminnych po wojewódzkie, jednostki ochotniczej straży pożarnej, policji, izby rolnicze, ośrodki doradztwa rolniczego, organizacje zawodowe i społeczne rolników, instytuty naukowo-badawcze działające na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych, producenci maszyn i urządzeń dla rolnictwa oraz inne firmy i instytucje. Patronat honorowy nad XV edycją Konkursu objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzej Duda. Patronat medialny sprawowali: TVP 1, Telewizja Interaktywna *AgroNews.com.pl*, dwutygodniki *AGRO SERWIS*, miesięcznik *Agrotechnika*, dwumiesięcznik *Bez Pluga*, *Magazyn technologii bezorkowych*, *Tygodnik Poradnik Rolniczy*, *Magazyn Rolniczy Agro Profil*, *Rolniczy Przegląd Techniczny* oraz *Gospodarz.pl Twój Portal Rolniczy*.

Do Konkursu zgłoszono 1 021 gospodarstw rolników ubezpieczonych w KRUS oraz 41 zakładów rolnych.

Liczba gospodarstw zgłoszonych do Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* w kategorii *gospodarstwa indywidualne* w latach 2003–2017

Powierzchnia gospodarstwa według ha fizycznych	Gospodarstwa rolników indywidualnych, zgłoszone do XV Ogólnokrajowego Konkursu <i>Bezpieczne Gospodarstwo Rolne</i> , według powierzchni gospodarstw:						
	ogółem	1-10 ha	11-20 ha	21-50 ha	51-100 ha	101-150 ha	>151 ha
Liczba gospodarstw	1 021	205	210	362	164	45	35

Profil produkcji	Gospodarstwa rolników indywidualnych, zgłoszone do XV Ogólnokrajowego Konkursu <i>Bezpieczne Gospodarstwo Rolne</i> , według profilu produkcji:									
	ogółem	produkcja mieszana	produkcja roślinna – zboża i inne uprawy rolne	produkcja roślinna – warzywnictwo, sadownictwo i ogrodnictwo	produkcja roślinna – inne	chów i hodowla zwierząt – bydło	chów i hodowla zwierząt – trzoda chlewna	chów i hodowla zwierząt – inne	działalność specjalne	inne niewymienione
Liczba gospodarstw	1 021	469	234	99	11	144	24	9	27	4

Konkurs przebiegał w trzech etapach: regionalnym, wojewódzkim i centralnym. Zgodnie z Regulaminem Konkursu, Komisje Konkursowe regionalne i wojewódzkie sprawdzały:

- ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy;
- stan budynków inwentarskich i pomieszczeń gospodarczych, w tym: schodów i używanych drabin oraz instalacji i urządzeń elektrycznych;
- wyposażenie maszyn i urządzeń używanych w gospodarstwie w osłony ruchomych części, podpory i inne zabezpieczenia przed wypadkami;
- stan techniczny maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwie;
- warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich;
- stosowanie, stan i jakość środków ochrony osobistej;
- rozwiązania organizacyjne, technologiczne i techniczne wpływające na bezpieczeństwo osób pracujących i przebywających w gospodarstwie rolnym;
- estetykę gospodarstw.

Podsumowania etapów regionalnych i wojewódzkich zorganizowano podczas targów rolniczych, dożynek powiatowych i wojewódzkich, imprez lokalnych, w siedzibach oddziałów regionalnych, placówek terenowych KRUS i urzędów marszałkowskich.

Centralna Komisja Konkursowa, w skład której weszli przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Państwowej Inspekcji Pracy, Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników oraz redakcji: dwumiesięcznika *Bez Pluga*, *Magazynu technologii bezorkowych* i dwutygodnika *AGRO SERWIS*, dokonała w lipcu 2017 r. oceny 16 gospodarstw najwyższej notowanych w poszczególnych województwach, a następnie wyłoniła najbezpieczniejsze gospodarstwo rolne w Polsce oraz przyznała kolejne miejsca i wyróżnienia. W 2017 r. za najbezpieczniejsze uznano gospodarstwo Państwa Beaty i Piotra Kondrackich z Górnego w woj. lubelskim.

Beata i Piotr Kondraccy z Górnego w woj. lubelskim

Powierzchnia gospodarstwa: 100 ha.
Tucz trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Produkcja roślinna: buraki cukrowe,
pszenica, jęczmień, marchew jadalna, pszenżyto i żyto.

II miejsce

Dorota i Kazimierz Dąbrowscy
z Dębowca w woj. podkarpackim

Powierzchnia gospodarstwa: 2 ha.
Dział specjalny produkcji rolnej: produkcja ogrodniczo-szklarniowa z laboratoryjnym in vitro (pod szkłem 6 tys. m²).

III miejsce

Arkadiusz Parkitny
z Konieczek w woj. śląskim

Powierzchnia gospodarstwa: 30 ha. Produkcja roślinna: jęczmień, pszenica, pszenżyto, łubin.
Produkcja trzody chlewnej w cyklu zamkniętym.

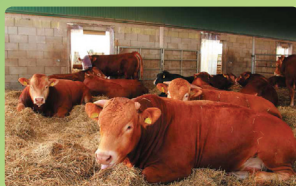
Wyróżnienie Prezesa KRUS

Beata i Zbigniew Kołoszycowie

z Nowin Wielkich w woj. lubuskim

Powierzchnia gospodarstwa: 82 ha własnych i 300 ha dzierżawy.

Większość (70%) stanowią użytki zielone. Uprawa kukurydzy i zbóż. Hodowla bydła mięsnego w cyklu zamkniętym.

Maria i Janusz Szczypiorowie

z Łyńsiewa w woj. pomorskim

Powierzchnia gospodarstwa: 47 ha, w tym 5 ha dzierżawy. Hodowla trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Produkcja zbóż.

Nagroda Specjalna Głównego Inspektora Pracy

Alicja i Waldemar Przygodzińscy

z Dąbrowy Biskupiej w woj. kujawsko-pomorskim

Powierzchnia gospodarstwa: 84 ha, w tym 58 ha gruntów własnych.

Produkcja roślinna: kukurydza, zboża konsumpcyjne, warzywa (ziemniaki, marchew, cebula).

Finaliści XV Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne

Halina i Jan Smorawscy

z Zawady w woj. dolnośląskim

Powierzchnia gospodarstwa: 70 ha grunty własne i 90 ha dzierżawy.
Produkcja roślinna: ziemniaki chipsowe, zboża (pszenżyto, pszenica, jęczmień nasienny i browarny, rzepak).

Agnieszka i Leszek Pietrzakowie

z Franopola w woj. łódzkim

Powierzchnia gospodarstwa: 33,5 ha grunty własne i 28 ha dzierżawy.
Produkcja sadownicza: jabłonie i grusze. Uprawa kukurydzy.

Paulina i Grzegorz Świdergalowie

z Graboszyca w woj. małopolskim

Powierzchnia gospodarstwa: ok. 150 ha, w tym 26,5 ha grunty własne. Uprawa kukurydzy, prastarych zbóż (orkiszu, samopisy, plaskarki) oraz groszku strączkowego.

Mariola i Robert Zapaśnikowie

z Wysoczyna w woj. mazowieckim

Powierzchnia gospodarstwa: 15 ha.
Produkcja sadownicza: jabłonie i grusze.

Małgorzata i Ewald Kamrad oraz Magdalena Kamrad-Semna
ze Starych Kotkowic w woj. opolskim

Powierzchnia gospodarstwa: 80 ha.
Produkcja roślinna: pszenica ozima, rzepak, buraki cukrowe.

Dominika i Karol Bednarczykowie
z Lachy w woj. podlaskim

Powierzchnia gospodarstwa: 85 ha, w tym 25 ha dzierżawy.
Hodowla bydła mlecznego.

Małgorzata i Mirosław Marek
z Potoku Małego w woj. świętokrzyskim

Powierzchnia gospodarstwa: 65 ha.
Produkcja roślinna: zboża i kukurydza. Hodowla bydła mlecznego.

Elżbieta i Kazimierz Czacharowscy

z Tuszcza w woj. warmińsko-mazurskim

Powierzchnia gospodarstwa: 82 ha. Hodowla tnydy chłownej w cyklu zamkniętym.
Produkcja roślinna: rzepak, jęczmień, pszenżyto, groch.

Jolanta i Paweł Tomczykowie
ze Skrajni w woj. wielkopolskim

Powierzchnia gospodarstwa: 73 ha, w tym 11 ha dzierżawy.
Produkcja roślinna (rzepak, pszenica) oraz dział specjalny produkcji rolnej: 11 ha pomidorów szklarniowych.

Danuta Witkowska

z Warnie w woj. zachodniopomorskim

Powierzchnia gospodarstwa: 68,5 ha.
Produkcja roślinna: buraki cukrowe, pszenica, rzepak, lubin.

Gala finałowa XV Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* odbyła się podczas Międzynarodowych Targów AGRO SHOW w Bednarach koło Poznania.

Podczas uroczystości przemówienie wygłosił Prezes KRUS, a także Szefowa Kancelarii Prezydenta RP, która pogratulowała laureatom, podkreślając edukacyjny wymiar Konkursu. Odczytano również listy gratulacyjne: Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Głównego Inspektora Pracy. Laureaci Konkursu otrzymali liczne nagrody ufundowane przez organizatorów oraz fundatorów. Zdobywca I miejsca w kategorii *gospodarstwa indywidualne* otrzymał ciągnik ufundowany przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a pozostali laureaci nagrody pieniężne i rzeczowe. Fundatorami nagród byli: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezes KRUS, Główny Inspektor Pracy, Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Prezes Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Prezes Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Krajowy Związek Młodzieży Wiejskiej, Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, Związek Zawodowy Centrum Narodowe Młodych Rolników, Związek Zawodowy Rolnictwa SAMOOBRONA, Krajowa Rada Izb Rolniczych, Polski Związek Producentów Ziemiaków i Nasion Rolniczych, Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin, Federacja Branżowych Związków Producentów Rolnych, Krajowy Związek Rolników, AGRO Ubezpieczenia, SWIMER, Polski Związek Pszczelarski, SYNGENTA Polska Sp. z o.o., 3M Poland Sp. z o.o., Bayer CropScience, Wydawnictwo OIKOS Sp. z o.o., *Magazyn Rolniczy Agro Profil*, *Rolniczy Przegląd Techniczny*, Redakcja *Tygodnika Poradnika Rolniczego*, Redakcja dwutygodnika *AGRO SERWIS*, Redakcja miesięcznika *Agrotechnika*, Redakcje portalów *TopTraktor.pl*, *Gospodarz.pl*, a także Telewizja Interaktywna *Agronews.com.pl*. Wręczono również statuetkę Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach.

Wszyscy finaliści otrzymali listy gratulacyjne od Prezydenta RP Pana Andrzeja Dudy, grawerzony okolicznościowe Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dyplomy od organizatorów, zestawy ochron do pracy ze środkami ochrony roślin ufundowane przez Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin oraz roczne prenumeraty dwutygodnika *AGRO SERWIS*, dwumiesięcznika *Bez Pluga. Magazyn technologii bezorkowych*, miesięczników: *Agro Profil*, *Agrotechnika*, *Rolniczy Przegląd Techniczny* oraz *Tygodnika Poradnik Rolniczy*.

Laureaci I miejsca w kategorii *gospodarstwa indywidualne* Państwo Kondracy wraz z synami

Laureaci II miejsca Państwo Dorota i Kazimierz Dąbrowscy

Laureat III miejsca Pan Arkadiusz Parkitny

Zwycięcy XV edycji Konkursu tuż po otrzymaniu z rąk Prezesa Kasy nagrody głównej – ciągnika

Prezes KRUS, Pan Adam Sekściński, zwrócił uwagę na fakt, że poziom bezpieczeństwa w gospodarstwie jest nieodłącznym elementem wysokiej wydajności produkcji rolniczej.

Pan Wojciech Petera, Doradca w Gabinetce Politycznym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, podczas swojego wystąpienia

Gospodynie z gminy Panki (woj. śląskie) przygotowały dla gości regionalny poczęstunek.

Pani Janina Pszczółkowska, Zastępca Prezesa KRUS, wręcza upominki członkom Dziecięco-Młodzieżowej Orkiestry Dętej Ochotniczej Straży Pożarnej z Wicia (woj. łódzkie), która uświetniła galę finałową Konkursu.

Uroczystość zwieńczyły występ Milejowskiej Kapeli Ludowej oraz jubileuszowy tort.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel, na wniosek Centralnej Komisji Konkursowej, przyznał sześciu właścicielkom gospodarstw *Wyróżnienie za wyjątkową dbałość o estetykę obejścia i duży wkład pracy w tworzenie wspaniałych wiejskich krajobrazów.*

Laureatki wyróżnione za wyjątkową dbałość o estetykę obejścia

Podczas gali wręczono również nagrody zwycięzcom konkursu Platformy Informacyjnej *AgroNews*, która włączając się w promocję Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*, przeprowadziła na swoim portalu interaktywny konkurs w kategorii *gospodarstwa indywidualne* wśród szesnastu laureatów wojewódzkich.

Charakterystykę gospodarstw oraz rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo pracy rolniczej stosowane w gospodarstwach finalistów XV Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne* w kategorii *gospodarstwa indywidualne* przedstawiono w specjalnym wydaniu *Bez Pluga. Magazynu technologii bezorkowych.*

Zwycięzcy Konkursu w latach 2003-2016

2003

**Ewa i Piotr Owczarscy
woj. lubelskie**

2004

**Joanna i Adam Szymański
woj. świętokrzyskie**

2005

**Grażyna i Mirosław Chudzikowie
woj. mazowieckie**

2006

**Emilia i Jan Mazepowie
woj. dolnośląskie**

2007 I miejsce

**Państwo Danusia i Zdzisław Staniłowski
z Międzywielu w woj. podlaskim**

2008 I miejsce

**Alicja i Stanisław Pietrzakowie
z Pałwina w woj. lubelskim**

2009 I miejsce

**Marja i Luczak Świdarscy
z Świdawki w woj. pomorskim**

2010 I miejsce

**Małgorzata i Wojciech Musiałowie
z Niemcewiczy w woj. małopolskim**

2011 I miejsce

**Małgorzata i Marek Witwina
z Kębela w woj. lubelskim**

2012 I miejsce

**Mariusz i Anna Wójcicko
z Wólki w woj. lubelskim**

2013 I miejsce

**Anna i Piotr Poluszczykowski
z Łęzowa w woj. lubelskim**

2014 I miejsce

**Danusia i Andrzej Ostrowscy
z Siemowitowa w woj. pomorskim**

2015 I miejsce

**Izabela i Janusz Bystron
ze Ślania w woj. pomorskiej**

2016 I miejsce

**Alicja i Krzysztof Sychalacy
z Pielichowa w woj. lubelskim**

4.2. Przeglądy gospodarstw i prac polowych

Spotkania z rolnikami w ich gospodarstwach lub podczas prac polowych to działania, których głównym celem był bezpośredni kontakt z rolnikiem w miejscu jego pracy i bieżąca analiza poziomu bezpieczeństwa w gospodarstwie. W 2017 r. przeprowadzono przeglądy i wizytacje w 2009 gospodarstwach, często podczas wzmoczonych prac polowych, np. żniw czy wykopków. W ramach spotkań sprawdzano stan techniczny maszyn i urządzeń rolniczych, wskazując na zagrożenia związane z użytkowaniem wadliwego sprzętu. Zwracano również uwagę na stosowanie środków ochrony osobistej i ochron pracy. W rozmowach z rolnikami podkreślano konieczność zabezpieczania się przed skutkami oddziaływania szkodliwych czynników w środowisku pracy i stosowania przerw w pracy, szczególnie w upalne dni.

OR KRUS w Białymstoku
– wizytacja prac żniwnych

OR KRUS w Częstochowie
– wizytacje żniwnych prac polowych

OR KRUS w Krakowie
– wizytacja prac żniwnych

OR KRUS w Poznaniu
– przegląd transportu

OR KRUS we Wrocławiu
– wizytacje podczas zbioru
roślin okopowych

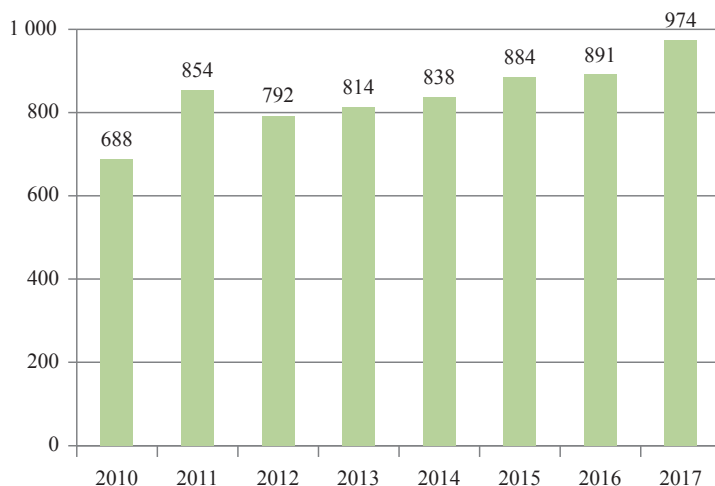

OR KRUS we Wrocławiu
– przegląd gospodarstw podczas
prac okopowych

4.3. Stoiska informacyjne KRUS

Jednostki organizacyjne KRUS w 2017 r. zorganizowały 974 stoiska informacyjne, które odwiedziło ponad 111,2 tys. osób – byli to głównie rolnicy wraz z rodzinami oraz inne osoby uczestniczące w imprezach rolniczych, takich jak: targi, wystawy rolnicze, dożynki, festyny, pikniki czy Dni Otwartych Drzwi w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego.

Liczba stoisk informacyjnych zorganizowanych przez jednostki organizacyjne KRUS w latach 2010–2017

Przy stoiskach można było nie tylko zaopatrzyć się w materiały promujące bezpieczną pracę w rolnictwie, tj. broszury czy ulotki, ale też uzyskać przydatne informacje na temat sposobów podnoszenia poziomu bezpieczeństwa w swoim gospodarstwie czy świadczeń przysługujących ubezpieczonym. W punktach informacyjnych promowano odzież roboczą dla rolników, ochrony osobiste, a także wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS*. Przy stoiskach organizowano również konkursy na temat bhp w rolnictwie dla rolników i ich rodzin.

OR KRUS w Warszawie
– stoisko informacyjne podczas festiwalu W DECHĘ w Rzecznowie

OR KRUS w Łodzi
– stoisko na Wystawie Rolniczo-Przemysłowej w Zduńskiej Woli

OR KRUS w Olsztynie
– stoisko informacyjne
w Baldach

OR KRUS w Łodzi
– stoisko podczas Dożynek
Prezydenckich w Spale

OR KRUS w Kielcach
– stoisko w Pińczowie

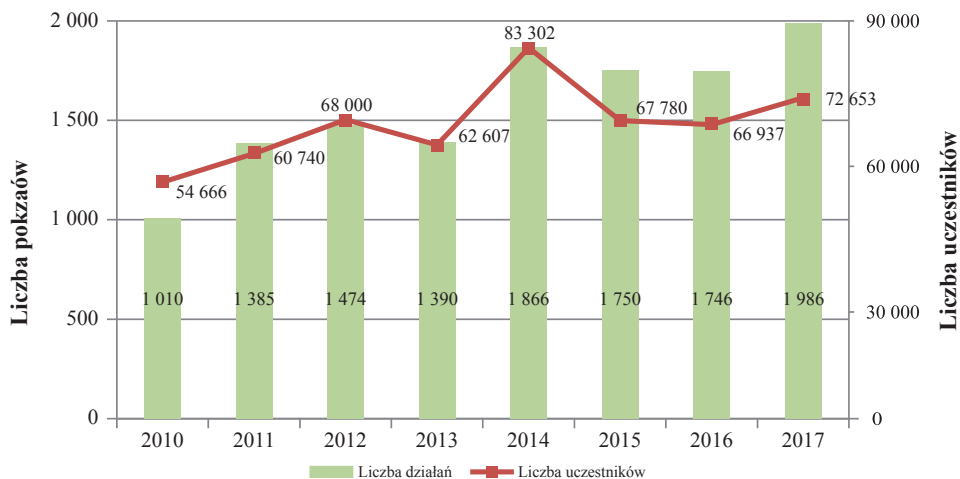

OR KRUS w Bydgoszczy
– stoisko KRUS w Zarzeczewie

4.4. Pokazy i wystawy

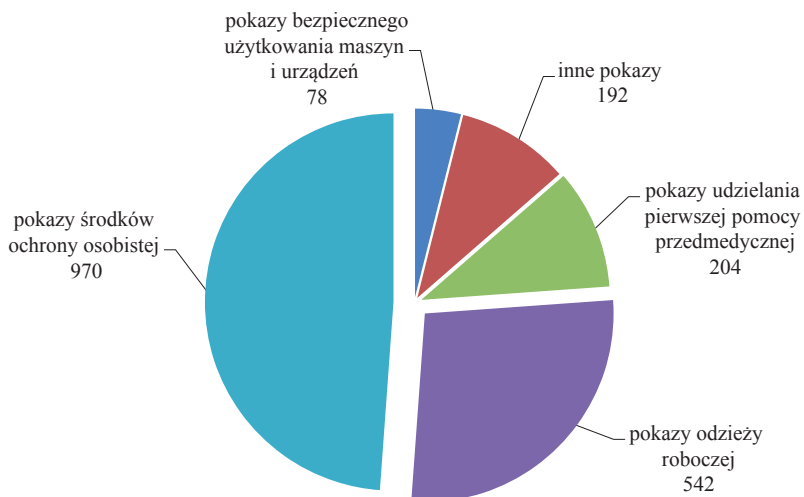
W 2017 r. Kasa zorganizowała 1 986 pokazów dla prawie 72,7 tys. osób. Podczas pokazów prezentowano m.in. bezpieczny sposób użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych (m.in. pilarek, osłon WOM), udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej (przy współpracy z ratownikami z jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych), odzież roboczą, a także środki ochrony osobistej. Najwięcej pokazów, które przeprowadziły jednostki terenowe, dotyczyło środków ochrony osobistej.

Pokazy przeprowadzone przez jednostki organizacyjne KRUS w latach 2010–2017

Liczba pokazów przeprowadzonych przez jednostki organizacyjne KRUS w 2017 roku

OR KRUS w Bydgoszczy
– pokaz obsługi pilarek łańcuchowych

OR KRUS w Łodzi
– pokaz obuwia roboczego

OR KRUS we Wrocławiu
– pokaz maszyn rolniczych w Dłużcu

OR KRUS w Białymstoku
– pokaz działań ratowniczych na lodzie w Bielsku Podlaskim

OR KRUS w Koszalinie
– pokaz udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej

OR KRUS w Gdańsku
– pokaz pierwszej pomocy podczas zawodów drużyn OSP w Sztumie

W siedzibach jednostek terenowych zorganizowano **88** wystaw, których zadaniem było promowanie bezpiecznej pracy. Były to np.: wystawy odzieży roboczej, środków ochrony osobistej, zdjęć z przeprowadzonych działań prewencyjnych czy prac plastycznych zgłoszonych do konkursów organizowanych przez KRUS.

OR KRUS w Lublinie
– wystawa odzieży roboczej

OR KRUS w Łodzi
– wystawa odzieży roboczej i środków ochrony indywidualnej w Zduńskiej Woli

OR KRUS we Wrocławiu
– wystawa odzieży roboczej

4.5. Popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy za pośrednictwem środków masowego przekazu

Współpraca z mediami pozwoliła jednostkom terenowym Kasy na dodatkową możliwość rozpowszechniania wiedzy o zagrożeniach związanych z pracą w rolnictwie. W prasie ogólnopolskiej, lokalnej oraz branżowej ukazały się **124** artykuły, a na portalach internetowych instytucji współpracujących można było przeczytać **294** publikacje popularyzujące zasady bezpiecznej pracy w gospodarstwach rolnych oraz zachęcające do brania udziału w konkursach organizowanych przez Kasę. W 2017 r. wyemitowano **35** audycji radiowych i **20** telewizyjnych. W reportażach odnoszono się do zagrożeń w pracy rolnika, a także wskazywano sposoby ograniczania ryzyka wystąpienia wypadków i chorób związanych z wykonywaniem tego zawodu.

Na stronie internetowej Kasy www.krus.gov.pl, zamieszczono kwartalne komunikaty o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych rolników, listy Prezesa KRUS do rolników, a także opracowania: *Stres jako współprzyczyna wypadków przy pracy w gospodarstwach rolnych*; *Bezpiecznie na wsi – Rolniku powiedz stop upadkom*; *Rolniku, uważaj na kleszcze*; *Rolniku, bądź bezpieczny podczas poruszania się po drogach publicznych*; *Pył rolniczy jest niebezpieczny*; *Bezpieczne przechowywanie paliw w gospodarstwach rolnych*; *Cichy zabójca – uwaga czad*.

W 2017 r., tak jak w ubiegłych latach, Kalendarz Wydarzeń Prewencyjnych pozwalał na informowanie o realizowanych przez Kasę działaniach prewencyjnych np. szkoleniach, pokazach, wystawach. Do systemu wprowadzono ponad **6 501** wydarzeń.

Odwiedzający stronę www.wydarzenia-prewencyjne.pl mogli przeglądać i wyszukiwać według różnych kryteriów interesujące ich działania prewencyjne, planowane przez jednostki organizacyjne Kasy.

Platforma Informacyjna *AgroNews* również w 2017 r. włączyła się w promocję Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*. Na portalu *AgroNews.com.pl* wspólnie z Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz firmą Nufarm przeprowadzono konkurs internetowy w kategorii *gospodarstwa indywidualne*. Od 15 sierpnia do 15 września 2017 r. internauci oddawali swoje głosy na szesnastu laureatów etapu wojewódzkiego. W konkursie oddano łącznie 50 533 głosy.

Kasa mając na celu zainteresowanie publicystów i dziennikarzy tematyką bezpieczeństwa w gospodarstwach rolnych ogłosiła kolejną – XXIII edycję Konkursu *W rolnictwie można pracować bezpiecznie*, na publikacje poświęcone bezpieczeństwu pracy rolników. Nadesłane prace oceniane były w trzech kategoriach: artykuły prasowe i publikacje internetowe, audycje radiowe i audycje telewizyjne. Komisja Konkursowa przyznała nagrody zarówno za najlepsze pojedyncze publikacje, jak również za cykle. W 2017 r. do konkursu przystąpiło 31 osób, które zgłosiło 100 publikacji. Uroczyste podsumowanie Konkursu odbyło się na początku 2018 roku, w Centrali KRUS. Udział w nim wzięli nie tylko laureaci, ale też przedstawiciele mediów branżowych.

4.6. Seminary i konferencje

W związku z zauważanym w ostatnich latach wzrostem zachorowalności rolników na choroby zawodowe zakaźne Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zorganizowała konferencję naukowo-szkoleniową na temat *Choroby zawodowe rolników związane z czynnikami biologicznymi*, pod patronatem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Konferencja odbyła się 19 października 2017 r. w gmachu Ministerstwa.

Prof. dr hab. n. med. Pan Józef Knap podczas wygłaszania referatu

Uczestnicy Konferencji w Sali Wzorcownia gmachu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Pracownicy Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uczestniczyli w konferencjach, spotkaniach i posiedzeniach, na których poruszono zagadnienia związane z ergonomią oraz bezpieczeństwem pracy w rolnictwie. W ramach współpracy uczestniczono m.in. w:

- XXIII Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Problemy intensyfikacji produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem ochrony środowiska, standardów UE i produkcji energii alternatywnej, w tym biogazu*, organizowanej w Warszawie przez Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w dniach 19-20.09.2017 r.;
- XXIII Krajowej Konferencji pt. *Problematyka bezpieczeństwa, ergonomii oraz ekologii w użytkowaniu maszyn i ciągników rolniczych*, organizowanej w Poznaniu przez Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych w dniu 19.11.2017 r.

Ponadto uczestniczono w:

- posiedzeniu Rady Ochrony Pracy i Zespołu Koordynacyjnego ds. programu wieloletniego *Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy* w dniu 21.03.2017 r.;
- I Konferencji Naukowej *Ergonomia, bezpieczeństwo i higiena pracy w rolnictwie*, organizowanej przez Wydział Inżynierii Produkcji, Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP w dniu 11.05.2017 r.;
- Konferencji *Dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej w Polsce w obszarach miejskich i wiejskich*, organizowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Polskie Towarzystwo Zdrowia Publicznego w dniu 23.10.2017 r.;
- Konferencji pt. *Bezpieczni na starcie, zdrowi na mecie – efektywne zarządzanie bezpieczeństwem i zdrowiem pracowników*, organizowanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy w dniu 13.06.2017 r.

Pracownicy oddziałów regionalnych i jednostek terenowych KRUS uczestniczyli również w licznych spotkaniach oraz konferencjach organizowanych m.in. przez: Okręgowe Inspektoraty Pracy, Komendę Główną Policji, Ochotniczą Straż Pożarną, uczelnie wyższe, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Ośrodki Medycyny Pracy, Izby Rolnicze, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, urzędy gmin oraz organizacje współpracujące z Kasą, tj. Fundację Aby Życ i firmę 3M Poland Sp. z o.o.

4.7. Udział Kasy w tworzeniu systemu ratownictwa przedlekarskiego

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, realizując Porozumienie z dnia 23 grudnia 1999 r. dotyczące wdrażania systemu ratownictwa przedlekarskiego na terenach wiejskich, zakupiła w 2017 r. 105 zestawów ratownictwa przedlekarskiego, które za pośrednictwem oddziałów regionalnych zostały przekazane jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie całej Polski. Liczbę interwencji z wykorzystaniem zestawów ratownictwa przedlekarskiego oraz liczbę osób, którym udzielono pomocy zawiera poniższa tabela.

Lp.	Oddział Regionalny	Liczba interwencji z wykorzystaniem zestawu	Liczba osób, którym udzielono pomocy
1.	Białystok	186	202
2.	Bydgoszcz	162	203
3.	Częstochowa	44	17
4.	Gdańsk	216	275
5.	Kielce	192	188
6.	Koszalin	325	400
7.	Kraków	426	534
8.	Lublin	220	260
9.	Łódź	227	313
10.	Olsztyn	178	194
11.	Opole	64	130
12.	Poznań	342	271
13.	Rzeszów	330	384
14.	Warszawa	615	640
15.	Wrocław	461	558
16.	Zielona Góra	774	591
	Razem	4 762	5 160

OR KRUS w Warszawie
– przekazanie zestawu ratownictwa przedlekarskiego OSP w Mirowicach

OR KRUS w Opolu
– przekazanie zestawu OSP w Boroszowie

OR KRUS w Warszawie
– przekazanie zestawu przedmedycznego OSP w Długiej Kościelnej

OR KRUS w Łodzi
– przekazanie zestawu OSP w Wiciu

5. Oddziaływanie KRUS na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej

W 2017 r. na bieżąco analizowano przyczyny wypadków z udziałem maszyn i urządzeń rolniczych w grupach wypadkowych: 06 *przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu*, 07 *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* oraz grupie 03 *upadek przedmiotów*.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego współpracowała z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Centralnym Instytutem Ochrony Pracy oraz innymi instytucjami, m.in. Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Państwową Inspekcją Pracy w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Poprawy Warunków Pracy. Celem Konkursu było inspirowanie do podejmowania działań oraz upowszechnianie opracowań i rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo i warunki pracy, a jego przedmiotem – wdrożone rozwiązania techniczne i organizacyjne, a także prace naukowo-badawcze, których zastosowanie umożliwi poprawę bezpieczeństwa i warunków pracy. W 2017 roku zaopiniowanych zostało 57 wniosków zgłoszonych do Konkursu. Przedstawiciele Kasy uczestniczyli w pracach Sądu Konkursowego, a Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przyznał nagrodę specjalną dla autorów półmasksi filtrującej wielokrotnego użycia, z funkcją czasowej aktywacji środka biobójczego, przeznaczonej do długotrwałego stosowania przez pracowników narażonych na oddziaływanie czynników biologicznych, które mogą wykazywać działanie zakaźne, alergizujące, toksyczne, drażniące i rakotwórcze.

Podczas podsumowania Konkursu Pani Janina Pszczółkowska, Zastępca Prezesa KRUS, gratulowała laureatom innowacyjnych pomysłów i determinacji w ich realizacji.

Autorzy półmasksi filtrującej wyróżnieni nagrodą specjalną Prezesa Kasy

Na targach i wystawach rolniczych przedstawiciele Kasy oceniali ofertę rynkową maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwach rolnych pod względem bezpieczeństwa ich użytkowania, jak również typowali wyroby do wyróżnienia targowego *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym*. Uczestniczono w międzynarodowych oraz ogólnopolskich targach i wystawach rolniczych, takich jak:

- VII Targi Sadownictwa i Warzywnictwa TSW 2017, 11-12.01.2017 r. w Nadarzynie;
- Wystawa Rolnicza Mazurskie AGRO SHOW OSTRÓDA 2017, 11-12.02.2017 r. w Ostródzie;
- Międzynarodowe Targi Rolnicze Agro-Park, 04-05.03.2017 r. w Lublinie;
- XXIII Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej AGROTECH, 17-19.03.2017 r. w Kielcach;
- Wystawa Rolnicza Zielone AGRO-SHOW'2017, 27-28.05.2017 r. w Ułężu;
- Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych i Dni z Doradztwem Rolniczym 24-25.06.2017 r. w Szepietowie;
- Międzynarodowe Targi Rolno-Przemysłowe AGRO-TECH, 01-02.07.2017 r., w Minikowie;
- Krajowa Wystawa Rolnicza i Dożynki Jasnogórskie, 02-03.09.2017 r. w Częstochowie;
- Wystawa Rolnicza i Dni z Doradztwem Rolniczym, 02-03.09.2017 r. w Siedlcach;
- Dożynki Prezydenckie, 16-17.09.2017 r. w Spale;
- Międzynarodowa Wystawa Maszyn Rolniczych AGRO-SHOW, 22-25.09.2017 r. w Bednarach;
- Targi HORT-TECHNIKA, 21-22.11. 2017 r. w Kielcach;
- Centralne Targi Rolnicze, 30.11-02.12.2017 r. w Nadarzynie.

Znak Bezpieczeństwa KRUS

W ramach oddziaływania KRUS na rzecz właściwej produkcji i dystrybucji środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej, podczas Targów AGROTECH w Kielcach przyznano *Znak Bezpieczeństwa KRUS* zgrabiarce jedno-karuzelowej Z410 produkowanej przez SaMASZ Sp. z o. o. z Białegostoku.

Zgrabiarka jedno-karuzelowa Z410 produkowana przez SaMASZ Sp. z o.o. z Białegostoku

Współpracowano z Komisją Kwalifikującą wyroby do *Znaku Bezpieczeństwa KRUS*. Zorganizowano posiedzenie Komisji Kwalifikującej, która rozpatrzyła wniosek lubelskiej firmy URSUS Sp. z o.o. o przyznanie *Znaku Bezpieczeństwa KRUS* prasie Z-597 z docinaczem. Komisja pozytywnie rozpatrzyła wniosek, a Przewodniczący rekomendował Prezesowi Kasy przyznanie *Znaku Bezpieczeństwa KRUS*.

Wyróżnienia targowe Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym i statuetki DOBROŚLAW

W 2017 roku przyznano trzy wyróżnienia targowe *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym* i statuetki *DOBROŚLAW*. Otrzymały je:

- rozsiwacz wapna RWN-3 firmy DOZAMECH Sp. z o.o. Sp. k.;
- platforma samobieżna ORSI CROSS 165x3000 do pielęgnacji sadów i winnic oraz zbioru owoców;
- przyczepa rolnicza D-608 o ładowności 8 t, której producentem jest URSUS Sp. z o.o. z Lublina.

Rozsiwacz wapna RWN-3 firmy DOZAMECH Sp. z o.o. Sp. k.

Platforma samobieżna ORSI CROSS 165x3000 do pielęgnacji sadów i winnic oraz zbioru owoców

**Przyczepa rolnicza D-608 o ładowności 8 t,
której producentem jest URSUS Sp. z o.o.
z Lublina**

Bezpieczne wyroby oznaczone *Znakiem Bezpieczeństwa KRUS* i wyróżnione jako *Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym* promowano podczas targów, konferencji, sympozjów i spotkań z rolnikami. Wykaz wszystkich wyrobów udostępniono na stronie internetowej Kasy.

6. Współpraca z innymi instytucjami

6.1. Bayer

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest od lat partnerem realizowanego przez firmę Bayer programu *Grunt to bezpieczeństwo*, który promuje zrównoważone rolnictwo – opłacalną produkcję rolną prowadzoną z poszanowaniem zasad ochrony środowiska i rozwoju społecznego oraz zapoznaje rolników z zasadami bezpiecznego użytkowania środków ochrony roślin. W bieżącym roku firma Bayer przekazała jednostkom terenowym Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego demonstracyjne zestawy środków ochrony osobistej, używane podczas użytkowania środków ochrony roślin:

- jednorazowy kombinezon chroniący odzież i skórę przed kontaktem ze środkami ochrony roślin;
- gogle chroniące oczy przed rozpryskami cieczy;
- rękawice z kauczuku nitylowego, chemicznie odporne;
- maseczkę przeciwpyłową przydatną podczas przygotowania środków o formułacji „sypkiej” (WP,WG).

Zostały one wykorzystane podczas szkoleń i spotkań z rolnikami, realizowanych w ramach popularyzowania zasad bezpiecznego posługiwania się środkami do ochrony roślin.

Bayer CropScience w ramach programu edukacyjnego *Grunt to bezpieczeństwo* zaprosiła laureatów VII Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci pod hasłem *Bezpiecznie na wsi to podstawa – środki chemiczne to nie zabawa!* oraz ich rodziców i nauczycieli do siedziby firmy Bayer, by pokazać im perspektywę nowoczesnego, odpowiedzialnego rolnictwa. W ramach nagrody specjalnej od firmy Bayer, dzieci testowały innowacyjną aplikację Wirtualnej Rzeczywistości pt. *Wirtualna Farma*. Firma Bayer CropScience na konferencji prasowej 26 maja 2017 roku przedstawiła wyniki badania wykonane na zbiorowości ponad 400 producentów rolnych, z czego 300 stanowili rolnicy a 100 sadownicy, na temat ich wiedzy o rolnictwie zrównoważonym m.in. na temat bezpiecznego stosowania środków ochrony roślin.

**Konferencja prasowa poświęcona prezentacji
wyniku raportu *Grunt to bezpieczeństwo***

Pracownicy KRUS obecni na spotkaniu

6.2. Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin

KRUS od 2009 roku jest patronem kampanii PSOR *Nie tylko plony potrzebują ochrony*, promującej najnowsze rozwiązania i najlepsze praktyki dotyczące bezpiecznego i odpowiedzialnego stosowania środków ochrony roślin. Stosowanie tych preparatów, oprócz wiedzy i doświadczenia, wymaga użycia skalibrowanego sprzętu i certyfikowanej odzieży ochronnej.

Kombinezon wielokrotnego użytku zapewniający ochronę przeciwchemiczną

Pan Marcin Mucha, Dyrektor PSOR, podczas przekazania kombinezonów przedstawicielowi Kasy

Stosowanie odzieży ochronnej jest jednym z podstawowych elementów zapewniających bezpieczeństwo operatora i wpisuje się w określone przez Prezesa Kasy *Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*. PSOR przekazał KRUS 5 kombinezonów wielokrotnego użytku, zapewniających ochronę przeciwchemiczną. Nowoczesne, wygodne kombinezony były wykorzystywane przez Kasę w działaniach informacyjnych i szkoleniowych. Takie kombinezony otrzymało również każde z szesnastu gospodarstw indywidualnych biorących udział w etapie centralnym Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*.

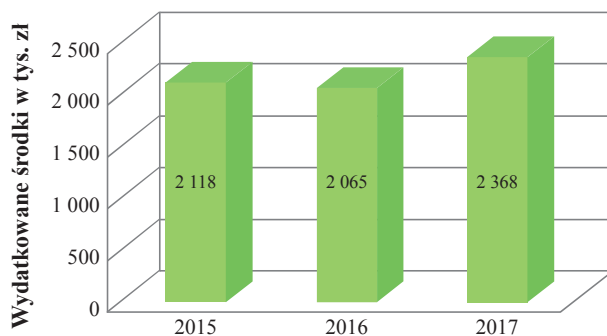
6.3. Syngenta

W 2017 roku firma *Syngenta* przygotowała kolejną edycję pokazów z cyklu Pola Klasy S. Pracownicy jednostek terenowych KRUS uczestniczyli w tych wydarzeniach, organizując stoiska informacyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, przy których udzielano rolnikom informacji na temat zasad BHP w rolnictwie. Szczególną uwagę zwracano na zagrożenia zdrowia i życia podczas stosowania środków ochrony roślin oraz na zasady ich właściwego magazynowania. Dla odwiedzających stoiska została przygotowana ekspozycja odzieży roboczej oraz środków ochrony indywidualnej – rolnicy uzyskali porady w zakresie doboru środków ochrony osobistej w zależności od narażenia na czynniki szkodliwe. Zainteresowanym udostępniono ulotki i broszury na temat bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym.

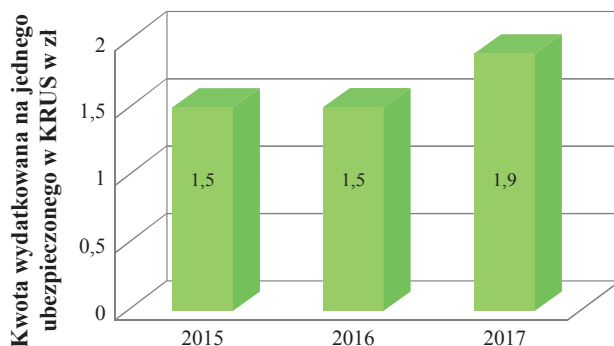
7. Finansowanie działań prewencyjnych KRUS z Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Na działalność prewencyjną realizowaną w 2017 r. przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydatkowano ogółem 2 368,27 tys. zł ze środków Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.

Koszty działalności prewencyjnej KRUS w latach 2015–2017

Kwota wydatkowana na jednego ubezpieczonego w KRUS w latach 2015–2017

Na przeprowadzenie działań prewencyjnych w 2017 r. wydatkowano średnio 1,9 zł na jednego ubezpieczonego w KRUS.

Podsumowanie

W 2017 roku do placówek terenowych i oddziałów regionalnych KRUS zgłoszono 18 161 zdarzeń wypadkowych. W stosunku do roku poprzedniego ich liczba obniżyła się o 949, tj. 5%, a w ciągu 10 lat o 9 561, tj. 34,5%, przy spadku liczby osób ubezpieczonych (w stosunku do 2008 roku) o 321 221, tj. 20,3%, a do 2016 roku – o 71 535, tj. 5,4%.

Za wypadki przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (bez względu na skutki zdrowotne wypadku) uznano 17 212 zdarzeń, o 436, tj. 2,5% mniej niż w roku ubiegłym. Wypłatą jednorazowych odszkodowań zakończyło się 13 250 wypadków, o 412, tj. 3% mniej niż w roku ubiegłym i o 4 706, tj. 26,2% mniej niż 10 lat temu, a o ponad 65% mniej od momentu rozpoczęcia przez KRUS działalności prewencyjnej.

Struktura orzeczonego uszczerbku na zdrowiu w porównaniu z rokiem ubiegłym nie uległa zmianie, u większości poszkodowanych (64,1%) uszczerbek na zdrowiu nie przekroczył 5%, a u 0,7% poszkodowanych orzeczono uszczerbek powyżej 60%. Niezdolność do samodzielnej egzystencji wskutek wypadku stwierdzono u 22 osób.

Wypłacono jednorazowe odszkodowania z tytułu śmierci wskutek 69 wypadków przy pracy rolniczej – o 14, tj. 16,9% mniej niż w 2016 roku. W ciągu ostatnich 10 lat liczba wypadków śmiertelnych zakończonych wypłatą jednorazowych odszkodowań zmniejszyła się o 26, tj. 27,4%.

Wskaźnik wypadkowości mierzony liczbą wypadków powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań na 1 000 ubezpieczonych w KRUS wyniósł 10,2 i w porównaniu do 2016 roku zwiększył się o 0,1. Od 2008 roku wskaźnik wypadkowości w rolnictwie indywidualnym obniżył się o 1,1.

Nadal występuje duże zróżnicowanie wskaźnika wypadkowości pomiędzy województwami – waha się on od 5,5 do 13,4 wypadków na 1 000 ubezpieczonych.

Podobnie jak w latach poprzednich wypadki z trzech grup wypadkowych *upadek osób* (50,2%), *pochwycenie i uderzenie przez ruchome części maszyn i urządzeń* (11,7%) i *uderzenie, przygnięcie i pogryzienie przez zwierzęta* (11,2%) stanowiły 73,1% wszystkich wypadków. Nadal najliczniejsze są wypadki śmiertelne z grupy *przejechanie, uderzenie, pochwycenie i przygnięcie przez środek transportu w ruchu* (19 wypadków, tj. 27,5% wypadków śmiertelnych).

Z analizy przyczyn i okoliczności wypadków wynika, że najczęstszymi przyczynami wypadków były:

- zły stan nawierzchni (nierówne, śliskie, grząskie);
- nieużywanie odpowiedniego obuwia roboczego;
- niewłaściwe operowanie kończynami w strefie zagrożenia;
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności;
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt niebezpiecznych;
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy;
- narowistość i agresja zwierząt, niewynikające z ich fizjologii (np. z rui, pierwszej laktacji, porodu, zapalenia wymion itp.);
- wady konstrukcyjne budynków, schodów i stanowisk dla zwierząt;
- niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe;
- progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni itp.;
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów itp.;
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech;
- niekorzystanie lub nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z drabin, podestów i rusztowań podczas pracy na wysokości;
- brak ubrania i obuwia roboczego;
- brak lub niewłaściwe osłony i zabezpieczenia ruchomych elementów maszyn i urządzeń rolniczych;
- nieprawidłowo skonstruowane drabiny (np. brak zabezpieczeń przed przechyłem i osunięciem, zły rozstaw szczebli itp.);
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (ochron głowy, twarzy, rąk, słuchu itp.);
- niewłaściwa obsługa i eksploatacja maszyn i urządzeń rolniczych (regulacja, naprawy, agregowanie itp.).

Wypłacono 293 jednorazowe odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek choroby zawodowej (130 w 2008 roku, a 293 w 2017 roku). Dominowały choroby zakaźne przenoszone przez kleszcze (232 przypadki boreliozy i 16 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu) i choroby układu oddechowego (32 przypadki).

Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz wiedzę o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi realizowano zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników i nakreślonymi przez Prezesa KRUS kierunkami działalności prewencyjnej. W 2017 roku przeprowadzono:

- 4 480 szkoleń, konferencji i spotkań szkoleniowych z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym z udziałem ponad 157,2 tys. rolników i ich rodzin oraz osób związanych ze środowiskiem wiejskim;

- 2 341 konkursów wiedzy i olimpiad dotyczących bhp w gospodarstwie rolnym (samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami), w których uczestniczyło ponad 87,1 tys. rolników, dzieci z terenów wiejskich i innych osób związanych z rolnictwem;
- zorganizowano 974 stoiska i punkty informacyjne KRUS podczas imprez masowych dla rolników (targów i wystaw rolniczych, dożynek, festynów i pikników), Dni Otwartych Drzwi w ODR-ach oraz innych spotkań z udziałem mieszkańców wsi;
- przeprowadzono również 1 986 pokazów środków ochrony osobistej i odzieży roboczej dla rolników, pokazów bezpiecznej pracy i udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach dla prawie 73 tys. osób.

Ponadto inspektorzy ds. prewencji prowadzili wśród rolników instruktaż podczas oględzin miejsca i przedmiotów związanych ze zgłoszonymi wypadkami. Uczestniczono również w konferencjach, seminariach i spotkaniach poświęconych bezpieczeństwu pracy. Upowszechniano zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym w prasie, radiu, telewizji i Internecie.

Podczas działań prewencyjnych rozpowszechniano szereg materiałów prewencyjnych – broszury i ulotki, plakaty, kalendarze prewencyjne dla rolników, książeczki dla dzieci, a w miejscach odbywania się spotkań prezentowano rollup’y prewencyjne, zwracające uwagę uczestników na najistotniejsze kwestie związane z wypadkami i chorobami zawodowymi rolników.

Celem prowadzonych działań było przede wszystkim zwrócenie uwagi na najliczniej występujące zagrożenia wypadkowe, powodujące **upadki osób** w gospodarstwach rolnych, **pochwycenia i uderzenia przez ruchome elementy maszyn i urządzeń** oraz **uderzenia, przygniecenia i pogryzienia przez zwierzęta**, stąd działania prowadzono pod hasłami *Upadek to nie przypadek, Nie daj się wkręcić, Dobrze traktujesz mniej ryzykujesz*.

Sprawną realizację działań prewencyjnych umożliwiła Kasie współpraca z wieloma instytucjami zainteresowanymi ochroną zdrowia i życia oraz poprawą bezpieczeństwa i warunków pracy mieszkańców wsi, m.in. z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, Ochotniczą Strażą Pożarną, samorządami terytorialnymi oraz związkami i organizacjami skupiającymi rolników.

Odpowiedzialność za zdrowie i życie rolnika, jego bliskich oraz wszystkich osób pracujących i przebywających w gospodarstwie rolnym zależy przede wszystkim od niego samego. Wypadki nie są skutkiem tylko przypadku, ale mają konkretne przyczyny, które zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia przykrych w skutkach zdarzeń wypadkowych. Eliminacja tych przyczyn nie pociąga za sobą dużych kosztów, a znacznie podnosi poziom bezpieczeństwa. Zadbanie o ład i porządek w gospodarstwie, używanie właściwego obuwia, prawidłowe wchodzenie i schodzenie z maszyn rolniczych, stosowanie drabiny z zabezpieczeniami, dbałość o kompletność osłon i zabezpieczeń ruchomych elementów maszyn i urządzeń, przestrzeganie zaleceń znajdujących się w instrukcjach obsługi, wyłączenie napędu podczas napraw i regulacji, poznanie nawyków zwierząt, ich przyjazne traktowanie ze stosowaniem wobec nich zasady ograniczonego zaufania, a także używanie ochron pracy nie wymagają znaczących nakładów finansowych.

Wnioski:

- stan bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych osób ubezpieczonych w KRUS ulega sukcesywnie poprawie – świadczy o tym spadek liczby wypadków zgłaszanych do Kasy oraz wypłaconych jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej;
- najwięcej wypadków odnotowano w grupie *upadek osób* (prawie połowa wszystkich zdarzeń), a także w grupach: *uderzenie, przygniecenie i pogryzienie przez zwierzęta* oraz *pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń* (prawie jedna czwarta wszystkich wypadków);
- dzięki działalności prewencyjnej Kasy, polegającej m.in. na upowszechnianiu wiedzy o zasadach ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym i prowadzonej we współpracy z wieloma instytucjami, zwiększa się wśród rolników świadomość zagrożeń występujących podczas codziennych czynności;
- działania prewencyjne KRUS powinny być nadal prowadzone w celu ograniczenia liczby najczęściej występujących zdarzeń wypadkowych, zwłaszcza tych z grupy *upadek osób*;
- należy kontynuować uświadamianie rolnikom, że bezpieczeństwo ich pracy zależy przede wszystkim od nich, a minimalizowanie ryzyka wypadków podczas pracy rolniczej w wielu przypadkach nie wiąże się z koniecznością wydatkowania środków finansowych, natomiast skutki tych zdarzeń przekładają się na efektywność produkcji gospodarstwa; koszty wypadku i jego skutki (zdrowotne i społeczne) dotyczą nie tylko poszkodowanego, ale też jego bliskich;
- podczas realizowanych działań prewencyjnych należy informować rolników o sposobach zapobiegania ukąszeniom przez kleszcze i zasadach postępowania w przypadku ukąszenia.

Liczba wypadków zgłoszonych w latach 2008-2017, według województw

Lp.	Województwo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica 2017-2016 w%	Różnica 2017- 2008	2017/2008 w%
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	1 084	1 111	1 056	1 066	1 012	965	909	801	767	671	-96	-413	61,9
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	2 074	2 118	1 820	1 826	1 698	1 598	1 551	1 430	1 349	1 313	-36	-761	63,3
3.	lubelskie (OR Lublin)	3 656	3 377	3 292	3 305	3 003	3 069	2 782	2 683	2 625	2 456	-169	-1 200	67,2
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	256	302	278	291	304	283	298	261	232	228	-4	-28	89,1
5.	łódzkie (OR Łódź)	2 403	2 302	2 396	2 203	1 922	2 053	1 770	1 742	1 623	1 494	-129	-909	62,2
6.	małopolskie (OR Kraków)	2 348	2 300	2 246	2 150	2 051	2 038	1 861	1 747	1 677	1 627	-50	-721	69,3
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	3 349	3 358	3 269	3 242	3 064	3 031	2 806	2 644	2 407	2 304	-103	-1 045	68,8
8.	opolskie (OR Opole)	491	512	504	482	413	357	368	341	298	278	-20	-213	56,6
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 848	1 861	1 834	1 859	1 734	1 792	1 607	1 419	1 326	1 293	-33	-555	70,0
10.	podlaskie (OR Białystok)	2 484	2 335	2 214	2 074	2 037	1 769	1 700	1 558	1 593	1 412	-181	-1 072	56,8
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	822	839	766	826	797	808	735	641	616	624	8	-198	75,9
12.	śląskie (OR Częstochowa)	676	623	649	610	552	504	487	469	416	348	-68	-328	51,5
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	1 569	1 338	1 305	1 281	1 159	1 136	1 080	995	907	866	-41	-703	55,2
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	1 327	1 303	1 292	1 295	1 212	1 066	1 070	919	911	847	-64	-480	63,8
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	2 891	2 887	2 977	2 899	2 691	2 563	2 593	2 209	2 100	2 115	15	-776	73,2
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	444	377	407	363	359	342	322	295	263	285	22	-159	64,2
	Ogółem	27 722	26 943	26 305	25 772	24 008	23 374	21 939	20 154	19 110	18 161	-949	-9 561	65,5

Liczba wypadków zakończonych wydaniem decyzji przyznającej jednorazowe odszkodowanie z tytułu uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej w latach 2008-2017, według województw

Lp.	Województwo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica 2017-2016	2017/2016 w%	Różnica 2017-2008	2017/2008 w%
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	567	700	628	588	599	561	504	464	465	439	-26	94,4	-128	77,4
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	1 252	1 287	1 241	1 090	1 039	1 003	1 002	938	872	826	-46	94,7	-426	66,0
3.	lubelskie (OR Lublin)	2 785	2 424	2 247	2 278	2 161	2 145	2 251	2 084	2 004	1 957	-47	97,7	-828	70,3
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	191	228	193	164	226	193	219	199	179	174	-5	97,2	-17	91,1
5.	łódzkie (OR Łódź)	1 505	1 394	1 453	1 457	1 339	1 459	1 357	1 205	1 175	1 120	-55	95,3	-385	74,4
6.	małopolskie (OR Kraków)	1 506	1 356	1 356	1 314	1 343	1 307	1 180	1 132	1 105	1 095	-10	99,1	-411	72,7
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	2 128	2 180	2 111	2 088	2 115	2 058	2 049	1 846	1 799	1 737	-62	96,6	-391	81,6
8.	opolskie (OR Opole)	319	274	252	258	264	189	189	203	207	163	-44	78,7	-156	51,1
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1 185	1 196	1 235	1 195	1 287	1 127	1 067	996	833	920	87	110,4	-265	77,6
10.	podlaskie (OR Białystok)	1 549	1 566	1 459	1 395	1 475	1 308	1 230	1 160	1 125	1 101	-24	97,9	-448	71,1
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	561	647	576	567	611	616	568	520	463	451	-12	97,4	-110	80,4
12.	śląskie (OR Częstochowa)	454	407	371	350	348	316	284	293	306	255	-51	83,3	-199	56,2
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	877	957	897	883	866	790	836	760	674	652	-22	96,7	-225	74,3
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	881	811	786	796	801	774	775	713	635	600	-35	94,5	-281	68,1
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	1 845	1 911	1 874	1 911	1 829	1 720	1 907	1 639	1 599	1 572	-27	98,3	-273	85,2
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	351	282	218	240	234	240	231	228	221	188	-33	85,1	-163	53,6
	Ogółem	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250	-412	97,0	-4706	73,8

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków zakończonych przyznaniem odszkodowania przypadająca na 1 000 ubezpieczonych) w latach 2008-2017, według województw

Lp.	Województwo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica 2017-2016	Różnica 2017-2008
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	8,7	11	10,1	9,7	10,1	9,7	8,9	8,7	9,2	9,2	0	0,5
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	13,3	13,8	13,6	12,2	11,8	11,7	11,9	11,8	11,5	11,5	0	-1,8
3.	lubelskie (OR Lublin)	15	13,1	12,2	12,4	11,9	11,9	12,6	12,0	11,8	12,0	0,2	-3
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	9,2	11,1	9,6	8,4	11,7	10,2	10,8	11,2	10,4	10,6	0,2	1,4
5.	łódzkie (OR Łódź)	11,5	10,7	11,3	11,5	10,8	11,9	11,3	10,6	10,7	10,7	0	-0,8
6.	małopolskie (OR Kraków)	9	8,1	8,3	8,1	8,4	8,3	7,6	7,4	7,3	7,4	0,1	-1,6
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	9,4	9,8	9,7	9,7	10	9,9	10	9,4	9,5	9,6	0,1	0,2
8.	opolskie (OR Opole)	7,5	6,6	6,3	6,7	7	5,2	5,4	6,2	6,6	5,5	-1,1	-2
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	11,3	11,3	11,8	11,5	12,5	11	10,6	10,2	8,6	9,9	1,3	-1,4
10.	podlaskie (OR Białystok)	13,8	14,2	13,6	13,2	14,3	12,9	12,4	12,2	12,3	12,5	0,2	-1,3
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	10,6	12,4	11,2	11,1	12,1	12,4	11,8	11,2	10,3	10,5	0,2	-0,1
12.	śląskie (OR Częstochowa)	9,2	8,4	7,8	7,5	7,6	7,1	6,6	7,1	7,7	6,7	-1	-2,5
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	10	11	10,4	10,4	10,3	9,5	10,2	9,7	8,9	9,0	0,1	-1
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	15,9	14,8	14,6	15	15,4	15,2	15,6	14,9	13,7	13,4	-0,3	-2,5
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	12	12,5	12,4	12,8	12,4	11,9	13,5	12,1	12,2	12,6	0,4	0,6
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	9,7	7,9	6,3	7	7	7,4	7,4	7,6	7,6	6,8	-0,8	-2,9
	Ogółem	11,3	11,2	10,9	10,9	11	10,7	10,8	10,3	10,1	10,2	0,1	-1,1

Liczba wypadków, w następstwie których wypłacono jednorazowe odszkodowania w latach 2008–2017, według grup zdarzeń

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica Wypadki 2017-2016	2017/ 2016 w%	Różnica Wypadki 2017-2008	2017/ 2008 w%
w tym:	17 956	17 620	16 897	16 574	16 537	15 806	15 649	14 380	13 662	13 250	-412	97,0	-4 706	73,8
Ogółem														
upadek osób (grupa 02)	8 462	8 530	8 569	8 368	8 087	8 281	7 674	6 778	6 549	6 653	104	101,6	-1 809	78,6
upadek przedmiotów (grupa 03)	1 364	1 284	1 173	1 403	1 350	1 266	1 320	1 138	1 006	908	-98	90,3	-456	66,6
zetrągnięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	981	964	785	843	873	781	813	706	600	621	21	103,5	-360	63,3
uderzenie, przygnięcie przez materiały transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	422	379	301	213	273	236	211	215	233	217	-16	93,1	-205	51,4
przejechanie, uderzenie, pochwylenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	402	418	365	339	326	313	271	257	263	235	-28	89,4	-167	58,5
pochwylenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	2 546	2 225	2 173	2 155	2 254	1 863	2 047	1 892	1 671	1 548	-123	92,6	-998	60,8
uderzenie, przygnięcie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	2 502	2 429	2 187	1 926	1 940	1 807	1 876	1 782	1 742	1 486	-256	85,3	-1 016	59,4
pożar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	64	102	114	101	112	81	99	78	80	84	4	105,0	20	131,3
działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	120	120	117	94	88	80	79	82	72	80	8	111,1	-40	66,7
działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	29	17	18	29	30	19	17	31	13	9	-4	69,2	-20	31,0
nagle zachorowania (grupa 12)	159	156	147	165	193	193	171	128	126	123	-3	97,6	-36	77,4
inne zdarzenia (grupa 13)	905	996	948	938	1 011	886	1 071	1 293	1 307	1 286	-21	98,4	381	142,1

Liczba wypadków śmiertelnych zakończonych przyznaniem jednorazowych odszkodowań w latach 2008–2017, według województw

Lp.	Województwo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica 2017-2016	Różnica 2017-2008
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	1	1	2	1	1	1	0	2	2	0	-2	-1
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	4	7	4	6	6	3	5	7	1	3	2	-1
3.	lubelskie (OR Lublin)	16	15	16	10	9	9	15	12	11	6	-5	-10
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	0	2	2	1	0	0	0	4	0	2	2	2
5.	łódzkie (OR Łódź)	10	6	9	8	11	8	6	5	15	10	-5	0
6.	małopolskie (OR Kraków)	5	7	5	8	4	7	9	1	5	5	0	0
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	13	17	13	15	19	11	12	6	12	6	-6	-7
8.	opolskie (OR Opole)	2	0	3	2	1	0	2	1	2	0	-2	-2
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	1	8	1	4	7	4	4	1	4	4	0	3
10.	podlaskie (OR Białystok)	9	10	5	10	10	5	8	2	4	12	8	3
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	0	3	4	1	1	5	2	1	4	1	-3	1
12.	śląskie (OR Częstochowa)	1	1	1	1	1	4	0	6	2	2	0	1
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	8	5	14	0	7	7	2	2	5	4	-1	-4
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	4	2	3	3	5	5	2	4	3	2	-1	-2
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	16	15	7	7	10	7	9	8	12	7	-5	-9
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	5	3	0	4	0	1	1	1	1	5	4	0
Ogółem		95	102	89	81	92	77	77	63	83	69	-14	-26

Struktura wypadków śmiertelnych w latach 2008-2017, według grup wypadkowych

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica Wypadki 2017-2016	Różnica Wypadki 2017-2008
w tym:	95	102	89	81	92	77	77	63	83	69	-14	-26
Ogółem												
upadek osób (grupa 02)	9	17	9	10	12	10	15	8	16	12	-4	3
upadek przedmiotów (grupa 03)	7	11	8	8	10	6	14	7	4	8	4	1
zestknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami (grupa 04)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
uderzenie, przegniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie (grupa 05)	3	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	-2
przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu (grupa 06)	40	37	34	26	27	28	15	17	22	19	-3	-21
pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń (grupa 07)	10	7	9	11	10	8	6	11	4	5	1	-5
uderzenie, przegniecenie, pogryzienie przez zwierzęta (grupa 08)	5	4	3	3	4	5	4	2	10	3	-7	-2
pożar, wybuch, działanie sił przyrody (grupa 09)	2	5	2	3	3	0	4	0	1	3	2	1
działanie skrajnych temperatur (grupa 10)	0	1	1	0	1	1	0	0	1	0	-1	0
działania materiałów szkodliwych (grupa 11)	1	0	2	1	1	0	1	4	1	4	3	3
nagłe zachorowania (grupa 12)	15	11	13	12	14	15	11	9	13	8	-5	-7
inne zdarzenia (grupa 13)	3	7	8	7	10	4	7	5	11	6	-5	3

Jednostki lub grupy chorób zawodowych, z tytułu których przyznano jednorazowe odszkodowania w latach 2008–2017

Lp.	Jednostka lub grupa chorobowa :	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica Choroby 2017-2016	Różnica Choroby 2017-2008
1.	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
2.	Astma oskrzelowa	15	12	11	7	3	14	19	10	3	14	11	-1
3.	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
4.	Zewnątrzpochodne zapalenie pęcherzyków płucnych	8	5	8	4	12	16	21	17	14	14	0	6
5.	Alergiczny nieżyt nosa	5	2	6	0	3	4	2	3	1	4	3	-1
6.	Choroby skóry	11	5	8	6	3	4	7	4	8	4	-4	-7
7.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	1	2	0	1	4	1	2	2	7	2	-5	1
8.	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	1	0	2	4	5	3	3	4	2	2	0	1
9.	Nowotwór złośliwy	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
10.	Przedziurawienie przegrody nosowej substancją żrącą	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
11.	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego	0	2	1	0	1	2	1	1	0	0	0	0
12.	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	Choroby zakaźne w tym :	88	146	134	159	166	189	194	204	233	253	20	165
	a) borelioza	80	132	125	146	155	178	179	197	226	232	6	152
	b) bruceloza	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	c) kleszczowe zapalenie opon mózgowych,	6	9	7	12	11	11	13	7	7	16	9	10
	d) promienica jamy ustnej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	e) aspergiloza	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
	f) toksoplazmoza oczna	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1
	g) różyczka	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
	h) toksokaroza	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1	1	1
	i) błonnica wątroby	1	2	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1
	j) tularięć	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
	Ogółem	130	174	170	183	198	234	250	245	268	293	25	163

Liczba chorób zawodowych w latach 2008-2017, według województw

Lp.	Województwo	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Różnica Choroby 2017-2016	Różnica Choroby 2017-2008
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	1	8	5	9	12	7	5	8	7	10	3	9
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	5	1	3	9	6	7	7	5	8	13	5	8
3.	lubelskie (OR Lublin)	33	33	18	11	16	17	19	32	16	28	12	-5
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	0	1	3	3	1	5	2	4	10	9	-1	9
5.	łódzkie (OR Łódź)	3	1	0	2	5	3	7	5	7	8	1	5
6.	małopolskie (OR Kraków)	6	3	8	5	9	14	18	34	23	29	6	23
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	10	9	35	26	26	32	38	29	57	34	-23	24
8.	opolskie (OR Opole)	0	0	2	0	0	1	1	1	0	3	3	3
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	3	2	1	3	4	2	3	6	5	4	-1	1
10.	podlaskie (OR Białystok)	46	61	58	71	67	80	69	46	47	69	22	23
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	2	5	6	3	5	4	15	7	7	12	5	10
12.	śląskie (OR Częstochowa)	0	4	0	6	5	10	13	6	9	8	-1	8
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	3	1	1	2	1	3	6	3	4	5	1	2
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	13	37	19	24	29	38	34	48	57	49	-8	36
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	4	5	6	1	6	9	10	7	5	8	3	4
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	1	3	5	8	6	2	3	4	6	4	-2	3
	Ogółem	130	174	170	183	198	234	250	245	268	293	25	163

Wybrane działania prewencyjne, zrealizowane przez jednostki terenowe KRUS w 2017 r., w podziale na liczbę działań i liczbę ich uczestników, według województw

Lp.	Województwo	Liczba działań					Liczba uczestników działań				
		szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy	przeglądy gospodarstw, wizytacje prac polowych	szkolenia	konkursy	stoiska	pokazy	przeglądy gospodarstw, wizytacje prac polowych*
1.	dolnośląskie (OR Wrocław)	279	194	65	134	34	6 978	5 520	3 098	4 725	324
2.	kujawsko-pomorskie (OR Bydgoszcz)	218	192	44	497	1	6 277	4 289	5 506	12 339	7
3.	lubelskie (OR Lublin)	352	258	99	18	0	11 638	11 930	18 488	10 489	0
4.	lubuskie (OR Zielona Góra)	69	32	18	43	2	2 648	1 617	1 379	4 147	20
5.	łódzkie (OR Łódź)	337	211	61	166	2	8 907	7 456	7 643	3 225	19
6.	małopolskie (OR Kraków)	421	140	48	81	17	18 829	4 876	9 926	5 282	104
7.	mazowieckie (OR Warszawa)	468	256	153	336	107	14 100	8 262	18 000	12 475	304
8.	opolskie (OR Opole)	178	57	34	74	7	7 496	2 466	832	1 998	87
9.	podkarpackie (OR Rzeszów)	288	147	78	129	17	10 851	6 321	13 332	4 327	177
10.	podlaskie (OR Białystok)	374	149	68	215	2	9 877	4 212	7 310	5 504	7
11.	pomorskie (OR Gdańsk)	151	65	19	8	15	7 614	4 951	2 277	312	237
12.	śląskie (OR Częstochowa)	145	46	35	30	3	5 325	1 782	5 336	727	62
13.	świętokrzyskie (OR Kielce)	302	121	47	1	0	10 761	6 021	6 942	11	0
14.	warmińsko-mazurskie (OR Olsztyn)	289	199	49	8	0	9 501	4 199	3 546	196	0
15.	wielkopolskie (OR Poznań)	370	200	119	102	31	18 273	11 697	6 409	3 349	312
16.	zachodniopomorskie (OR Koszalin)	239	74	37	144	94	8 145	1 588	1 208	3 547	349
Ogółem		4 480	2 341	974	1 986	332	157 220	87 187	111 232	72 653	2 009

*liczba gospodarstw

**Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego**

---

*Centrala
Biuro Prewencji
Al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa
www.krus.gov.pl*